

ערכים יהודים ושימוש בכוח על ידי ישראל בעימות מזוין: עמדות יהודי העולם

ראשי הפרויקט
שמואל רוזנר | מיכאל הרצוג

דו"ח מיוחד של המכון למדיניות העם היהודי

המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ)

The Jewish People Policy Institute (Established by the Jewish Agency for Israel) Ltd. (CC)

שותפים וחברי האסיפה הכללית:

קרן ויליאם דוידסון

אליסה רובינס דוקטורוף ולינדה מירל

מטעם פדרציית ניו יורק

פול זינגר

מטעם קרן פול זינגר

אירינה נבזלין קוגן

מטעם קרן נדב

נתן ופרנסיס קירש

בשם קרן משפחת קירש בע"מ

לסטר קראון וצ'רלס גודמן

מטעם קרן משפחת קראון

צ'רלס רטנר

יו"ר חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית לא"י

משפחת רטנר

קרן ג'ודי ומייקל שטיינהרט

נתן שרנסקי

יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י

רני טריינין

סגן יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י

דוד סילברס

יו"ר ועדת התקציב והכספים של הסוכנות היהודית לא"י

תודות לארלין קאופמן וסנדי בקלור,

לפדרציית ניו-יורק, לפדרציית שיקגו,

לפדרציית קליבלנד, לפדרציית סנט לואיס,

לפדרציות היהודיות בצפון אמריקה,

לאלכס גראס ז"ל וג'ק קיי ז"ל,

על תמיכתם בפרוייקט

מועצת המנהלים והמועצה

המקצועית המנחה:

יושבי ראש

סטוארט אייזנשטאט

דניס רוס

יו"ר עמית

ליאוניד נבזלין

חברי מועצת המנהלים:

אליוט אברמס

יוהנה ארביב

אריק גולדשטיין

מישה גלפרין

אלן הופמן

סטיב הופמן

דן הלפרין

אהרון ידלין

גלן לווי

ברנרד-הנרי לוי

מורלי לוי

יהודית בוקסר ליברנט

יצחק מולכו

יעקב נאמן

סטיב נסטיר

אלן סולו

טד סוקולסקי

ג'רי סילברמן

אבי פזנר

וונדי פישר

סמי פרידריך

אירוויין קוטלר

דוד קוליץ

ורנון קורץ

יהודה ריינהרץ

דורון שורר

מייקל שטיינהרט

נשיא ומנכ"ל מייסד

אבינועם בר-יוסף

ניהול פרויקטים

איטה אלקלעי

ערכים יהודים ושימוש בכוח על ידי ישראל בעימות מזוין: עמדות יהודי העולם

דו"ח מיוחד של המכון למדיניות העם היהודי

המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ)

The Jewish People Policy Institute (Established by the Jewish Agency for Israel) Ltd. (CC)

זכויות יוצרים © המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות
היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ) ירושלים תשע"ה/2015

קמפוס גבעת רם, ת.ד. 39156, ירושלים 9139101
טלפון: 02-5633356 | פקס: 02-5635040 | www.jppe.org.il

כל הזכויות שמורות. אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן
במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי,
מכני או אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבחברת זו. שימוש מסחרי
מכל סוג שהוא בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא ברשות
מפורשת בכתב מ"המכון למדיניות העם היהודי".

עיצוב והפקה: לוטה עיצובים
עיצוב הכריכה: שלומית וולף, לוטה עיצובים

תוכן העניינים

5	הקדמה מאת אבינועם בר-יוסף
9	ערכים יהודים ושימוש בכוח על ידי ישראל בעימות מזוין: עמדות יהודי העולם
15	מבוא
21	הרקע לדיאלוג: המבצע בעזה וההאשמות נגד ישראל
27	מתח ביחסי ישראל-תפוצות והתגובה היהודית לצוק איתן
35	למה היהודים מצפים מישראל?
39	האם יהודי התפוצות סבורים שישראל צריכה להתחשב בהם?
45	האם ישראל מוכנה להתחשב בעמדות יהודי התפוצות?
51	עמדות פוליטיות ועוצמת הקשר ישראל-תפוצות
59	מוסר יהודי כמקור למדיניות ישראל
67	כיצד ישראל פועלת וכיצד היא נתפסת?
71	השפעת המלחמה על היהודים בתפוצות
79	צעירים יהודים וישראל: פערים בשאלת הפעלת הכוח
87	נספח א': רקע על הסמינרים, יתרונותיהם ומגבלותיהם
93	נספח ב': נתונים נוספים מתוך סקר המשתתפים
97	נספח ג': השאלון שחולק למשתתפים בסמינרים
101	נספח ד': נתונים טכניים, כולל רשימת קהילות משתתפות ומשתתפים
125	פרסומים מרכזיים של המכון למדיניות העם היהודי
127	אודות המכון למדיניות העם היהודי

הקדמה

זו השנה השנייה שבה המכון למדיניות העם היהודי מוביל דיאלוג מובנה בין הקהילות היהודיות בתפוצות לבין ישראל, בנושאים שיש להם חשיבות והשפעה על כלל הקהילות. בשנה שעברה, במסגרת תהליך של משרד המשפטים, ועל רקע יוזמות חקיקה בישראל, הוקדש הדיאלוג ל"אופייה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל". הפרופסור רות גביון, שגיבשה המלצות לשרת המשפטים, ביקשה מהמכון לבדוק את יחסם של יהודי התפוצות לישראל כמדינה "יהודית ודמוקרטית" ואת ההשלכות שעשויות להיות ליוזמות החקיקה על עמדותיהם ועל מצבם.

השנה נערך הדיאלוג תחת מטריה רחבה של פרויקט המכון על פלורליזם ודמוקרטיה, שנתמך על ידי קרן וויליאם דייודסון. בעקבות "מבצע צוק איתן", בהתייעצות הדדית ובמקביל לפרויקט בנושא דומה לבקשת משרד החוץ, הוחלט להתמקד בשנת 2015 באחד הנושאים הרגישים ביותר בשיח היהודי בתפוצות: ערכים יהודיים ושימוש בכוח בעימותים צבאיים שבהם מעורבת ישראל.

כמו בשנה שעברה גם השנה התקיימו בחסות המכון למדיניות העם היהודי כמה עשרות סמינרים ברחבי העולם, ממלבורן וסידני באוסטרליה; דרך יוהנסבורג, דרום אפריקה; דרך פריז ולונדון באירופה; מניו-יורק, וושינגטון ואטלנטה בחוף המזרחי של ארצות הברית ועד דאלאס ולוס-אנג'לס במערב; משיקגו, קליבלנד, וטורונטו, קנדה, בצפון, ועד סאן-פאולו, ברזיל, שבדרום אמריקה.

מדינת ישראל קמה כמדינת הגרעין של העם היהודי. להבדיל ממדינות אחרות, היא נושאת באחריות לא רק לאזרחיה ללא הבדל דת וגזע. היא נושאת באחריות כבדה גם לעתיד ולביטחונם של העם היהודי כולו. הקהילות היהודיות מהוות עבודה לא רק מעגל ראשון של תמיכה, הן בבחינת נכס אסטרטגי של ישראל. אלה יסודות מובנים בתפיסה הישראלית, המתבטאים גם בהסדרים הנוהגים ביחס להתאזרחות בה.

רוב יהודי התפוצות, גם אם באופן טבעי נאמנותם נתונה למדינות ולקהילות שבהן הם חיים, מרגישים קרבה מיוחדת ושותפות גורל עם המדינה היהודית. הם היו מעורבים בהקמתה לא רק בשתדלנות מדינית ובכסף. חלקם התנדבו או שעודדו את בניהם להתנדב לצה"ל ולסייע במלחמותיה. חלק ניכר מהם מרגישים כי באמצעות מדינת ישראל הם שותפים במערך שלם של **ערבות הדדית** לעולם היהודי כולו.

במהלך השנים התעוררו לא מעט מחלוקות בין יהודי הארץ ליהודי העולם: בנושאי דת והכרה בזרמים דתיים שונים, סביב שאלת מיהו יהודי, בנושאים אידאולוגיים הנוגעים לאופייה היהודי של המדינה, בשאלות של יחס למיעוטים ובהקשר של הכרעות מדיניות

הקשורות לשלמות הארץ. מלחמת ששת הימים שהייתה למקור השראה בקרב רבים והובילה לגל עלייה גדול, גם גרמה להתרחקות של חלק מהם על שום השליטה על עם אחר.

החיבור בין ישראל לבין כלל היהודים, שאינו ניתן להתרה, מחייב דיאלוג מתמיד. דיאלוג כזה לא תמיד התקיים באופן אמיתי ורציף בשל השוני המובנה בין הקהילות. יהודי ישראל חיים במשטר ריבוני שמבוסס על רוב דמוקרטי הכפוף לסטרוקטורה מדינתית. יהודי העולם מאורגנים במסגרות וולונטריות ארציות או קהילתיות. לעיתים הפער הזה הביא לקושי בהידברות, וגם לתחושת התנשאות של צד אחד כלפי הצד השני.

המכון למדיניות העם היהודי לקח על עצמו משימה כבדה: לסייע במיסוד שיטה של דיאלוג ועידוד הבנה הדדית יותר טובה של השאיפות, האילוצים, האתגרים וההזדמנויות העומדים בפני כלל הקהילות מזה וישראל מזה, ובדרך זו לתרום להעמקת החיבור ולפתרון מחלוקות בעת שהן מתגלעות.

רבים מיהודי התפוצות חשים כי החלטות שמתקבלות בישראל משפיעות על חייהם במדינותיהם בתחומים רבים: החל בביטחון האישי, המשך בענייני זהות ובענייני דת, וכן על יחסיהם עם הסביבה הלא יהודית. הם מבינים את ההכרח של ישראל לקבל בעצמה החלטות שנוגעות לעתידה ולגורלה. ואולם הם מצפים ממקבלי החלטות בישראל להבין גם אותם, להקשיב להם, להיות ערים לצרכיהם ולהתייחס לעניינם כמרכיב בקבלת החלטות.

אחת העבודות הראשונות של המכון עם הקמתו, הוקדשה להכנה הראויה לפעולות צבאיות ובצורך לכלול בה גם איסוף מודיעין הנוגע לתגובה אפשרית של גורמים עוינים נגד יהודים או קהילות יהודיות בחו"ל. המלצה זו לא כוונה להכביד על מקבלי החלטות, שעליהם רובצת האחריות לקיום המדינה היהודית, אלא להגביר את הערנות להשפעות שונות שיש לפעולותיה של ישראל על יהודים בתפוצות, להתייחס להשפעה זו במסגרת מערכת השיקולים הכללית של ישראל ולסייע בביטחונם ככל האפשר.

הפרויקט הנוכחי מרחיב את היריעה באופן משמעותי. הוא מאפשר אינטגרציה של ההתייחסות לישראל ושל רחשי הלב כלפיה בתפוצות, עם דילמות - לעיתים קיומיות - שאיתן מתמודדת ההנהגה בישראל. רק כך יכול כל צד להבין את עמדותיו של הצד השני.

הדיאלוג השנה, שאותו ריכזו **שמואל רוזנר ותא"ל (מיל) מייק הרצוג** - שניהם עמיתים בכירים במכון - הוביל למסקנה ברורה: יהודי התפוצות מעריכים את רמת מוסריותו של צה"ל בעת מלחמה ואת המאמץ להימנע מפגיעה בחפים מפשע. הם מבינים את הדילמות הכבדות, אבל רבים מהם אינם משוכנעים שמדינת ישראל עושה מספיק על מנת להימנע ממצבי מלחמה. זה לא ישנה את "השכונה המזרח תיכונית" עמה צריכה המדינה היהודית להתמודד, אבל היא מאפשרת הבנה יותר טובה של ישראל בתפוצות ובישראל את ההתמודדות של יהודי העולם עם הסביבה שבה הם חיים. אני מלא הערכה

על המאמץ שהשקיעו ועל התוצאה המרשימה בסיכום הדיונים האלה שהתקיימו בהובלתם והדרכתם.

הדיאלוג המנוהל במכון למדיניות העם היהודי הוא עדיין בתחילתו. הלקחים ילמדו וייושמו לקראת השנה הבאה. הערות יתקבלו בברכה. אני מודה מקרב לב **לקרן וויליאם דייוידסון** על האמון ועל האפשרות שניתנה לנו לכלול את הדיאלוג במסגרת הפרויקט הרחב שנערך בחסות הקרן בנושא פלורליזם ודמוקרטיה.

תודה מיוחדת שלוחה להנהגת המכון ובראשה **השגריר סטוארט אייזנשטאט, השגריר דניס רוס ומר ליאוניד נבזלין** על ההדרכה והתמיכה שאנו מקבלים מהם.

אבינועם בר-יוסף

ערכים יהודים ושימוש בכוח על ידי ישראל בעימות מזוין: עמדות יהודי העולם

דו"ח מיוחד של המכון למדיניות העם היהודי¹

עיקרי המסקנות

- פרויקט המכון למדיניות העם היהודי (JPPI), שהתחקה אחר עמדותיהם של יהודי התפוצות בנוגע לערכים יהודיים ושימוש בכוח על ידי ישראל בעימות מזוין העלה כי לישראל ולצה"ל דימוי חיובי בעולם היהודי בכל הנוגע לאופן השימוש בכוח במהלך עימות א-סימטרי.
- למרות התדמית החיובית הנוגעת לעצם אופן הפעלת הכוח, לרבים מיהודי העולם יש קושי עם המדיניות המובילה להפעלת כוח. יהודים רבים מאוד איבדו אמון בכך שישראל מעוניינת להביא להסדר של שלום עם שכנותיה ועושה לשם כך את המאמץ הראוי.
- בקהילות יהודיות רבות בעולם ישנה תחושת משבר ביחס לקשר עם ישראל, וקושי גובר לנהל שיחה על ישראל בתוך הקהילה בגלל המחלוקות הפוליטיות החריפות ששיחה כזאת מעוררת. קושי זה מוביל לדחיקה מכוונת של ישראל מסדר היום הקהילתי, ומשבש את היכולת לתקשר את פעולותיה ומדיניותה של ישראל לציבור היהודי במסגרת קהילתית אוהדת.
- ישנו פער משמעותי בין צעירים לבין מבוגרים יהודים. לצעירים יש פחות אמון בישראל ובמדיניותה, יותר נטייה להירתע מפעולות שלה, יותר ביקורת על פעולותיה ותוצאותיהן, יותר תביעות כלפיה להתחשבות בעמדות יהודי התפוצות.

1 הדו"ח נכתב על ידי שמואל רוזנר, עמית בכיר במכון למדיניות העם היהודי. רוזנר ותא"ל (מיל) מיכאל הרצוג עמדו בראש פרויקט הדיאלוג לשנת 2015.

ד"ר דב מימון וענבל הקמן השתתפו בהנחיית מספר סמינרים במסגרת הדיאלוג. חיה אקשטיין ניהלה את הפרוייקט ותרמה רבות באיסוף חומר רקע ובניתוח נתונים. את הדו"ח ערכו רמי טל ובארי גלטמן.

יהודי העולם אינם רואים ב"ערכים יהודיים" כלי אופרטיבי שבעזרתו ראוי לישראל לנהל מדיניות בזירה המלחמתית, אלא לכל היותר מסגרת התייחסות כללית המחייבת את ישראל לשמירה על רמה מוסרית גבוהה.

עמדות ביחס לישראל בעימות מזוין

- יהודי העולם מסכימים באופן כללי שישראל נמצאת בסיטואציה קשה שבה עליה לפעמים להפעיל כוח, והם מבינים שהנסיבות שבהן ישראל נלחמת מובילות לעיתים לפגיעה גם באזרחים חפים מפשע. הם מאשימים בכך את אויביה של ישראל, ולא את ישראל או את צה"ל.
- אמנם של היהודים ברמת המוסריות של צה"ל גבוה מאוד. רבים מהם סבורים כי הוא אכן, כטענת רבים בישראל, "הצבא המוסרי בעולם".
- לעומת זאת, אמנם של יהודים רבים ברצונה של ישראל בשלום עם שכניה נשחק, ושחיקה זו משפיעה גם על קבלתם את ההכרח להפעיל כוח. ישראל צריכה להשקיע מאמץ בשינוע היהודים שרצונה עודו בפתרון מוסכם לסכסוך.
- ישנה התאמה ברורה בין רמת האמון בישראל (האם היא רוצה שלום, האם היא משקיעה מאמץ למצוא פתרונות דיפלומטיים) לעוצמת התמיכה בה במקרה של יציאה לעימות מזוין. ככל שהאמון בישראל יורד, כך נשחקת גם התחושה שצה"ל פועל בשטח באופן מוסרי או מסיבות מוסריות.
- התאמה זו של רמת האמון הכללית בישראל לרמת קבלת טענותיה בתחום הפעילות הצבאית מושפעת מעמדות מוצא פוליטיות בסיסיות (הכוונה לעמדות בנושאים הנוגעים לישראל). מי שעמדתו הפוליטית בנושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני מנוגדת לזו של ממשלת ישראל נוטה להטיל ספק גם בהתנהלותה המוסרית של ישראל בעימות המזוין.

ציפיות מישראל בעימות מזוין

- ליהודי העולם ישנה ציפייה שישראל תקיים רמה מוסרית גבוהה במיוחד בתחום הפעילות הצבאית, רמה יותר גבוהה מזו הנהוגה בשאר העולם, כולל ב"מערב".
- הנימוקים לציפייה זו הם גם ערכיים-מוסריים ונשענים על הקשר "יהודי" - כגון "אור לגויים" והצורך ב"תיקון עולם", וגם מעשיים - זו הדרך עבור ישראל להתמודד עם ביקורת בינלאומית ולשמר את התמיכה היהודית.
- עם זאת, יהודים רבים מביעים מידה של אכזבה ומורת רוח ביחס לעובדה שישראל אינה מצליחה "לנצח" באופן חד משמעי במלחמותיה. בממצא זה מגולם הקושי האינהרנטי הכרוך בעימות מזוין א-סימטרי מול שחקנים לא מדינתיים המתבצרים

מאחורי אוכלוסיה אזרחית ומכוונים את נשקם לעבר אוכלוסיה אזרחית ישראלית. ככל שישראל תפעיל כוח לא מידתי על מנת להשיג "ניצחון" חד-משמעי כן יגבר הסיכון כי תתפס כפועלת באופן בלתי מוסרי.

רקע ייחודי לעמדות יהודי התפוצות

- יהודים רבים בעולם מרגישים כי חייהם מושפעים ישירות מפעולותיה של ישראל בתחום הביטחוני. חלקם מרגישים מאויימים פיסית בעקבות פעולות של ישראל, אך גם אלה שלא חשים כך סבורים כי לפעולותיה של ישראל יש השפעה עליהם במישורים רבים, הן ביחסים הפנים-קהילתיים של יהודים, והן ביחסים עם העולם הלא יהודי.
- יהודים רבים מביעים מורת רוח גלויה, או משלימים מחוסר ברירה עם התפקיד של "שגרירים" של הנושא הישראלי שנכפה עליהם, בין אם הם רוצים בו ובין אם לאו.
- בקהילה היהודית יש קושי גובר לדבר על ישראל מבלי להיקלע למחלוקת פוליטית, מה שמביא חלק מהקהילות למסקנה שמוטב להפחית בדיון על ישראל.
- המספר העולה של נישואים מעורבים בקרב היהודים מביא לכך שמספר הולך וגדל של יהודים נדרשים לדבר על ישראל עם בני משפחה שאינם יהודים ואינם יודעים כיצד נכון לעשות זאת. בעיות אלה מובילות במקרים רבים לבחירה ב"הורדת הפרופיל היהודי" כדי להימנע מעימות.

זכותם של יהודי התפוצות להישמע

- למרות ההכרה בכך שנושאים הנוגעים לביטחון ישראל יוכרעו אך ורק על ידי אזרחי ישראל, ליהודים בתפוצות יש רצון בהתייעצות ובהתחשבות בעמדותיהם גם בנושאים רגישים אלה, בשל תחושתם שלמדיניות הביטחונית של ישראל יש השפעה ישירה על חייהם.
- תביעה זו להתייעצות מצד ישראל בולטת עוד יותר בקרב יהודים צעירים.
- בנושאים רבים אחרים, יהודי התפוצות מצפים להישמע עוד יותר מכפי שהם מצפים להישמע בנושא הביטחוני, ויש להם רשימת תלונות ארוכה על התנהלות ישראל בתחומים הנוגעים ישירות להם כמו גיור, היחס לזרמים לא אורתודוקסים, מדיניות הרבנות הראשית וכדומה - וגם בתחומים "אזרחיים", בעיקר כאלה הנוגעים לזכויות מיעוטים (מיעוטים לא ישראלים - כמו העובדים הזרים; מיעוטים ישראלים לא יהודים - האוכלוסיה הערבית; ומיעוטים מקרב היהודים בישראל - כמו הקהילה האתיופית).

המלצות

- רוב היהודים מקבלים את עמדתה של ישראל שעל פיה היא עושה מאמץ ניכר לשמור על ערכי מוסר בלחימה ולהימנע מפגיעה בחפים מפשע. יש חשיבות גדולה לכך שתדמית זו תישמר, הן באמצעות המשך הקפדה על התנהלות נאותה בקרב (בלי קשר לעמדת יהודי התפוצות) והן באמצעות הסברה משוכללת לקהילות יהודיות, הכוללת חשיפה לדילמות של הפעלת כוח ודיון בהן במסגרות של חשיבה יהודית.
- על ישראל להקדיש תשומת לב רבה יותר להשפעה האפשרית של החלטותיה בתחום הביטחוני-מדיני על יהדות התפוצות. שיקול זה לא בהכרח יהא הדומיננטי בשיקולי ישראל אך ראוי שיוצג ויבוא לידי ביטוי בתהליכי קבלת ההחלטות.
- בהקשר זה יש להקדיש חשיבה נפרדת וממוקדת לשאלה של השפעת הפעלת הכוח הישראלי על יחסי היהודים בתפוצות עם העולם הלא-יהודי. בעיקר בקהילות שבהן היהודים מעורים באופן עמוק בסביבתם, נוצרות בעיות ייחודיות הנוגעות לצורך להסביר את ישראל גם ללא יהודים המשתייכים לקהילה היהודית (בעיקר לבני משפחה לא יהודים של יהודים).
- ראוי שישראל תאזין לביקורת בקהילות יהודיות על ההסברה הישראלית וחולשותיה. אמנם ידועה הנטייה להפריז בהטלת האחריות לתדמית לקויה על הסברה לקויה, למרות שתדמית לקויה תלויה בעוד גורמים רבים שהסברה אינה יכולה להסדיר. אולם כמי שמתבקשים - ולפעמים נאלצים - להשתתף בהסברת עמדותיה של ישראל, יהודי העולם ראויים לפחות להקשבה להשגותיהם הרבות בתחום זה. בהקשר זה, ראוי שדוברים רשמיים בישראל יקחו בחשבון את הרושם שדבריהם עושים על מאזינים יהודים.
- תדמיתו של צה"ל כצבא מוסרי היא נכס חיוני לישראל בקהילה היהודית שאותו יש לטפח ולשמר, ויש הכרח להימנע מהתבטאויות, או משיגור מסרים הפוגעים בתדמית זו. במסגרת זו, חיוני להקפיד על איכות והכנה נאותה ומקצועית של כל המסגרות שמפגישות חיילים וקצינים עם יהודים מחו"ל, הן בתוכניות כמו "תגלית" והן בפורומים בכירים המפגישים קצינים בכירים עם מנהיגי הקהילה היהודית. הכנה זו צריכה להתייחס באופן ממוקד לנקודת המבט היהודית, ולא להסתפק במסרי הסברה כלליים.

מתודולוגיה

דיאלוג המכון למדיניות העם היהודי לשנת 2015 נערך השנה תחת המטרייה הרחבה יותר של הפרויקט על פלורליזם ודמוקרטיה, הנתמך על ידי קרן ויליאם דווידסון. הדיאלוג מתבסס על לימוד בלתי-אמצעי של עמדות ציבורים יהודיים בעלי זיקה משמעותית לישראל, באמצעות ייזום כ-40 קבוצות דיון וסמינרים בהשתתפות חברים מעורבים בקהילות יהודיות ברחבי העולם,² מענה לשאלונים, וכן - ניתוחם של מחקרים שנעשו אודות כלל הציבור היהודי, כולל ציבורים יהודיים מרוחקים מישראל ומהחיים היהודיים המאורגנים בתפוצות; ממצאי תהליך זה היוו בסיס לדיון אינטגרטיבי מסכם במסגרת סמינר שהתקיים בגלן-קוב, ניו יורק (18-19 במאי, 2015), ובו לקחו חלק נציגים בכירים של המנהיגות היהודית בארה"ב, רבנים, אנשי רוח ואקדמיה.

2 דיוני המכון למדיניות העם היהודי, גם בקהילות וגם בגלן קוב, התנהלו על פי 'חוקי צ'טהאם האז' (Chatham House Rules), כלומר, מותר לצטט בדו"ח את הדוברים, אך אין לזהותם בשמם. כך הוחלט על מנת להבטיח שהדיון יהיה חופשי ופתוח. הדו"ח מכיל ציטוטים רבים מדיוני המכון למדיניות העם היהודי, מבלי לציין שמות. שמות המשתתפים מופיעים בנספח.

המכון למדיניות העם היהודי ניהל ב-2015, זו השנה השנייה ברציפות, דיאלוג רחב היקף ומורכב עם קבוצות שונות מקרב יהדות התפוצות. מטרתו של דיאלוג זה היא לשפר את הבנת העומק של מקבלי ההחלטות בעולם היהודי בבואם לבחון תהליכים ומגמות פנים-יהודיים, ולהביא לשיח הנוגע לאתגרים יסודיים של העם היהודי, ושיש ביכולתו להפרות את כלל הקהילות היהודיות בישראל ובתפוצות. בשנה שעברה התמקד הדיאלוג בדמותה של ישראל כמדינה "יהודית ודמוקרטית" (כאשר ברקע עמדו הצעות חקיקה הנוגעות להגדרת החוקית של ישראל כמדינה כזו). השנה התמקד הדיאלוג בערכים יהודיים ושימוש בכוח בעימות מזוין על ידי ישראל. נושא זה נבחר זמן קצר לאחר מבצע "צוק איתן" ברצועת עזה בקיץ 2014, ולאור התגובות המגוונות שליוו אותו בעולם היהודי.

גם השנה התקיים הדיאלוג באמצעות סמינרים מובנים בכמה עשרות קהילות ברחבי העולם.³ מאות המשתתפים נחשפו למספר "מקרי מבחן" האופייניים ללחימה בזירה א-סימטרית, מהסוג שישראל נאלצת להתמקד בה בעשורים האחרונים⁴ ועסקו בבירור הדילמות המבצעיות והמוסריות העולות מהם. בהמשך נדרשו לשאלות בשלושה תחומים מרכזיים: כיצד הם מבינים את האופן שבו ישראל פועלת בעת מלחמה ומה הם יודעים על פעולותיה; כיצד מתקשר האופן שבו ישראל מפעילה כוח צבאי להבנתם את המכלול של "ערכים יהודיים" ובהתאם לאיזה רף ערכי-מוסרי הם מצפים מישראל לפעול; כיצד משפיעות פעולות ישראל על יחסם אליה, ועל חייהם. במקביל לדיונים השיבו המשתתפים גם על סקר נרחב בשאלות אלה.

הנחת העבודה שבבסיס דיאלוג כזה כפולה.

במישור העקרוני, הכרה בכך שיש טעם בדיון פנים-יהודי רחב בשאלות של מוסר וערכים, ושיש תועלת בהפריה הדדית בין קהילות וקבוצות יהודיות התורמת לגיוון והעשרה של הדיון המהותי בנושא מורכב כמו הפעלת כוח.

במישור המעשי, הכרה באפשרות שאירועים של הפעלת כוח על ידי ישראל, והתגובות להם ביהדות התפוצות, משפיעים באופן פעיל על יחסי ישראל-תפוצות, על מעמדה של ישראל בעיני יהדות העולם, על מעמדם של יהודי העולם בעיני ישראל. שתי הנחות

3 רשימת כל הקהילות שבהן נערכו הסמינרים, בנספחים שבסוף הדו"ח.

4 המקרים שהוצגו למשתתפים עסקו בקרב בג'נין בעת מבצע "חומת מגן" ב-2002, בשאלה של הפצצת תשתית בלבנון בעת מלחמת לבנון השנייה ב-2006, ובשאלה הנוגעת לפיצוץ המגדלים בעזה בעת מבצע "צוק איתן" ב-2014.

אלה יסוקרו ביתר הרחבה בפרק "האם על ישראל להתחשב בעמדות יהודי התפוצות?" ובפרקים נוספים בהמשך הדו"ח.

דיאלוג המכון של שנת 2015 הוא דיאלוג שתוצאתו דיסוננס חריף.

מצד אחד, הדיונים שנערכו במסגרתו מלמדים על נכונות רבה של יהודים בקהילות בכל העולם להבין ולקבל את הצורך של ישראל להפעיל כוח בסביבה מסוכנת ועויינת, להזדהות עם דרכי הפעולה שהיא נוקטת בהם, לקבל את הטענה שהיא פועלת כמיטב יכולתה כדי להימנע מפגיעה בחפים מפשע ולנהל מלחמה מוסרית ככל האפשר, להסכים שהביקורת הנמתחת על פעולותיה בפורומים בינלאומיים ובתקשורת הבינלאומית מוגזמת ומוטה, ולקבוע שישראל סובלת מיחס מפלה שאיננו מוצדק לעומת מדינות אחרות.

בחלק ניכר מעשרות הדיונים שנערכו במסגרת מפגשי הדיאלוג השתמשו יהודים במילה "אנחנו" כשדיברו על ישראל ועל צה"ל. "אנחנו נדרשים לסטנדרט גבוה",⁵ "אנחנו מעריכים חיים",⁶ "הפלסטינים רוצים הרוגים, אנחנו לא",⁷ "זאת מלחמה - אנחנו מולם".⁸ חלק ניכר מהמשתתפים נקטו בעמדות המצדדות בפעולה תקיפה של ישראל כאשר היא נדרשת לעימות מזוין, והירבו בהשוואות לצבאות אחרים שפועלים באגרסיביות אך אינם נתונים לאותה ביקורת נוקבת שצה"ל נאלץ להדוף פעם אחר פעם. "אף אחד לא שואל כמה אזרחים נהרגו" בתקיפות של חיל האוויר של ערב הסעודית בתימן, אמר משתתף בסמינר הדיאלוג בסטמפורד, קונטיקט.⁹ בסמינרים אחרים הושמעה טענה דומה והומחשה באמצעות דוגמאות רבות אחרות.

ומצד שני, הדיונים לימדו גם על מידה של מצוקה. על קושי גובר של יהודים רבים להבין את מדיניותה ארוכת הטווח של ישראל - זו שלדעת רבים מהם תורמת, אם לא ממש מחוללת, את הצורך להיכנס לעימותים אלימים, חוזרים ונשנים, עם שכניה. הם מלמדים גם על נטייה גוברת של יהודים רבים להתייחס לקשריהם עם ישראל כאל גורם מפריע בחייהם האישיים והקהילתיים. הם אומנם לא יוצאים לקרב, ואיש מבין המשתתפים לא התבלבל אף לרגע בעניין הזה, אך מרגישים לעיתים שגם הם נמצאים בסוג של חזית, שאינם מעוניינים בה.

5 סמינר באטלנטה, ג'ורג'יה, שנערך ב-26 במרץ 2015, הציטוט מרשימות של שמואל רוזנר.

6 סמינר בדאלאס, טקסס, שנערך ב-17-16 באפריל 2015, הציטוט מרשימות של שמואל רוזנר.

7 סמינר ב- American Jewish University (AJU), לוס אנג'לס, שנערך ב-14 באפריל, הציטוט מרשימות שמואל רוזנר.

8 סמינר בפיטסבורג, פנסילבניה, שנערך בהנחיית גרג רומן ב-13 באפריל 2015, הציטוט מרשימות של אלינה טל. "This is war: them versus us"

9 סמינר בסטמפורד, קונטיקט, שנערך ב-29 במרץ 2015, הציטוט מרשימות שמואל רוזנר.

רוב היהודים עודם חשים קירבה לישראל, עודם דואגים לה, עודם רוצים בטובתה ובהצלחתה. ועם זאת, לא ניתן להתעלם מהקולות הרבים המעידים על הקושי הגובר שלהם להסכין עם המחיר שקירבה זו גובה מהם. "יש למלחמות של ישראל השפעה מיידית ולרוב שלילית על יהדות התפוצות", נכתב בסיכום אחד הדיונים בברזיל. "כולנו מוחזקים כאחראים למעשים של ישראל... אין הבחנה בין ציונות ויהדות; אופן ההתנהגות של ישראל ואופן ניהול שיחות השלום משפיעים על כל היהודים",¹⁰ נאמר במפגש הדיאלוג בפייטסבורג, פנסילבניה. "בין אם אני רוצה בכך ובין שלא - אני הופך להיות שגריר של ישראל", אמר משתתף בסנט לואיס, מיזורי.¹¹ "זה משפיע עלי בעבודה כי אני עובד בעיקר עם לא יהודים. אנשים מגיעים אלי למשרד ושואלים לדעתי",¹² הסביר משתתף בקליבלנד, אוהיו.

יהודים החיים במדינות העולם חשים שיחסייהם עם ישראל מסבכים אותם עם הקהילה המקומית הלא יהודית.

הם חשים כך במובהק במקומות שבהם עולה חשש ממשי לפגיעה בהם, בעיקר כאשר ישראל נמצאת בעיצומו של עימות, והמתח עולה, כפי שנראה השנה היטב בכמה ערים מרכזיות באירופה ובמיוחד בפריז. אבל הם חשים כך גם במקומות שאין חשש גדול לפגיעה פיזית ביהודים, אך ישנה אי-נוחות הנגרמת ליהודים בשל הצורך המתמיד להגן על ישראל, להתנצל בשם ישראל, להסביר את ישראל (שהם עצמם לא בהכרח מבינים), להיקלע לעימותים בגלל ישראל (בקמפוסים, מול פעילים אנטי-ישראלים), להתבייש להיות מזוהה עם ישראל. הדיון בסנט לואיס מסכם בקיצור כי הקבוצה מאמינה ש"הפעולות של ישראל וההתמקדות בהן צמצמו את הנכונות של הקהילה היהודית לחגוג את ישראל (לדוגמה צמצום חגיגות יום העצמאות). הקבוצה מרגישה שהיהודים רוצים לשמור על פרופיל נמוך".¹³ "הטרדות נגד סטודנטים יהודים/ציונים באוניברסיטאות וחוסר 'תמיכה' ופעולות נגד משאירים תחושה של 'בגידה מוסרית"

10 "We are all held accountable for Israel's actions; brought diaspora Jews closer, because" in the court of world opinion we are all joined as one because no separation between "Zionism and Judaism; how Israel acts and negotiates peace affects all Jews (הסמינר בפייטסבורג, רשימות אלינה טל)

11 סמינר בסנט לואיס, מיזורי, שנערך בהנחיית בארי רוזנברג ב-7 באפריל 2015 (רשימות סינדי לוי)

12 סמינר בקליבלנד, אוהיו, שנערך ב-31 במרץ 2015, מרשימות ג'ן שוורץ. "It affects me at work" "because I work with mostly non-Jews. People come to my office and ask my opinion"

13 "Group believed Israel's actions and the focus on them has diminished the Saint Louis" Jewish community's willingness to celebrate Israel (for example diminished celebrations of Yom Ha'atzmaut) Group felt Jews want to keep their heads down (הסמינר בסנט לואיס, רשימות סינדי לוי)

על ידי ישראל וחוסר רצון להגן עליה¹⁴ נאמר בסיכום דיון במלבורן, אוסטרליה. באחד הסמינרים סיפר אב יהודי במבוכה כיצד במהלך סיור קולג'ים עם בנו נאלם דום למול מדרך שהתפאר בהישגיו כפעיל אנטי-ישראלי בקמפוס. הוא לא היה היחיד שנהג כך. בסמינר בטנפליי, ניו ג'רסי, סיפר משתתף ממוצא ישראלי כיצד "השתפן" לעיתים כאשר עמד מול הזדמנות להגן על ישראל מביקורת.¹⁵

יהודים החיים במדינות העולם חשים שיחסיהם עם ישראל מסבכים אותם גם בתוך קהילתם פנימה.

ישראל, שמבקשת להיות גורם המאחד את הקהילות היהודיות, הפכה עם השנים למוקד של מתיחות ברבות מהן. "יש פערים גדולים בין ישראל לתפוצות בעיקר אצל צעירים יהודים", אמר משתתף בקליבלנד. "אני תומך בישראל, אך מעדיף לא להיכנס לוויכוחים עם אחרים (בתוך הקהילה היהודית ומחוצה לה) כי זה לא שווה את ההתקפה",¹⁶ אמר משתתף בקבוצת צעירים. בסיעור המוחות בגלן קוב הצביע אחד המשתתפים על כך שיהודים ליברלים "לא שמחים עם ישראל, חשים בושה".¹⁷ משתתפים אחרים הזכירו את מחקרם של סטיבן כהן וג'ייסון גיטלין משנת 2013, שעל פי רבנים רבים בקהילות באמריקה "חוששים" לדבר על ישראל בבתי הכנסת.¹⁸ על פי מחקר זה, כחמישית מהרבנים מסתירים מקהילתם את עמדתם היונית בנוגע לישראל ולפלסטינים, ועוד כעשירית מסתירים את עמדתם הניצית מקהילתם. כמעט 40% מהרבנים מעדיפים שלא להביע את "תחושתם האמיתית" בנוגע לעימות הישראלי-פלסטיני מחשש "לפגוע בשומעים".

זו תמציתו של הדיסוננס היהודי ביחס לישראל: מצד אחד, אהדה ודאגה - ומצד שני, קושי גובר, פנימי וחיצוני.

שני דחפים מנוגדים אלה מביאים חלק ניכר ממשותפי הדיאלוג לבקש ואפילו לתבוע התחשבות מצד ישראל בעמדותיהם ובתחושותיהם. בסמינר בדרום אפריקה נאמר: "ישראל צריכה לעשות מה שנדרש בכדי להגן על אזרחיה. לצד זה ראוי שישראל תהיה פתוחה לשמוע את קולה של יהדות התפוצות, לא רק בגלל ההשפעה השלילית על חיי היהודים אלא בגלל

14 סמינר במלבורן, אוסטרליה, נערך בהנחיית ג'ון סרל ב-22 בפברואר 2015, מרשימות אמילי גיאן. "Harassment and intimidation of Jewish/Zionist students in universities and a lack of 'support' and counter actions left them feeling 'morally betrayed' by Israel and dispirited in their Zionism and defense of Israel"

15 סמינר בטנפליי, ניו ג'רסי, עם קבוצה של ישראלי-אמריקאים, ב-23 במרץ 2015, רשימות שמואל רוזנר.

16 סמינר עם קבוצת מסע - קריירה, שנערך ב-22 בפברואר 2015, רשימות חיה אקשטיין. "I support Israel, but prefer not to get into arguments with others (both within and outside of" "the Jewish community) because it is not worth being attacked"

17 Liberals are unhappy with Israel, ashamed

18 ראו: RELUCTANT OR REPRESSED? Aversion to Expressing Views on Israel Among American Rabbis. <http://www.jewishdatabank.org/studies/downloadFile.cfm?FileID=3075>

שגם הם רוצים בטובת ישראל, וכן כי גורלם קשור במדינת ישראל"¹⁹. כברזיל נוסחה אותה דרישה כך: "אחת ההצדקות המהותיות לקיומה של מדינת ישראל היא ההסתמכות על היהדות בקבלת החלטות הקשורות בחיים וביטחון... ישראל, כמדינה היהודית, מייצגת את כלל היהודים, לכן יש להתייעץ עם יהדות העולם ולראות בהם מקור תמיכה"²⁰.

באורח מעניין, רוב הבקשות הספציפיות להתחשבות לא התמקדו בתחום הביטחוני, שבו ישראל זוכה לגיבוי כללי של רוב המשתתפים בדיאלוג. הן התמקדו בתחום המדיני, שבו לרבים ישנה ביקורת על ישראל - חלקם מתוך כך שעמדתם הפוליטית מנוגדת לזו של ממשלת ישראל הנוכחית, וחלקם מתוך הבנה חלקית של המציאות שבה ישראל פועלת. והן התמקדו לא פחות מזה בתחומים שהדיאלוג השנה לא עסק בהם באופן ישיר, בעיקר שאלות של מדיניות פנים (היחס לערביי ישראל, לקהילה האתיופית - על רקע הפגנות שנערכו בישראל, לבדואים, לעובדים זרים), ומחלוקות בתחום דת ומדינה (כוחה של הרבנות הראשית, גיור, נישואים, יחס לנשים, אפליית הזרמים הפרוגרסיביים). בחלק מהמקרים נאמר בדיונים במפורש שלמשתתפים "אין ציפייה שישראל תעשה מה שאנחנו מבקשים בעניין כמו עזה, אבל אפשר לגלות התחשבות בדברים אחרים שחשובים לנו"²¹. האם ועד כמה ישראל מעוניינת להיענות לפנייה הזאת - על כך ראוי לנהל דיון נפרד, פנים-ישראלי, ודחוף.

ברצוננו להודות למשתתפים הרבים בתהליך זה, ולמארגני הסמינרים בקהילות הרבות שנענו לאתגר. השאלות שהוצגו בפניהם היו קשות וסבוכות, אך בכל הקהילות ביקשו מהמשתתפים להשיב עליהן בכובד ראש וברצינות, מתוך הבנה שאלו שאלות חשובות

19 סמינר ביוהנסבורג, דרום אפריקה, שנערך ב-15 באפריל 2015, בהנחיית ווין ססמן, מרשימות ווין ססמן.

"Israel's actions (particularly in the military sphere) often impact negatively on Diaspora" Jewry. Israel has to do what it needs to protect its citizen regardless of this fallout. Israel should nevertheless be open to hearing views of Jews in the Diaspora. Not only because unpopular Israeli policies impact negatively on Jewish communities elsewhere, but the latter are primarily motivated by a desire for Israel to do what is best for itself. And since their own wellbeing is tied up with that of Israel, their views should be taken into account."

20 סמינר כברזיל, שנערך בארגונו של אלברטו מילקוויץ, מתוך רשימות של אלברטו מילקוויץ "One fundamental justification for Israel's existence is that Judaism is clearly applied when it is necessary to take crucial decisions that involve life and security... Israel, as the Jewish State, willing or not, talks in the name of the Jewish people. Because of this, Jewish communities all over the world must be consulted as a main partner and support for Israel"

21 סמינר בשיקגו, אילינוי, שנערך ב-26 במרץ 2015, רשימות שמואל רוזנר.

שגם להם יש חלק בצורך להשיב עליהן. הדיונים היו לעיתים טעונים, והדעות היו לעיתים חלוקות, אבל נעשה בהם מאמץ גדול לשמור על שיחה פתוחה וכנה, מתוך כבוד לעמדות שונות. שמות כל הקהילות ורוב המשתתפים בדיונים מופיעים בנספח לדו"ח זה. ברצוננו להודות גם למשתתפי סיעור המוחות של "המכון למדיניות העם היהודי" בגלן קוב, ניו יורק, שסייעו לנו רבות בהמשך הפיתוח של מחשבותינו על הנושא הנדון בדו"ח זה. מידע נוסף הנוגע לתהליך, יתרונותיו וחסרונותיו, מפורט בנספח.

הרקע לדיאלוג: המבצע בעזה וההאשמות נגד ישראל

שדה הקרב העמום והמורכב (וכן מחלוקות עמוקות הנוגעות לכלל המדיניות הישראלית) מקשה על ישראל לשכנע כי פעולותיה מוצדקות ומוסריות, ודאי הרבה מאלה של אויביה. המבצעים בעזה חשפו את ישראל לביקורת נוקבת, הזינו את הקמפיין לדה-לגיטימציה של ישראל, והובילו לחקירות בינלאומיות של התנהלותה

הדיאלוג על מדיניות השימוש בכוח של ישראל נערך בחודשים שלאחר מבצע "צוק איתן" בעזה. ישראל יצאה למבצע זה, בקיץ 2014, כשמטרתה, באופן כללי, לעצור את חמאס - ארגון טרור איסלאמי השולט בעזה - מליזום אלימות וטרור נגד אזרחי ישראל, אם באמצעות ירי רקטות ואם באמצעות חדירה לשטח ישראל באמצעות מנהרות תקיפה, וכן להרתיע אותו מלעשות כן לתקופה ממושכת ככל האפשר בעתיד. מאז פינתה ישראל את ישוביה ואת כוחותיה מרצועת עזה במסגרת תוכנית ה"התנתקות" של שנת 2005, שוררת בזירה זו מחזוריות קבועה של הסלמה והתנגשות. חמאס יורה רקטות לעבר מרכזי אוכלוסייה ישראליים,²² ישראל מגיבה בתקיפות מן האוויר ולעיתים, כאשר גובר ירי הרקטות ואין די בתקיפות אלה בכדי לעצור אותו, נשלחים כוחות קרקעיים של צה"ל לתוך הרצועה. התוצאה היא אי-שקט ומחזור מתסכל של אירועי אלימות.

מאז השתלט חמאס על רצועת עזה בשנת 2007 יצאה ישראל לשלושה מבצעים מרכזיים נגד אירגוני הטרור הפועלים מתוכה - ב-9-2008 (מבצע "עופרת יצוקה"), ב-2012 (מבצע "עמוד ענן") וב-2014 (מבצע "צוק איתן"). בכל אחד משלושת אלה נפגעה הרצועה - ותושביה - בממדים העולים בהרבה על הפגיעה בישראל.²³

22 על פי נתונים ישראלים רשמיים: מעל 14,000 רקטות ופצמ"רים שוגרו מרצועת עזה לעבר ישראל משנת 2005 ועד 30 ביוני 2014, ומעל 4000 שוגרו במהלך מבצע "צוק איתן".
ראה: <http://www.shabak.gov.il>

23 מבצע "עופרת יצוקה": 13 הרוגים ישראלים ו-1,391-1,200 הרוגים פלסטינים; מבצע "עמוד ענן": 6 הרוגים ישראלים ו-167 הרוגים פלסטינים; מבצע "צוק איתן": 73 הרוגים ישראלים ו-2,140 הרוגים פלסטינים, ראה: www.terrorism-info.org.il

מעימותים אלה בעזה מצטיירים בחדות רבה²⁴ הקשיים האופייניים למה שמכונה "לוחמה א-סימטרית", "לוחמה בעצימות נמוכה" או "לוחמה בשטח צפוף אוכלוסין".²⁵ לוחמה מסוג זה מציבה בפני הצבא הלוחם הן קשיים אופרטיביים והן קשיים מוסריים-ערכיים (שלעיתים מתוארים כקשיים "משפטיים").²⁶ ובעשורים האחרונים זה סוג הלוחמה העיקרי שישראל נאלצת להתמודד איתו בזירת הקרב. הימים שבהם נלחמה ישראל מול צבאות סדירים של מדינות אויב חלפו זה מכבר, והמערכות שהיא נקלעת אליהן כיום שונות באופיין, מסובכות ומעורפלות בטבען. מעורבים בהן שחקנים שאינם מדינות המשתמשים לסירוגין בטקטיקות של טרור אך גם ביכולות צבאיות. כוחות המצויידים במאגר גדול של רקטות, כמו חמאס בעזה וחיזבאללה בלבנון, מטווחים בעיקר אזרחים ישראלים - והם עצמם ממוקמים ופועלים מתוך ריכוזי אוכלוסיה אזרחית, שהם משתמשים בהם כ"מגן אנושי" מפני תגובה צבאית. חשיפה של אזרחים משני הצדדים לפגיעה מחדדת דילמות קשות לפתרון מבחינתה של ישראל. ירי רציף של רקטות על אוכלוסיה אזרחית ישראלית הוא שדחף את ישראל לשלוח כוחות קרקע לעזה בקיץ 2014, במהלך שכמעט כל צעד שננקט בו חייב מאמץ לאזן בין הצרכים הצבאיים-מבצעיים לבין החשש מפני פגיעה באזרחים לא חמושים ובמקרים רבים תמימים.

שדה הקרב העמום והמורכב (וכן מחלוקות עמוקות הנוגעות לכלל המדיניות הישראלית בנושא הפלסטיני) מקשה על ישראל לצייר תמונה ברורה של הזירה באורח המבהיר כי פעולותיה מוצדקות ומוסריות, ודאי הרבה מאלה של אויביה. המבצעים בעזה חשפו את ישראל לביקורת נוקבת של ממשלות וארגונים בינלאומיים שונים, הזינו את הקמפיין לדה-לגיטימציה של ישראל, והובילו לחקירות בינלאומיות של התנהלותה של ישראל. המוכרת ביותר היא זו שנערכה וסוכמה לדו"ח מקיף²⁷ על ידי "ועדת גולדסטון" (שמה הרשמי:

Gabi Siboni, "Challenges of Warfare in Densely Populated Areas," *Military and Strategic Affairs*, Special Issue, April 2014.

"Israel is special because the irregulars who fight it do so not in far-away countries, thousands of kilometers away, but on its own borders, only a few dozen kilometers from Israel's own population centers. And this gives them the unique capability to strike at these centers as their chief strategy".

Dan Efroni, "Challenges Posed by International Law in the Context of Urban Warfare 25 Insights from Operation Pillar of Defense," *Military and Strategic Affairs*, Special Issue, April 2014

26 כמובן שבעייתית לערעב בין "מוסר" לבין "חוק". אולם במדינות רבות, ובעיקר במדינות מערביות, החוק הבינלאומי נחשב לביטוי הספציפי ביותר של הנורמות המוסריות המצופות מכל מדינה הנמצאת במאבק מזוין. ראוי לציין גם כי: "the legality of Israel's actions are not synonymous with issues concerning the legitimacy of these actions in the international arena" (See: Pnina Sharvit (Baruch, "Operation Protective Edge: Legality and Legitimacy," INSS, July 2014

27 לדו"ח גולדסטון המלא ראה: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>. הדו"ח האשים הן את ישראל והן את הפלסטינים החמושים בפשעי מלחמה, תוך הצעה כי על שני הצדדים לערוך תחקיר פנימי. מאוחר יותר גולדסטון הרחיק את עצמו ממסקנות הדו"ח, בטענה כי אם היה מודע למידע שנחשף רק מאוחר יותר, הדו"ח היה נראה אחרת. ראה: http://www.washingtonpost.com/opinions/reconsidering-the-goldstone-report-on-israel-and-war-crimes/2011/04/01/AFg111JC_story.html

The United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict). אך זו לא היתה החקירה האחרונה, ב-2014 מינתה מועצת זכויות האדם של האו"ם ועדה שבראשה הועמד המשפטן וייליאם שאבאס,²⁸ ושתפקידה היה לחקור טענות להפרות של החוק הבינלאומי על ידי ישראל במהלך מבצע צוק איתן.²⁹ ישראל סירבה לשתף פעולה עם ועדה זו,³⁰ וטענה שהמנדט של הוועדה נוסח בצורה חד צדדית.³¹ בסופו של דבר, שאבאס אולץ לפרוש³² בשל טענות גוברות על הטיה נגד ישראל. במרס 2015 הוועדה הכריזה כי היא תפרש את המנדט שניתן לה ככזה המחייב גם בדיקה "של הפעולות של קבוצות פלסטיניות חמושות בעזה, כולל מתקפות על ישראל, כמו גם פעולות צבאיות ישראליות ברצועת עזה ופעולות ישראליות בגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים".³³ דו"ח הוועדה התפרסם באמצע חודש יוני 2015, וכלל ביקורת חריפה על התנהלותה של ישראל.³⁴ דו"ח אחר, של "מְנַהֵלֶת חקירה" בנוגע לתקריות במהלך "צוק איתן" הוגש למועצת הביטחון של האו"ם בסוף חודש אפריל 2015. דו"ח זה מתח ביקורת על ישראל על כך שתקפה מתקנים של האו"ם בעזה, ומתח ביקורת על חמאס על שימוש "לא מקובל" במתקנים של האו"ם - קרי, שימוש במתקני האו"ם לאפסנה של נשק.³⁵

ראוי להציג בקצרה מספר דוגמאות לטענות נגד ישראל במהלך המבצע בעזה - טענות דומות לאלה נשמעו גם בזמן מלחמות ומבצעים אחרים של ישראל בעשורים האחרונים - ואת תגובותיה של ישראל להן.

28 ראה: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/SpecialSessions/Session9/Pages/FactFindingMission.aspx>

29 ראה: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/SpecialSessions/Session9/Pages/FactFindingMission.aspx>

30 The Prime Minister's Office and Foreign Ministry gave the green light for an unofficial delegation to testify before the group, Times of Israel, Jan. 15, 2015

31 The Prime Minister's Office and Foreign Ministry gave the green light for an unofficial delegation to testify before the group, Times of Israel, Jan. 15, 2015

32 ראה לדוגמה: "Gaza conflict: Schabas quits UN inquiry over bias claims", BBC. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31107988>

33 ראה: UN Gaza war probe to also investigate Palestinian human rights violations, Tovah Lazaroff, Jerusalem Post, March 2015

34 מסקנות הוועדה שהוקמה מטעם המועצה לזכויות אדם של האו"ם כדי לחקור את מבצע "צוק איתן" פורסמו לקראת סוף חודש יוני 2015, ערב ירידת דו"ח זה לדפוס. הן כללו חשדות למה שהוועדה כינתה "פשעי מלחמה" הן של ישראל והן של חמאס בתקופת המבצע, והאשמות שעל פיהן ישראל פעלה במספר מקרים שהוועדה חקרה בניגוד לדיני המלחמה הבינלאומיים. הוועדה קבעה בנוסף שהחקירות שישראל מבצעת בעצמה נגד חשודים בהפרת פקודות ובביצוע עבירות אינן מספקות. ישראל דחתה בנחרצות את מסקנות הדו"ח, וראש הממשלה קבע כי "ישראל איננה מבצעת פשעי מלחמה, אלא מגנה על עצמה מפני ארגון טרור שקורא להשמדתה. אנחנו לא נשבו ולא ישבנו בחיבוק ידיים. נמשיך לפעול בעוצמה ובנחישות נגד כל מי שינסה לפגוע בנו ובאזרחינו, ונעשה זאת על בסיס הדין הבינלאומי".

35 ראה: U.N. Says Israeli Military Actions Killed 44 Civilians in Schools in Gaza War, NYT, April 27, 2015

א. פעולות ישראל אינן "מידתיות"

עיקרו של טיעון זה הוא שישראל משתמשת בכוח מופרז, ומסכנת (או הורגת) אזרחים רבים מדי בתגובותיה לתוקפנות מהצד הפלסטיני, כגון ירי רקטות, אשר אינה יוצרת איום חמור על אזרחי ישראל או יכולה לגרום נזק משמעותי. חוקי ה"מידתיות" במלחמה מורכבים. אין עוררין על העובדה שיותר אנשים "בצד השני" נפגעים מכפי שנפגעים ישראלים בעת המלחמה, אולם ישראל, ככל מדינה אחרת הנתונה בלחימה, אינה מרגישה כי עובדה זו מצדיקה את ההאשמה בדבר "חוסר מידתיות". החוק הבינלאומי אינו דורש "שיווי משקל של תורת המשחקים".³⁶ מידתיות אינה נמדדת בהשוואת מספר הנפגעים בכל צד, אלא במידת הנזק הפוטנציאלי והמכוון ("הצטברות ההתקפות") שאפשר לייחס לאלפי הרקטות שנורות לעבר ישראל, ובהתייחס לתגובות הנגד הנדרשות, לרבות יצירת הרתעה לטווח הרחוק, בכדי למנוע נזק עתידי. מעבר לזאת, ישראל טוענת כי לא ניתן להאשים את ישראל על השקעתה בהגנה על אזרחיה (לדוגמה במערכת "כיפת ברזל"), גם אם הצד השני כושל בכך ואף משתמש באזרחיו לשמש כמגן אנושי על לוחמיו.

ב. ישראל אינה משקיעה מספיק מאמצים למנוע פגיעה באזרחים

ישראל מזכירה כי אויביה (חמאס בעזה, חיזבאללה בלבנון ואחרים) נוהגים לפעול מתוך אוכלוסייה אזרחית. הם מושכים את ישראל בכוונת תחילה לתוך מלכודות שמטרתן להעלות ככל שניתן את מספר האזרחים הנפגעים, מה שמאפשר להם, בשלב מאוחר יותר, להאשים את ישראל בפשעי מלחמה. שיטת פעולה זו יוצרת קשיים מובנים עבור כוחות צה"ל. ישראל טוענת כי לא יתכן שלוחמי האויב יהיו מוגנים רק משום שהם פועלים מתוך אוכלוסייה אזרחית. מצד שני, פגיעה בלוחמים אלה מבלי לפגוע גם באזרחים באזורים מאוכלסים בצפיפות רבה מסובכת ביותר. מדיניותה של ישראל היא להימנע, ככל שניתן, מפגיעה באזרחים. ישראל פיתחה מנגנונים מתוחכמים שמטרתם להזהיר אזרחים מפעולות שעומדות להתרחש, היא עוסקת כל העת בפיתוח ושימוש בתחמושת מדויקת כדי למנוע "נזק משני" לאזרחים, ולעיתים תכופות היא מסכנת חיי חיילים ישראלים כדי להימנע מפגיעה בחיי אזרחים. יחסית למקובל בצבאות אחרים, ישראל יכולה להצביע על יחס משופר של נפגעים לוחמים לעומת אזרחים (כלומר, היא פוגעת בפחות אזרחים בזמן פעולה בתוך אזורים מאוכלסים מצבאות אחרים שפועלים בתנאים דומים).

36 ראה: Robbie Sabel, Operation Cast Lead and International Law, *Strategic Assessment*, Feb. 2009

ג. השימוש בכוח על ידי ישראל אינו מהווה מוצא אחרון בלבד

"האם השימוש בכוח של ישראל מתוך הגנה עצמית היה המוצא האחרון? האם לישראל לא הייתה אף אפשרות אחרת מלבד לפתוח במלחמה נגד חמאס?"³⁷ במקרים רבים, האשמת "המוצא האחרון" נזרקה על ידי מבקרים שאינם מאמינים שישראל משקיעה מספיק מאמצים במשא ומתן עם אויביה. בנוגע לחמאס, אשר קיימת מדיניות ישראלית רשמית שלא לבוא במשא ומתן עימם, האשמה כזאת היא חסרת משמעות. ישראל טוענת כי סירובה לנהל משא ומתן עם חמאס הוא עמדה פוליטית מתקבלת על הדעת, בהתחשב בשנאת היהודים באמנת חמאס ובסירובו של הארגון להכיר בזכות קיומה של מדינת ישראל. אחרים רואים בעמדה זו הוכחה לכך שישראל פונה לשימוש בכוח מבלי לבחון כראוי את כל הדרכים האחרות לפתרון ללא מלחמה.

ד. הכיבוש הישראלי הופך כל פעולה צבאית ללא מוסרית/ לא חוקית

לישראל יש מחויבות להגן על אזרחיה בכל מקום בו הם גרים. ישראל טוענת כי שליטתה בגדה המערבית איננה בלתי חוקית או לא מוסרית, וכן כי תגובה לאיומי טרור שמקורם ברצועת עזה ובלבנון - שני אזורים שמהם ישראל נסוגה - ודאי לא יכולה להישפט על סמך טיעון כזה.

.Dov Waxman, "Judging Israel's War," *Jewish Quarterly*, Nov. 2014 37

מתח ביחסי ישראל-תפוצות והתגובה היהודית לצוק איתן

קשייה של ישראל עם דעת הקהל העולמית מהדהדים ומורגשים גם בעולם היהודי. זה קושי הנוגע הן לסיבות המלחמה – שיש בין יהודי העולם מי שרואים את ישראל כאחראית לחלקן – והן לתוצאות המלחמה – שאינן מאפשרות תחושת סיכום ברורה של ניצחון או הפסד. וכמובן, הוא נוגע לאופי המלחמות, שמעורבת בהן אוכלוסייה אזרחית הרבה יותר מאשר במלחמותיה המוקדמות של ישראל

בקהילות יהודיות בעולם מורגש בעשורים האחרונים קיטוב גובר בין "מחנות" שונים, והתכווצות של "המרכז".³⁸ מגמה זו אינה ייחודית לזירה היהודית, אלא ניכרת בחברות ומשטרים ברחבי העולם המתקשים לזהות דרך אמצע המבטאת קונסנסוס רחב, ודוחפת יחידים וקבוצות לקטבים מנוגדים בנושאים מגוונים – מדיניים, פוליטיים, כלכליים ודתיים. גם בעולם היהודי מורגשת מגמה זאת בתחומים רבים, ובהם שאלת הקירבה לישראל והיחס לישראל. ישנה מגמה של "פיצול והיחלשות של המרכז", קבע החוקר טד ששון בעקבות הבחירות בישראל.³⁹ יהודי התפוצות חיים בקרב קהילות שברבות מהן היחס לישראל אינו חיובי,⁴⁰ ואפילו באלה מהן שבאופן כללי יחסן לישראל חיובי, כמו בקהילה האמריקאית, ניכרים פערים גדלים ביחס לישראל.⁴¹ תגובתם לעמדות השליליות או למחלוקת הנוגעת לישראל משתרעת על מינעד רחב שבין התנגדות פעילה לביקורת, הצטרפות פעילה לביקורת, או הורדת פרופיל ונסיגה למצב של ניכור או אדישות. באופן

The shrinking Jewish Middle — and how to expand it, Steven M. Cohen and Jack Wertheimer, JTA, November 2014 38

The trend toward fragmentation and weakening the center — those trends are already in place and they're just going to gallop forward now," said Theodore Sasson, a Jewish-studies professor at Middlebury College and author of "The New American Zionism."

"It's going to make Israel an even more divisive issue in the American Jewish community." "Post-election, a widening US Jewish split over Israel," Rachel Zoll, AP, March 2015

40 קל למצוא לכך ראיות בסקרים הבוחנים את מצבן של מדינות בדעת הקהל העולמית, שישראל מדורגת בהן בין האחרונות, לצד מדינות כמו איראן וצפון קוריאה (לדוגמה: <http://www.globescan.com/84-press-releases-2012/186-views-of-europe-slide-sharply-in-global-poll-while-views-of-china-improve.html>)

41 ראו לדוגמה, מחקר "פיו": <http://www.people-press.org/2015/02/27/more-view-netanyahu-favorably-than-unfavorably-many-unaware-of-israeli-leader>

טבעי, מגמות אלה מודגשות ומתבלטות בעת ששאלות הנוגעות לישראל נמצאות בלב הוויכוח הפוליטי הבינלאומי, בעת משבר מדיני או פוליטי, ותוצאתן כפולה:

- מתח פנים-קהילתי בחלק מהקהילות, הנובע מכך שליהודים בקהילה יש עמדות שונות - לעיתים שונות מאוד - באשר לעמדה הרצויה, או התגובה הרצויה להתפתחויות (לדוגמה, האם עמדת הממשל האמריקאי או עמדת ממשלת ישראל היא העמדה הנכונה ביחס להסכם הגרעין עם איראן).
- מתח אפשרי בין כל אחת מהקהילות לבין ישראל - כאשר מדובר במצב שבו חלק ניכר מהקהילה רואה בהתפתחויות עילה לביקורת, כעס, אכזבה או ניכור כלפי ישראל. מתח זה יכול להתגבר, כמובן, כאשר מדובר במצב שבו חלק ניכר מהקהילה במובן המספרי מסתייג מפעולותיה של ישראל. אך לעיתים הוא יכול להתגבר גם כאשר מדובר בקבוצה שאינה בהכרח גדולה מספרית, אך כזו היודעת לייצר הד לעמדותיה ועל כן מקבלת בולטות בשיח הציבורי, בלי קשר לגודלה היחסי בקהילה היהודית.

כאשר ממשלת ישראל עמדה במצב של ויכוח נוקב עם הממשל האמריקאי בנוגע לשיחות הגרעין עם איראן, התפתח ויכוח בקהילה היהודית, הן באשר למדיניות הנכונה כלפי איראן (סקרים מסויימים לימדו על תמיכה נרחבת של יהודי אמריקה בהסכם עם איראן),⁴² הן באשר לעמדות היהודים (לעומת סקרים המלמדים על תמיכה יהודית-אמריקאית בהסכם, סקרים אחרים לימדו על ירידה בתמיכת היהודים בנשיא אובמה בשל ההסכם המתגבש),⁴³ והן באשר להתנהלותה של ממשלת ישראל. לדוגמה, מאמרים רבים גרסו שנאומו של ראש

42 ראו סקר הארגון ג'י סטריט מנובמבר 2014, שמצא תמיכה של 84% בהסכם עם איראן על פי הפרמטרים שהוצגו בשאלה מפורטת שזה נוסחה:

Now, imagine that the U.S., Britain, Germany, France, China, Russia, and Iran reach a final agreement, which restricts Iran's enrichment of uranium to levels that are suitable for civilian energy purposes only, and places full-time international inspectors at Iranian nuclear facilities to make sure that Iran is not developing nuclear weapons. Under this agreement, the United States and our allies will reduce sanctions on Iran as Iran meets the compliance benchmarks of the agreement. Would you support or oppose this agreement?

43 ראו סקר "גאלופ" מאפריל 2015 שבו נצפתה ירידה בתמיכה באובמה בקרב היהודים. רובם (54%) אמנם תומכים בו, אך הפער לטובתו הצטמצם בקרב היהודים, יותר מכפי שהצטמצם בקרב קבוצות אחרות. חוקרי גאלופ העריכו את הסיבות לצמצום כך:

How much further this gap may shrink in the months ahead remains to be seen, and will depend in part on the future of the relationship between Obama and Israeli leadership. This in turn will reflect the status of the pending agreement with Iran that would restrict that country's nuclear activity in return for a further loosening of economic sanctions. Other administration actions relating to Israel, including support for a possible two-state solution to the Palestinian situation, could also affect Jewish attitudes toward the president going forward.

הממשלה בנימין נתניהו בנושא איראן בקונגרס האמריקאי "מפצל" את יהודי אמריקה⁴⁴ עד כדי כך שבקהילות מסויימות, המנהיגות גילתה שהשיחה על ישראל "נהייתה בלתי אפשרית".⁴⁵

כאשר ראש ממשלת ישראל, וכמה בכירים אחרים, קראו ליהודי אירופה לעלות לישראל בעקבות פיגועי הדמים בצרפת השנה, התעורר ויכוח פנימי בקהילות ובקרב חלק ממנהיגיהן מול ישראל. אירועים אלה מיקדו את הוויכוח סביב השאלה האם ראוי לישראל לקרוא ליהודים הנחשפים לגילויי אנטישמיות במקומות מושבם לעלות לישראל, וכן סביב השאלה האם ועד כמה מייצגים ישראל (ונבחריה) את העם היהודי כולו.⁴⁶ ויכוח זה התנהל ברחבי העולם היהודי כולו, אך נתן את אותותיו גם בוויכוח פנימי בקהילת יהודי צרפת עצמה, שהדעות בה מגוונות.⁴⁷ בסמינר המכון בצרפת נשמעה העמדה ש"הזמנתו של בנימין נתניהו ליהודי צרפת לעלות לישראל שמה את היהודים במצב מאוד מביך. הם נדרשו להסביר לעמיתיהם הצרפתים כי אינם 'ישראלים החיים בצרפת על זמן שאול'".⁴⁸

כאשר הבחירות בישראל ניפקו תוצאה שרבים מן היהודים לא היו שבעי רצון ממנה, התנהל ויכוח בשאלה אם ועד כמה צריכות תוצאות כאלה להשפיע על הקשר בין יהודי התפוצות לישראל. מהסמינר בפיטסבורג עלתה הטענה כי "הנושא [של השפעת התנהגות ישראל על יהדות העולם] התלקח במהלך המלחמה, אך עוד יותר במהלך השבועות האחרונים של הבחירות האחרונות בישראל ביחס להערותיו של בנימין נתניהו, שגרמו אי-נחת ליהודים בכל מקום".⁴⁹

44 ראו לדוגמה: Netanyahu's planned Congress speech splits U.S. Jewish organizations, *Washington Post*, Feb. 28, 2015.

45 ראו: Laurie Goodstein, "Netanyahu Tactics Anger Many U.S. Jews, Deepening a Divide," *New York Times*, March 2015; Debra Nussbaum Cohen, "American Jews learn to talk with other American Jews about Israel," *Haaretz*, April 2015

46 ראו לדוגמה: Europe's Leaders Bridle at Netanyahu Call for Jewish Exodus, *Bloomberg*, Feb. 16, 2015.

47 Cnaan Liphshiz, "Aliyah debate exposes French Jewry's internal fault lines," *JTA*, March 18, 2015.

48 סמינר בפריז, צרפת, שנערך בהנחיית ד"ר דב מימון ב-3 במרץ 2015, מרשימות דב מימון. "Benjamin Netanyahu's invitation to French Jews to immigrate to Israel put the French Jews in an embarrassed situation. They had to explain to their fellow French citizens that they are not 'Israeli's living on borrowed time'"

49 האמירה מתייחסת לדבריו של ראש הממשלה השנויים במחלוקת על הערבים "הנוהרים לקלפיות" וכן לדבריו על הסיכוי לפתרון "שתי המדינות".
"yes; this has flared up, during war, but more so during last weeks of election in Israel"
"regarding Bibi's comments which has made Jews everywhere uncomfortable" (הסמינר בפיטסבורג, מרשימות אלינה טל)

זו אינה תופעה לגמרי חדשה. כאשר אריאל שרון נבחר לראשות ממשלת ישראל בשנת 2001 דווח כי בחירתו "מפלגת את יהודי העולם".⁵⁰ כאשר ראש הממשלה אהוד אולמרט קיים ביקור ידידותי אצל הנשיא ג'ורג' וו. בוש, שמרבית יהודי ארה"ב לא תמכו בו פוליטית, דווח כי הביקור "המחיש את המרחק בין שתי קהילות יהודיות גדולות, לא את הקירבה ביניהן".⁵¹ גם הבחירות של שנת 2015 ניפקו גל דומה של דיווחים והתבטאויות. התוצאה "תהפוך את ישראל לעניין מסובך עוד יותר ליהודים אמריקאים רבים" כתב דניאל גורדיס.⁵² המו"ל של העיתון היהודי המרכזי של לוס אנג'לס, רוב אשמן, כתב כי "ביבי שבר ימינה כדי לנצח בבחירות בישראל. אם ימשיך להפליג בכיוון הזה, הוא ישאיר על חוף מרוחק את יהודי אמריקה, המנופפים לשלום".⁵³

כאשר מתנהלים ויכוחים הנוגעים לישראל המערבים את יהודי התפוצות, לא תמיד קל לזהות בכל אחד מהם את קווי המתאר המדויקים המפרידים בין מחנות שונים. מתי מדובר בוויכוח שמשקף קושי ומעורבות של מרבית הקהילה ומתי מדובר בוויכוח שרוב הציבור אדיש לו, מהי עמדת הרוב ומה עמדת המיעוט, כיצד היא נקבעת ובאיזו תדירות היא משתנה, האם לצעירים ומבוגרים עמדות שונות ומה סיבת ההבדלים, האם ישנן בצד המחלוקות גם הסכמות. ברבות מן השאלות הללו נעסוק ביתר הרחבה בהמשך הדו"ח. מה שרלבנטי בשלב זה של הדיון הוא שלא רק בעת אירוע "פוליטי" או "מדיני" מתנהל דיון ערני שהדעות בו חלוקות בקהילה היהודית. זה קורה, וביתר שאת בשנים האחרונות, גם כאשר ישראל נמצאת במוקד בעטיו של עימות מזוין פעיל עם אחת משכנותיה.

"מדיניות הביטחון של ישראל מקשה באופן גובר והולך על יהודי התפוצות להשמיע קול אחיד ביחס למדינה היהודית", טען מחברו של מחקר מקיף על יהדות התפוצות וישראל.⁵⁴ זו טענה המקפלת הנחה סמויה שאפשר להתווכח עליה (מדיניות הביטחון של ישראל היא הגורם לקושי - ולא שינוי עמדות של יהדות התפוצות), אך היא משקפת מציאות המוכרת למי שעוקב אחר מצב יחסי ישראל והתפוצות: אם בעבר נהגו הקהילות היהודיות בתפוצות להתאחד לתמיכה בישראל כאשר נקלעה לעימותים אלימים ומלחמות - לגייס כסף, לנקוט פעולות פוליטיות, לשלוח משלחות הזדהות וכדומה - הרי שנדמה שבשנים האחרונות חלה שחיקה בהתגייסות זו.

50 הדיווח הופיע ב"גארדיאן" הבריטי ב-14 באפריל 2002: <http://www.theguardian.com/world/2002/apr/14/israel1>

51 הציטוט בעניין אולמרט הופיע בעיתון היהודי-אמריקאי פורוורד. כמה מהדוגמאות המופיעות כאן הופיעו גם במאמר: Shmuel Rosner, "American Jews are disappointed with Israel's election? Tough luck," *Jewish Journal*, March 2015.

52 Daniel Gordis, "American Jews Finding It Harder to Like Israel," *Bloomberg*, March 20, 2015

53 Rob Eshman, "American Jews and the Israeli election," *Jewish Journal*, March 18, 2015

54 Ilan Baron, "Obligation in Exile The Jewish Diaspora," *Israel and Critique*: ראו: *Israel is tearing Jewish communities apart*, Haaretz, February 2015 וכן

זו שחיקה מובנת, כמעט מתבקשת, לנוכח אופיין המשתנה של מלחמות ישראל, כפי שהוצגו בפרק הקודם. היא נוגעת הן **לסיבות המלחמה** - שיש בין יהודי העולם מי שרואים את ישראל כאחראית לחלקן (בגלל מדיניות שאינה מקדמת הסדרים של שלום) - והן **לתוצאות המלחמה** - שאינן מאפשרות תחושת סיכום ברורה של ניצחון או הפסד, ועל כן מסבכות עבור משקיפים מבחוץ את היכולת להזדהות עם ישראל. וכמובן, היא נוגעת **לאופי המלחמות**, שמעורבת בהן אוכלוסיה אזרחית הרבה יותר מאשר במלחמותיה המוקדמות של ישראל.

בעת מבצע "צוק איתן" בעזה בקיץ שעבר ניכרו פערים ביחס לישראל ביתר שאת, כאשר בקהילות יהודיות נשמעו, מצד אחד, קולות של תמיכה ברורה בפעולותיה של ישראל, ומצד שני גם לא מעט קולות של ביקורת, ואפילו ביקורת חריפה. הביקורת על ישראל, יחד עם סימנים נוספים המצביעים על שחיקה של תמיכה יהודית במדינת ישראל,⁵⁵ מהווה מקור דאגה עבור ממשלת ישראל ותושבי מדינת ישראל. יש לדאגה זו צדדים פרקטיים: ישראל מסתמכת על תמיכה יהודית ושואבת כוח מתמיכה זו. אך יש לזה גם פן ערכי-רעיוני: ישראל רואה את עצמה בתפקיד השומר של העולם היהודי (בהזמנה או שלא בהזמנה), ומדינת הלאום של כלל היהודים. התקפת ישראל על ידי יהודים בשם "ערכים יהודיים" בהקשר של המלחמה מאתגרת את התפיסה העצמית של ישראל כ"בית היהודי", ואולי גם מחזקת את ערעור תדמיתה של ישראל על ידי לא יהודים.

מה שהתרחש בעת "צוק איתן" לא היה הפעם הראשונה שביקורת מסוג זה מושמעת בשנים האחרונות. בתקופת מלחמת לבנון השנייה, בשנת 2006, התגייסה הקהילה המאורגנת בתחילה לתמיכה נמרצת בישראל ובמתקפתה על חיזבאללה - אך במהרה ניכרו סדקים בתמיכה זו⁵⁶ ונשמעו קולות של הסתייגות מפעולותיה של ישראל. בעת מבצע "עופרת יצוקה" בעזה היתה התמיכה מלכתחילה פחותה, ובמהלך המבצע נרשמו כמה מקרים של הסתייגות ממנה מתוך הקהילה היהודית, שבין הבולטים שבהם היתה הסתייגותו של האירגון "ג'יי-סטריט" המזהה את עצמו כ"פרו ישראל, פרו שלום". הסתייגות זו עוררה ויכוח בקהילה - וביקורת על האירגון על כך ש"אינו קורא נכון את האירועים ואינו מבין נכון את עמדותיהם של יהודי אמריקה", כפי שהאשים מי שהיה אז נשיא התנועה הרפורמית, הרב אריק יופה.⁵⁷ באורח דומה, תמיכתו (הזהירה) של "ג'יי-סטריט" במבצע "צוק איתן" בעזה עוררה גם היא ויכוח. הפעם נמתחה ביקורת על האירגון ממי שסברו שמעל בתפקידו ופנו לחפש אירגונים ביקורתיים יותר כלפי ישראל.⁵⁸

55 השאלה הרחבה יותר בנוגע לחיבור או ניתוק של יהודים מישראל עוד שנויה במחלוקת. להרחבה על דיון זה, ראה: "The Challenge of Peoplehood: Strengthening the Attachment of Young American Jews to Israel in the Time of the Distancing Discourse," Shmuel Rosner and Inbal Hackman, JPPI, 2012.

56 ראו: שמואל רוזנר, "שטעטל, בייגל, בייסבול: על מצבם הנורא והנפלא של יהודי אמריקה", עמודים 174-177.

57 ראו: Reform leader raps J Street's Gaza stance, JTA, Eric Fingerhut, Jan. 2009.

58 J Street's Gaza War Support Wins 'Moderate' Praise — But Alienates Some Backers, July 2014.

מקשייה של ישראל עם דעת הקהל העולמית בעת המבצע נשמע לעיתים גם הד קשייה בעולם היהודי. עמדות המשקפות מגוון גדול של תגובות על פני מינעד רחב - מחוסר נוחות ועד כדי הבעת שאט נפש ביחס לפעולותיה של ישראל - הובעו בעולם היהודי, במאמרים, נאומים, דרשות והתבטאויות של מובילי דעת קהל, מנהיגים, אקדמאים, רבנים ועיתונאים. "ה'קייס' הישראלי להפצצת עזה היה צריך להיות חסין מביקורת", כתב בעל הטור ב"ניו יורק טיימס" רוג'ר כהן - אך סיכם שאין לישראל 'קייס' כזה.⁵⁹ אינני יכול להגן על הרג ילדים... אני מאמין שישראל היתה צריכה להימנע מלפגוע במקלטים של האו"ם", כתב פרופסור מאוניברסיטת דיוק.⁶⁰ מלומד בריטי, שהציג את עצמו כמי ששייך לקבוצת היהודים "שבאופן מסורתי תמכו בישראל אך בשנים האחרונות מרגישים פחות ופחות נוח לעשות זאת בגלל המדיניות הישראלית", העלה ספקות באשר לטענת ישראל כי היא מקפידה לשמור על החוק הבינלאומי.⁶¹

ה"ניו יורק רווי אוף בוקס" דיווח כי "ניכרת עייפות באחוזה הציונית-ליברלית. בשיחות פרטיות, אנשים מודים שעייפו מלהגן על הפעולות הצבאיות של ישראל כאשר הן גובות מחיר כבד כל כך בחיי אזרחים, ושחוסר התוחלת שבהן מתברר לנוכח התכיפות שבהן הן צריכות לחזור על עצמן".⁶² בעל הטור ג'ונתן צ'ייט, שגם בו ניכרה עייפות מעין זו, העיר בביקורתיות על "המוות הלא מתוכנן של פלסטינים [שהוא כל כך לא פרופורציונלי לכל עלייה מקבילה ברמת הביטחון של מטרות ישראליות מפני הפגיעות מהאוויר של חמאס".⁶³

ביקורתו של צ'ייט, כמו גם האחרות המוזכרות כאן, היא רק קצה קרחון של מאמרים שנכתבו במפגן מתוך הקשר "יהודי". וכמו רובן, היא נכתבה גם מתוך ניסיון לשכנע את הקורא שלכותב המאמר רוחש אמפתיה אינסטינקטיבית לנשוא הביקורת - ישראל. מבקרי ישראל היהודים מציגים את ביקורתם תוך כדי קביעה שאינם עוינים לישראל, אלא כמי שפשוט מתקשים, למרות רצונם, להזדהות איתה, או כמי שהזדהו איתה בעבר וכיום אינם יכולים עוד. ליאון ויזלטיר, בטור שעורר הדים רבים, הסביר: "זה איננו מחליא

.Roger Cohen, "Zionism and Its Discontents," *New York Times*, July 2014 59

David Schanzer, "Israel Can't Afford to Lose Jews Like Me," *The World Post*. Schanzer's article was written in response to Shmuel Rosner's article in the *New York Times*: Israel's Fair Weather Fans, August, 2014 60

Ilan Zvi Baron, Lecturer in the School of Government and International Affairs, Durham University 61
See: <http://www.publicseminar.org/2014/08/proportionality-and-the-diaspora-in-operation-protective-edge/#.VJL39dKsWxo>

.Jonathan Freedland, "Liberal Zionism After Gaza," *New York Magazine*, July 2014 62

.Jonathan Chait, "Israel Is Making It Hard To Be Pro-Israel," *The National Interest*, July 2014 63

שישראל מגינה על עצמה - בהתחשב בסטנדרטים של הניסיון ההיסטורי היהודי, זה מסעיר. אבל חלק ממה שעושה ישראל בעת שהיא מגנה על עצמה - מחליא".⁶⁴

מאמרים והתבטאויות שצוטטו כאן נכתבו, אמנם, תוך כדי המלחמה או זמן קצר לאחריה, אבל הדיהם והמשכים להם לא שכחו עם תום האש. כמעט שנה לאחר המלחמה כתב יהודה קרצר ש"הציונות הליברלית במשבר. המלחמה בקיץ שעבר בעזה גררה גל של מאמרים שהתיימרו לקבוע כי התנגשות בין ערכים ליברלים ובין הפוליטיקה של ישראל הניצית הופכים את האידיאולוגיה [הציונית-ליברלית] לבלתי אפשרית".⁶⁵ בסיעור המוחות של המכון בגלן קוב אמר אחד המשתתפים כי "יש קבוצות של יהודים שאיבדו לגמרי את האמון בישראל ובמה שהיא עושה".⁶⁶ הוזכרה גם הירידה במספר הנרשמים לתוכניות הנסיעה לישראל "תגלית" ו"מסע", והובע חשש כי גם זו תוצאת המלחמה בעזה.

האם כל זה מבטא את תסכולה של קבוצה קטנה של יהודים, או את עמדתה של קבוצת הרוב? האם מדובר בליקוי בהבנת המציאות של יהודים המשקיפים על ישראל ממרחק, או שמא בפערים מהותיים בתפיסת עולם המובילים לפערי פיענוח של המציאות? אלה חלק מהשאלות שביקשנו לבחון במסגרת הדיאלוג השנתי - שאלות שגם משרד החוץ בישראל, במכתב למכון שבו התריע מפני "פערים גדולים בהבנת המציאות"⁶⁷ וביקש לעודד בחינה מסודרת של הזירה היהודית בהקשר זה, מוטרד מהן.

64 Leon Wieseltier, "Israel and Gaza: A Just and Unjust War," *The New Republic*, August 2014

65 The Politics Of Loyalty, Yehuda Kurtzer, *The Jewish Week*, May 2015. "liberal Zionism is in crisis. Last summer's war in Gaza provoked a spate of essays purporting that the confrontation between liberal values and the policies of a hawkish Israel were making the ideology untenable"

66 הציטוט מרשימות של שמואל רוזנר.

67 "Wide gaps in the reading of realities in the Middle East among Jews in Israel and" around the world – gaps that should be expected in a world of diverse views – justify an "ongoing exchange spanning all perspectives and streams"

למה היהודים מצפים מישראל?

כפי שכבר הובהר, ציפיותיהם של יהודי העולם מישראל במה שנוגע להתנהלות הנוגעת לשימוש בכוח מוצבות על שני מישורים שיש ביניהם קשר - סיבתי ותוצאתי, כפי שיתברר בהמשך - אך יש ביניהם גם הבדלים. האחד נוגע להתנהלותה של ישראל בעת מלחמה: כמה כוח להפעיל, על פי איזה קוד מוסרי-ערכי לפעול, לאיזה רף להתאים את עצמה וכדומה. השני נוגע להתנהלותה של ישראל בדרך למלחמה וביציאה ממנה: זה המישור שכפוף בצורה חדה הרבה יותר לעמדות אידיאולוגיות ופוליטיות כלליות - האם המשיב בעד-נגד פתרון שתי המדינות לשני עמים, האם הוא סבור שישראל נוקטת מדיניות המסייעת למאמצים להשכין שלום במזרח התיכון, האם הוא מאמין-לא מאמין שיש סיכוי להגיע להסדרים של שלום בין ישראל לבין שכניה וכדומה.

עיקר הבירור שנערך בדיאלוג השנה נגע במישורין למישור הראשון, של פעולות ישראל בימי מלחמה. והבשורה המרגיעה - במידה - שנובעת ממנו היא, כפי שהגדיר זאת אחד ממשותפי סיעור המוחות בגלן קוב, "זאת לא הבעיה". הן באשר לתקופת המבצע בעזה, כאשר ישראל "עשתה עבודה סבירה בהסברה", כטענת משותף אחר בגלן קוב, והן בהתייחס באופן כללי לפעולות של ישראל בשנים האחרונות, בעזה, בלבנון, ובמקומות אחרים שבהם פעלה בעצימות נמוכה יותר ובתכיפות נמוכה יותר, נראה שמרבית היהודים סבורים שישראל עומדת ברף הציפיות הערכי שלהם.

וכדי שלא תהיה אי הבנה - מדובר ברף גבוה. משותף מפיטסבורג שאל "למה שישראל תשווה את עצמה לאחרים, במיוחד לשכניה באזור המציבים רף נמוך?"⁶⁸ "ההיסטוריה היהודית היא חלק משמעותי ממה שמדינת ישראל מייצגת, ערך החיים ביהדות, בעם נרדף צריך להישמר (גם אם הצד השני אינו עושה כן). העבר היהודי דורש רף מוסרי גבוה מישראל - גבוה יותר מהרגיל"⁶⁹, אמר משותף צעיר.

בהקשר זה ניכרו בדרך כלל שתי גישות. אחת הגורסת כי על ישראל לשמור על רף התנהגות כמקובל במדינות מערביות, ואחת הגורסת כי אפילו רף זה אינו מספק, וכי על ישראל להצטיין בשמירה על ערכי מוסר אף מעבר לנוהג המקובל. "ישראל, כמדינה דמוקרטית, צריכה לעמוד בסטנדרטים של מדינות מערביות אחרות ושל החוק הבינלאומי ואנשים מבחוץ

Why should Israel compare itself to anyone, especially to those neighbors in the region" 68
"setting a low bar" (הסמינר בפיטסבורג, מרשימות אלינה טל)

The Jewish Past is an important part of what Israel stands for, the value of life in" 69
Judaism as a persecuted nation should be upheld (even if the other side does not do so). The
"Jewish past demands a high moral standard from Israel, higher than usual" (סמינר בקבוצת
מסע-קריירה, מרשימות חיה אקשטיין).

לא יכולים לדרוש מישראל רף גבוה יותר", נאמר בסמינר בדרום אפריקה, אך לא היתה על כך הסכמה. באותו סמינר נטען גם כי "ראוי שישראל, כמדינת העם היהודי תתנהג כך שתוכל לשמש דוגמה, 'אור לגויים'⁷⁰. משתתפים רבים הציגו גם זווית פרגמטית לטיעון המוסרי: ישראל צריכה להיות מוסרית משום שנכון יותר להיות מוסרי - אך לא פחות מכך משום שרק התנהלות מוסרית תאפשר לה לשמור על תמיכה של שאר יהודי העולם. "יהודי העולם צריכים לדעת שישראל מתנהגת באופן מוסרי", נאמר בסמינר באטלנטה. "על מנת שיהודים יוכלו לתמוך בישראל היא צריכה להיות יותר טובה מאחרים", נטען בסמינר בדאלאס. ומצד שני, באותו סמינר, נאמר ש"טוב שישראל מוסרית - אבל לא להגזים בזה".

אצל רבים ממשותתפי הסמינרים ניכרה מידה של מבוכה באשר ליכולתם להציב לישראל רף ערכי-מוסרי. "זה מוזר לי ששואלים אותנו מה ישראל צריכה לעשות", אמר משותתף בסמינר בלוס אנג'לס, "אנחנו לא גרים שם". ומצד שני, באותו סמינר, משותתף אחר נקט לשון "אנחנו" כדי לומר ש"השאלה היא אם אנחנו רוצים להיות רוצחים"⁷¹. ושוב באותו סמינר: "אנחנו חייבים להציב את הרף גבוה יותר". ולעומת זאת בניו יורק: צריך לקבל החלטות שהן "יותר על בסיס פרגמטי, לא רק מוסרי"⁷². טיעונים על בסיס זיקה יהודית נשמעו לעיתים קרובות בסמינרים. "יש מעט יהודים אבל הם אור לגויים, יש לי סטנדרט גבוה יותר לישראל ולכל היהודים"⁷³, נאמר בסמינר בושינגטון.

בסקר המשתתפים ניתנו למשיבים ארבע אפשרויות לבחור מתוכן עבור ישראל: שתהיה "כמו כולם", "כמו מדינות מערביות", שתציב את הרף "הכי גבוה" או ש"תאזן בין מוסר ובין העובדה שהיא עומדת מול אויבים אכזריים הרוצים להרוס אותה". מעניין לראות כיצד בסקר זה הביעו המשתתפים רצון להציב עבור ישראל רף ייחודי, שאיננו דומה לרף המוצב עבור שאר העולם - "כל מדינה" או "מדינות מערביות". כמחצית מן המשיבים קבעו שעל ישראל לערוך עבור עצמה את החשבון המאזן בין שאיפתה להיות מוסרית לבין האתגר הביטחוני שהיא עומדת מולו, ועוד כשליש סברו שעל ישראל להציף את הרף גבוה מעל כל האחרים. בסך הכל, רק מעט יותר מעשירית מהמשתתפים בחרו באחת משתי האופציות הקובעות עבור ישראל רף סטנדרטי שדומה לזה של מדינות אחרות.

ראוי לומר, עם זאת, שבדיוני הקבוצות עצמן הושמעו לפחות שתי עמדות המסתייגות מהתמונה הכוללת המוצגת כאן.

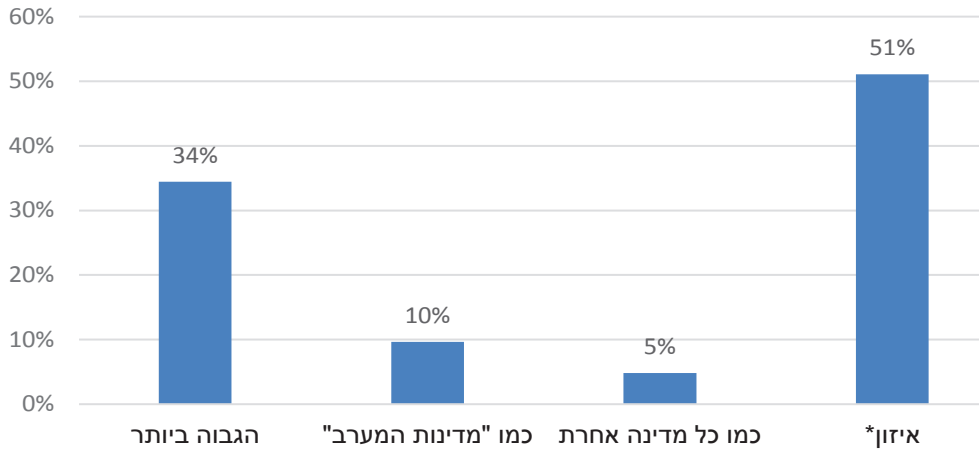
70 "Israel is a democratic country and should abide by the standards of other Western democracies and the international law. It is not the place for outsiders to demand that Israel go beyond such standards. However some maintained that, in line with the belief that Jews were "chosen" Israel should seek to act in such a way as to be an example to others "light onto the nations". (הסמינר בדרום אפריקה, רשימות ווין ססמן).

71 סמינר ב-AJU בהנחיית שמואל רוזנר. המילה באנגלית שהמשתתף השתמש בה היתה butchers.

72 סמינר ביו יורק, 30 במרץ, 2015, מרשימות שמואל רוזנר.

73 סמינר בושינגטון DC, 19 באפריל, 2015, מרשימות שמואל רוזנר.

לאיזה רף של התנהלות מוסרית בעימות מזוין ישראל צריכה לשאוף?

* איזון בין מוסריות לבין העובדה כי ישראל נלחמת נגד אויב חסר רחמים הרוצה בהשמדתה.

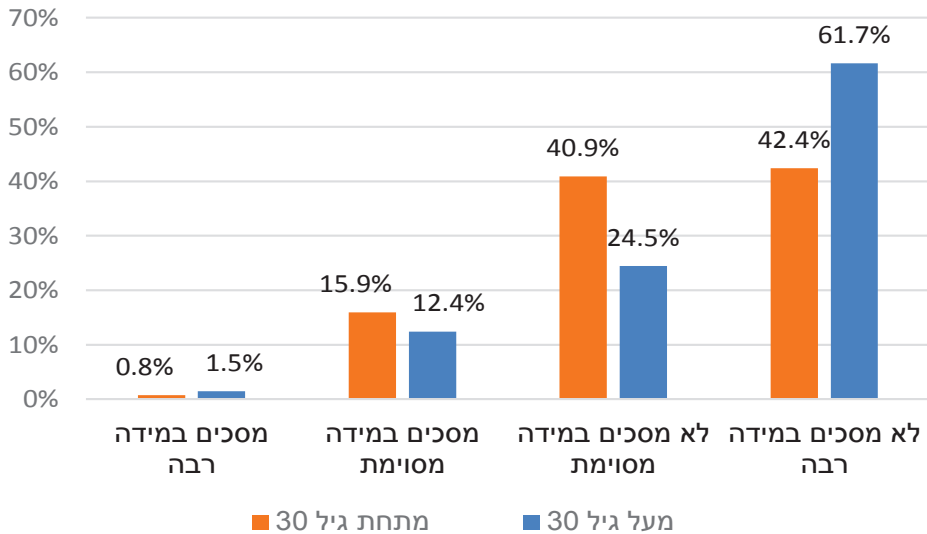
עמדה אחת היא זו הגורסת כי מעמדה של ישראל בעימות מעורער כל כך בשל מדיניותה הכללית (בעיקר מדובר על מדיניותה בהקשר לסכסוך הישראלי-פלסטיני) עד שכל רף שתציב בלחימה עצמה עדיין לא יכשיר את התנהלותה כמוסרית. "ליהודים אין בעיה להבין תגובה ישראלית לירי רקטות - אפילו תגובה אגרסיבית - אבל לא את היום-יום של הכיבוש", אמר אחד ממשותפי סיעור המוחות בגלן קוב. משתתף אחר הסכים: "הכיבוש הוא זה שעלול לשחוק את ההזדהות של יהודים עם ישראל". אחד המשתתפים בטורונטו אמר כי פעולות של ישראל לפני ואחרי המלחמה הופכות "גם את מה שהיא עושה בזמן המלחמה לבעייתי מאוד, כי אי אפשר להוציא דברים מההקשר"⁷⁴.

הדים לעמדה זו אפשר למצוא גם בשאלת הסקר שבדקה את מידת ההסכמה לקביעה "הכיבוש הישראלי בגדה המערבית הופך את כל העימותים המזוינים שלה נגד קבוצות פלסטיניות ללא מוסריים". אמנם רוב גדול של המשתתפים לא קיבל טענה זו (כ-57% לגמרי לא הסכימו איתה, ועוד כ-29% "די" לא הסכימו איתה), אולם היו מביניהם גם מי שקיבלו את הטענה בהסכמה חלקית (13%) או אפילו מלאה (כאחוז וחצי). אגב, זו אחת השאלות שניתן היה להבחין בהן בהבדלים בין תשובות של משתתפים מבוגרים לאלה של צעירים יותר. מרבית הצעירים אמנם דחו את הטענה, אולם הם עשו זאת בנחרצות פחותה לעומת המבוגרים.

עמדה מוסייגת שנייה היתה של מי שקבעו שישראל עושה מאמצים גדולים כדי להיות מוסרית ושעליה להתמקד בניצחון במלחמותיה, ולא בניסיון לענות על צורך פנימי-ישראלי או חיצוני (של הקהילה הבינלאומית, או של הקהילה היהודית) להציב רף מוסרי גבוה. "זה דבר

74 הסמינר בטורונטו, 21 באפריל, 2015, מרשימות שמואל רוזנר.

הכיבוש הישראלי בגדה המערבית הופך את כל העימותים המזויינים שלה נגד קבוצות פלסטיניות ללא מוסריים (מסכים-לא מסכים)

אחד להקריב חיילים כדי שיהיה שלום, אבל להקריב חיילים כדי לשמור על חיים של האויב זו טעות קשה", אמר משתתף בטורונטו. "ישראל צריכה להשתמש בכוח הנדרש על מנת להגן על אזרחיה", אמר משתתף בסנט לואיס.⁷⁵ בסמינר בלונדון נאמר כי "הסטנדרט למדיניות זה" ל צריך להיות של הגנה עצמית. קודם כל הגנה על אזרחיה, שנית הגנה על אזרחים משני הצדדים, שלישית שימוש בכוח מינימלי ורביעית - התייחסות לדעת העולם ולתקשורת".⁷⁶ בסמינר עם קבוצת ישראלים-אמריקאים אמרה משתתפת ש"אנחנו צריכים לפעמים לעשות פחות [ממה שדורש] החוק הבינלאומי. צריך לזכור שהמטרה של חמאס היא להשמיד את היהודים".

יותר מזה, משתתפים בסמינרים רבים הביעו אכזבה ומורת רוח בשל העובדה שישראל אינה "מנצחת" במלחמות של העשורים האחרונים. "צריך לשקול גם את עניין ההרתעה [ולא רק את המוסר]", אמר משתתף בסמינר בסטמפורד, קונטיקט. "אני בן 35, וישראל לא ניצחה מעולם במלחמה מאז שאני חי", אמר משתתף בסמינר ב-AJU. הוא - ואחרים - לא היו עיוורים לסתירה האפשרית בין הדרישה למוסריות גבוהה לבין הציפייה לניצחון ישראלי ברור - אך עובדה זו לא מנעה מרבים לנסח את רצונם בדיוק כך. ניצחון ברור - המושג ללא התפשרות, ואפילו תוך הצטיינות ("ישראל צריכה להיות גם בזה סטארט-אפ ניישן", אמר משתתף בטורונטו) בשמירה על ערכי לחימה גבוהים.

⁷⁵ "Israel needs to use as much force as necessary to protect its citizenry" (סמינר בסנט לואיס, רשימות סינדי לוי)

⁷⁶ סמינר בלונדון, נערך בהנחיית ויואן וינמן ב-22 במרץ, 2015, מרשימות יוסף מוזס.

האם יהודי התפוצות סבורים שישראל צריכה להתחשב בהם?

רבים מיהודי העולם סבורים שהם זכאים לקול ולהתחשבות של מדינת ישראל בעמדותיהם אפילו בנושאים ביטחוניים מובהקים. נימוקיהם מגוונים – תמיכתם בישראל, היותה מדינה יהודית, השפעת האירועים על חייהם

בשאלה הנוגעת לרצונם או הסכמתם של ישראלים להתחשב בעמדות יהודי העולם במסגרת דיאלוג הנוגע לעניינים שהם, בראש ובראשונה, פנים-ישראליים, עסקנו בהרחבה בדו"ח על הדיאלוג של השנה שעברה. במסגרת זו נחזור על מעט מהדברים ונחדש בסיוע כמה נתונים שנוספו השנה.⁷⁷

אפשר בהחלט לנהל דיון ולהתווכח על התועלת שיכולה ישראל להפיק מעמדותיהם של יהודים שאינם חיים בישראל, וברובם הגדול כאלה שאינם מתכוונים להפוך אי פעם לאזרחים ישראליים, ביחס למדיניותה. ברור שלדעותיהם של אזרחי ישראל בסוגיות הנדונות חשיבות רבה יותר בשעה שמדינתם מתמודדת עם אתגרים ביטחוניים מאשר לדעותיהם של אנשים שגרים בארצות אחרות, שאינם חשופים לרוב הסכנות שתושבי ישראל מתמודדים איתן, ושאינם נדרשים להתגייס ולצאת להגנה פעילה על ישראל במסגרת שירות צבאי.

לכן, כמו בשנה שעברה, ואף ביתר שאת, שאלת הערך האפשרי שיכול להיות לדעתם של יהודי העולם על נושא הדיון הועלתה פעמים רבות על-ידי המשתתפים והמארגנים של סמינרים בקהילות השונות. משתתף בסמינר בקליבלנד, ארה"ב, ששירת בצה"ל, חלק על הלגיטימציה של התייעצות עם יהודי התפוצות במה שנוגע למדיניות ביטחון: "בתור חייל ששירת בצה"ל – אין לנו לגיטימציה לשפוט את המקרה.... זה לא מתאים שנהלה את השיחה הזאת".⁷⁸ משתתפים נוספים בקליבלנד הזכירו כי קשה ליהודים בתפוצות להבין מה קורה בישראל. הם יושבים בביטחה בארה"ב, והילדים שלהם אינם משרתים בצבא, מה ששולל מהם את הלגיטימציה לשפוט את פעולותיה של

77 להרחבה נוספת ראו דו"ח המכון: ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: עמדות יהודי העולם, עמודים 57-65.

78 "Speaking as an IDF soldier – there is no legitimacy for us to have judgment on this" situation. Too simple of a question – this discussion is not appropriate for us to have (סמינר בקליבלנד, מרשימות קרול וולף)

ישראל. "אנחנו כאמריקאים כותבים צ'קים, אך לא שולחים את ילדינו למלחמה. אנחנו לא מתחבאים במקלטים. אנחנו לא יכולים לשבת כאן ולשפוט".⁷⁹ משתתף בפריז אמר: "אנחנו סומכים על ישראל לשקול את הדילמות המוסריות ולקבל את ההחלטה הכי מוסרית".⁸⁰

לא כולם קיבלו עמדה זאת. משתתפים בסמינרים רבים (כולל גם בדיונים בקליבלנד) חלקו עליה. הם סברו שעל ישראל לכל הפחות לשתף את יהדות התפוצות בדיונים, ולעיתים גם להתחשב בעמדתם. דוגמה מעניינת למחלוקת הזאת עלתה בסמינר באוסטרליה, שבו הציע אחד המשתתפים ש"ישראל צריכה להתייעץ עם יהדות התפוצות, כי יש למדיניות ישראל השפעה עליהם",⁸¹ אך נתקל בהתנגדות של ישראלים החיים באוסטרליה שהשתתפו בסמינר, ושגרסו במובהק שהחלטות בישראל צריכות להתקבל ללא התייחסות ליהדות התפוצות.

בשאלת הסקר בנושא זה, שהוצגה לכל משתתפי הסמינרים, התפלגו העמדות באופן הבא: מעט פחות משליש המשתתפים (30%) בחרו בהתנגדות לכל התחשבות ישראלית בעמדות יהודי התפוצות בהקשר לעימות מזוין. שאר המשתתפים בחרו באחת משלוש אופציות של התחשבות, כל אחת מטעם אחר, העונה על צורך אחר. אחת נוגעת במובהק לאינטרס של יהודי העולם, אחת במובהק לאינטרס של ישראל ואחת לרצון בשותפות כלל יהודית.

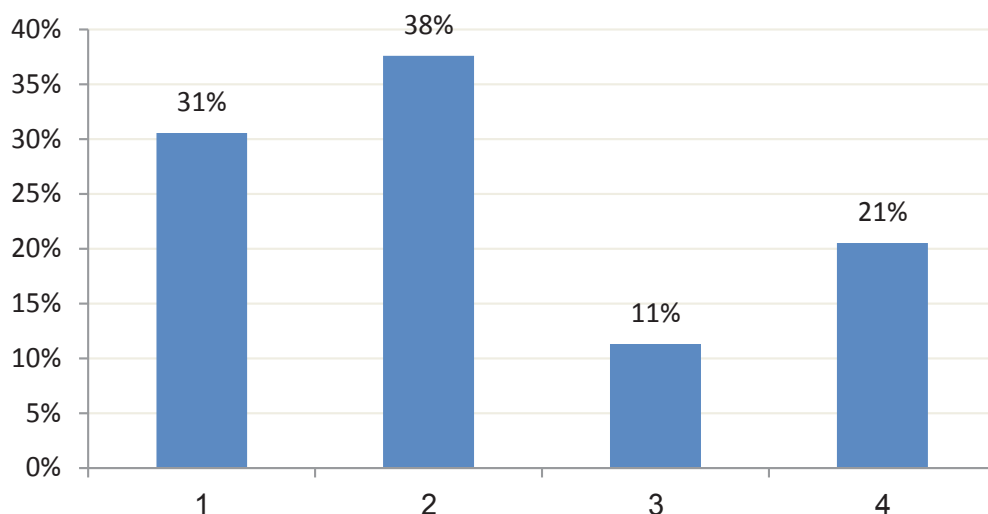
וביתר פירוט: 38% מהם בחרו ב"התחשבות" בעמדות יהודי התפוצות בגלל "השפעה שיכולה להיות לעימות" על חייהם. כ-20% אמרו שישראל צריכה להתחשב בעמדות היהודים אם היא רוצה בתמיכתם. עוד כ-11% אמרו שישראל צריכה להתחשב בעמדות היהודים משום שכל היהודים שותפים יחדיו להגדרת האופן שבו מתנהל עימות הכפוף למוסר יהודי. ניתוח נפרד של תשובות המשתתפים הצעירים לשאלה זו מעלה כי אחוז מעט יותר גבוה מהם (כ-45% לעומת 34%) מאמינים כי ישראל צריכה להתחשב ביהדות התפוצות בגלל השפעה אפשרית של מדיניותה על יהדות העולם. אחוז נמוך יותר מקרב הצעירים (22%) סבורים כי על ישראל לפעול ללא כל התחשבות ביהודי העולם.

We as Americans write checks, but don't send kids to war. We're not hiding in "bomb shelters. We can't sit here and judge" 79
(סמינר בקליבלנד, מרשימות שלי פישבך)

We trust Israel to weigh in a correct manner the moral dilemmas and to choose the "most moral decisions" 80
(סמינר בפריז, מרשימות דב מימון)

סמינר בגלנסייד, אוסטרליה בהנחיית אליסון מרקוס, ב-15 במרץ, 2015, מרשימות מרלין אדס. 81
Some consideration should be given to World Jewry, although recent events in Europe are "not necessarily connected to the actions of Israel"

כשאתם חושבים על יחסי ישראל-תפוצות האם אתם באופן כללי מאמינים ש...

1. על ישראל לנהל את עימותיה המזוינים ללא התחשבות בעמדות יהודים החיים מחוץ לגבולות מדינת ישראל.
2. על ישראל להתחשב בעמדות יהודים אחרים בגלל ההשפעה שיכולה להיות לעימות על חייהם.
3. על ישראל להתחשב בעמדת יהודים אחרים משום שכל היהודים שותפים יחדיו להגדרת האופן שבו מתנהל עימות הכפוף למוסר יהודי.
4. על ישראל להתחשב בעמדות יהודים אחרים אם היא רוצה בהמשך תמיכתם בעימותים של ישראל.

כפי שעולה מפילוח תשובות זה, לא מעטים מיהודי העולם סבורים שהם זכאים לקול ולהתחשבות של מדינת ישראל בעמדותיהם אפילו בנושא ביטחוני מובהק. נימוקיהם מגוונים - תמיכתם בישראל, העובדה שהיא מדינה יהודית, השפעת האירועים על חייהם (שעוד תידון בהרחבה בהמשך הדו"ח) ועוד. משתתפים מקולומביה התמקדו בהשפעה על חייהם כנימוק להתחשבות מצד ישראל.⁸² משתתף בסמינר בשיקגו אמר: "ישראל צריכה להתחשב ביהדות התפוצות, ולהפך, בכדי להועיל ליהדות העולם בכלל. לראות את הדברים כעם. זה שאתה לא מצביע לא אומר שאין לך קול".⁸³ בברזיל עלתה

82 סמינר בבוגוטה, קולומביה, אפריל 2015, מרשימות מרקוס פקל.

83 "Israel has to consider non Israeli Jews and vice versa to benefit world Jewry. See things" as a people Not voting does not mean you don't have a voice (סמינר בשיקגו)

הטענה כי "ישראל, כמדינה היהודית, מייצגת את כלל היהודים, לכן יש להתייעץ עם יהדות העולם ולראות בהם מקור תמיכה".⁸⁴ בדרום אפריקה נאמר כי "ראוי שישראל תהיה פתוחה לשמוע את קולם של יהדות התפוצות, לא רק בגלל ההשפעה השלילית על חייהם אלא בגלל שגם הם רוצים בטובת ישראל, וכן כי גורלם קשור במדינת ישראל".⁸⁵ משתתפים בסמינר בסנט לואיס אמרו כי "ישראל צריכה להתחשב בהשפעה על יהודי התפוצות ובעמדות שלהם. אולם, יהדות העולם אינה יכולה לנסות לקשור את ידיה [של ישראל]".⁸⁶ מצד שני, באותו סמינר רוב המשתתפים סברו כי "רוב הישראלים מאמינים כי ליהודים הגרים מחוץ לישראל אין זכות לעמדה או לקול בנוגע למתרחש בישראל".⁸⁷

זו סברה לא בהכרח מדויקת, כפי שהסברנו כבר בדו"ח של השנה שעברה. אך בטרם נציג כמה מהסיבות המביאות אותנו למסקנה כזאת נציין שהנימוק להכללת קולותיהם של יהודי העולם בדיון על מדיניותה של ישראל אינו מתבסס רק על יכולתם של יהודי התפוצות להשפיע על הציבור הישראלי או על מדיניות ממשלת ישראל. ברור שבעצם ההחלטה לשאול את יהודי העולם לדעתם על מדיניותה של ישראל מוטמעת העמדה שעל פיה ישראל היא מדינה שלכל היהודים בעולם יש בה חלק. אך זו עמדה מקובלת למדי בציבור הישראלי, כפי שנראה להלן. ממילא, ישנן סיבות חשובות נוספות להכללת יהודי העולם בשיח על פעולותיה של ישראל, גם אם השפעתם המעשית על פעולות אלה תהיה מוגבלת - כמה מהן הוצגו במסמכים קודמים רבים של "המכון למדיניות העם היהודי" שקראו לשיפור הדיאלוג ישראל-תפוצות:

- מכיוון שישראל מתייחסת לעצמה כאל מדינה "יהודית" שיש לה אחריות וסמכות לייצג במידה מסויימת את כלל העם היהודי, מתבקש שיהדות העולם תשתתף בליבון

One fundamental justification for Israel's existence is that Judaism is clearly applied" 84 when it is necessary to take crucial decisions that involve life and security. And when we talk Judaism it is not enough to consult only with Israeli citizens. In some cases, Israel, as the Jewish State, willing or not, talks in the name of the Jewish people. Because of this, Jewish "communities all over the world must be consulted as a main partner and support for Israel (סמינר בברזיל, מרשימות אלברטו מילקוויץ)

Israel's actions (particularly in the military sphere) often impact negatively on Diaspora" 85 Jewry. Israel has to do what it needs to protect its citizen regardless of this fallout. Israel should nevertheless be open to hearing views of Jews in the Diaspora. Not only because unpopular Israeli policies impact negatively on Jewish communities elsewhere, but the latter are primarily motivated by a desire for Israel to do what is best for itself. And since their own wellbeing is tied up with that of Israel, their views should be taken into account (סמינר בדרום אפריקה, מרשימות ווין ססמן)

Israel should take into account the impact on world Jewry and World Jewry's position." 86 (However, world Jewry can't try to tie Israel's hands (הסמינר בסנט לואיס, מרשימות סינדי לוי)

Israeli's fell that if one does not live in Israel they are not entitled to have an opinion" 87 (הסמינר בסנט לואיס) "or a say in what happens in Israel

של נושאים הנוגעים לאופיה של ישראל. הדיון שנערך השנה עוסק לא בטקטיקה צבאית, אלא בניסיון להגדיר כיצד ישראל צריכה להגדיר את שאיפותיה בתחום הערכי והמוסרי לנוכח ההכרח להילחם, וזו שאלה מובהקת הנוגעת לאופי המדינה.

- הקהילות היהודיות ברחבי העולם תרמו רבות לביצור ביטחונה של מדינת ישראל והן מתבקשות להמשיך לתרום גם בנושא זה, בעיקר בעיתות חירום כשותפים פעילים. לכן, מוטב לישראל להיוועץ בהן גם כאשר היא שוקלת סוגיות הנוגעות לביטחון.
- ישראל הוקמה כדי לממש "את זכותו הטבעית של העם היהודי"⁸⁸ ורואה עצמה כמדינה שבה יש חלק לכל יהודי באשר הוא. כל עוד הנחה זו מתקיימת, ההתייעצות בעניינים הנוגעים לאופיה של ישראל צריכה להיות טבעית.
- תדמיתה של ישראל, המושפעת גם ממדיניותה בנושאי ביטחון, עשויה להשפיע על האופן שבו יהודים נתפסים בעיני לא-יהודים, ועלולה אפילו לחשוף יהודים למעשי עוינות מצד לא-יהודים.
- למדיניותה של ישראל יש השפעה על יחסיה של יהדות העולם כלפי ישראל. התייעצויות המאפשרות להיערכות מראש להשפעות כאלו היא חיונית.

היחסים בין יהודי העולם לבין ישראל השתנו במהלך השנים הרבות שחלפו מאז הקמת מדינת ישראל. אם בעבר, עצם הרעיון שליהודים בקהילות ברחבי העולם תהיה השפעה ממשית על מדיניות ישראל נראה מוזר, שכן היהודים התמקדו יותר במתן סיוע ותמיכה לישראל כפי שהיא, הרי בשנים האחרונות הציפיות של היהודים בקהילות רבות השתנו,⁸⁹ וכיום הם מצפים שתהיה להם השפעה כזו.⁹⁰

כמובן שהנושאים שבהם יהודים שונים בקהילות שונות בעולם מצפים שתהיה להם השפעה על ישראל, וכן רמת ההשפעה שהם מקווים לה, שונה ממקרה למקרה⁹¹ - החל באלה שמאמינים כי מוטלת עליהם חובה להרים את קולם בכל נושא, לרבות בנושאים הקשורים במובהק לביטחון ישראל, וכלה באלה שמעדיפים להתמקד בשאלות הנוגעות לחיים היהודיים בישראל בלבד.

88 מתוך מגילת העצמאות.

89 ראו: Wertheimer, Jack, (2008), "The Fragmentation of American Jewry and Its Leadership," *JCPA* <http://jcpa.org/article/the-fragmentation-of-american-jewry-and-its-leadership/>

90 לדיון בעניין זה ראו: Mirsky, Yehudah. "Peoplehood – Thin and Strong: Rethinking Israel- Diaspora Relations for a New Century." *Toward 2030: Strategies for the Jewish Future*. Ed. Rami Tal & Barry Geltman. Jerusalem, *Jewish People Policy Institute*, 2010. 37-61

91 לדוגמה להשקפה שונה ראו "Should we Hug or Wrestle with Israel?", Robbie Gringras, Robert Orkand, *Jewish Agency for Israel (JAFI)*, Makom: Renewing Israel Engagement, April 6, 2009.

ובכל זאת, הציפיה להיות מעורבים ולהשפיע רווחת מאוד ומשותפת ליהודים לא-ישראלים רבים.⁹² זהו סימן לשינוי באופי היחסים. בכנס "סיעור המוחות" שנערך בגלן קוב, לונג איילנד, עם תום סבב הסמינרים⁹³ הביעו מנהיגים יהודים בכירים עמדה נחרצת שעל פיה ישראל צריכה לקחת בחשבון את עמדותיהם ותפיסת עולמם של יהודי העולם "אם היא רוצה להמשיך ולראות בהם שותפים", כפי שאמר אחד המשתתפים. ראוי לציין עם זאת, שההזמנה שנשלחה ליהודים בקהילות שונות לקחת חלק בשיחה שתוקדש לשאלות הנוגעות למדיניות הביטחון של ישראל התקבלה, מצד אחד, בתחושה שמדובר בהזמנה למימושו של הדחף לדיאלוג, ומצד שני, בחשד שהנושא המוצע לדיון במקרה זה עשוי לחרוג מעבר לגבול הסובלנות של יהודי ישראל לדיאלוג.

החלטות שהתקבלו על ידי ישראל השנה מעידות על כך שהמערכת המדינית-פוליטית הישראלית אינה רואה את עצמה כמחוייבת לנהל את ענייניה על פי העדפותיהם של היהודים בתפוצות. כפי שהזכרנו לעיל, ישראל פעלה השנה בכמה נושאים מרכזיים באורח שרבים מיהודי התפוצות לא ראו בעין יפה. עימותים בין ישראל לבין ראשי מדינות שיש בהן קהילות יהודיות חשובות (ארה"ב, כמובן, אך גם צרפת); קריאה פומבית של ישראל לעליית יהודים, המעידה על חוסר אמון של ישראל ביכולתן של מדינות כמו צרפת או בלגיה לבלום אנטישמיות; ובעת האחרונה, הקמת ממשלה על בסיס קווי יסוד הגורסים מדיניות שאינה מתיישבת עם תפיסותיהם ומאוייהם של רוב יהודי התפוצות, הן בעניינים מדיניים אך לא פחות מזה בנושאי דת ומדינה - כל אלה מעלים את רמת החשדנות באשר להשפעתו האפשרית של דיאלוג על מדיניותה של ישראל.

בכנס סיעור המוחות בגלן קוב העלו המשתתפים שורה ארוכה של טענות על התנהלות ממשלת ישראל בנושאים מגוונים, מהמשך הכיבוש בשטחים, ועד שאלות הנוגעות לגיור ולמעמד הזרמים הלא אורתודוקסיים - כולם נושאים המוכרים גם ממפגשים קודמים, וכולם כאלה שבהם מנהלת ישראל מדיניות שאינה עולה בקנה אחד עם ערכיהם ותפיסת עולמם של מרבית יהודי התפוצות.

92 ראו: Sasson, Theodore, (2010), "Mass Mobilization to Direct Engagement: American Jews' Changing Relationship to Israel," *Israel studies*, volume 15, number 2, pp. 173-195

93 הכנס נערך בגלן קוב, לונג איילנד, פרטים על זהות משתתפיו מופיעים בנספח. הציטוט המופיע כאן מרשימות של שמואל רוזנר במהלך הדיונים.

האם ישראל מוכנה להתחשב בעמדות יהודי התפוצות?

רוב מכריע של היהודים בישראל סבור כי הקשר עם יהדות העולם, ובעיקר עם הקהילה הגדולה בארה"ב חיוני לאינטרסים של ישראל. בהתאם, רבים מהם סבורים כי ראוי לישראל להתייעץ עם יהודי העולם בנושאים שונים

בשנים האחרונות החלה ישראל הרשמית והלא-רשמית להפנים ולקבל בהדרגה את עובדת שינוי דפוס היחסים בין יהודי העולם לבין ישראל. מבחינת ישראל הקשר עם יהדות העולם הוא חלק ממשימת הליבה של קיומה, וישראלים רבים מבינים את החשיבות החיונית של היחסים עם יהדות התפוצות. בדו"ח על דיאלוג השנה שעברה הצגנו כמה סקרים שמהם עולה כי ישנה בישראל רמה גבוהה של קבלה והסכמה לביקורת של יהדות העולם על ישראל.⁹⁴ גם הממסד הישראלי נקט בשנים האחרונות צעדים המסמנים כי הוא מבין בהדרגה את המשמעות של שינוי היחסים עם יהודי התפוצות.⁹⁵ ממשלת ישראל הקודמת החליטה להשקיע מיליוני דולרים בחיזוק הזהות היהודית בקהילות ברחבי העולם⁹⁶ - ואין כל סימן כי הממשלה החדשה מתכוונת לשנות מדיניות זאת.

סקרים בישראל לא תמיד מציגים תמונה ברורה של מידת ההסכמה של ישראלים להתערבות של יהודי העולם בעניינים פנימיים של ישראל. במקרים מסויימים הישראלים (היהודים) נוטים לתמוך ברוב מכריע בצעדים סמליים המעניקים קול לקהילות היהודיות בעולם. לדוגמה: 76% מן הישראלים אמרו שיסכימו כי אחת משתי-עשרה המשוואות שמדליקים בטקס יום העצמאות "תישמר לנציג של יהדות התפוצות."⁹⁷ 71% תמכו

94 לדוגמה, סקר מטעם ADL ומרכז בגין-סאדאט שמצא כי "62% [מהישראלים] אומרים שליהודי אמריקה יש זכות למתוח ביקורת חופשית ופומבית על ישראל ועל מדיניותה; שיעור זה גדול כפליים ויותר ממספר הישראלים שאינם חושבים כך".

http://archive.adl.org/presrele/islme_62/5055_62.html#.Uuok6WQW0sY

95 ראו: "A New Relationship Between Israel and the Diaspora", *Forward*, 28.3.2014.

96 ראו, "Israel to spend billions on initiative to bolster Jewish identity in Diaspora", *Jerusalem Post*, 13.1.2014.

97 ראו: Sixth Annual B'nai B'rith World Center Survey Of Contemporary Israel Opinion: Toward Diaspora Jewry Finds: Israelis have strong, personal connection to Diaspora Jewry (<http://www.bnaibrith.org/5/post/2011/06/sixth-annual-bnai-brith-world-center-survey-of-contemporary-israel-opinion-toward-diaspora-jewry-finds-israelis-have-strong-personal-connection-to-diaspora-jewry.html>)

ברעיון ש"נציגי ממשלת ישראל צריכים להיות מוכנים תמיד להיפגש ולקיים מגעים [גם] עם ארגונים יהודיים בתפוצות המבקרים את מדיניותם." הישראלים גם מביעים רצון שיהדות העולם תהיה תקיפה יותר בתמיכתה בישראל.⁹⁸ כאשר ישראלים נשאלים על התערבות רשמית של יהדות העולם בניבוי המדיניות הישראלית, מספר התומכים יורד. 63% מהישראלים מתנגדים לרעיון שעל פיו יוכלו יהודי התפוצות לבחור "כמה" חברי כנסת כדי לייצג את האינטרסים שלהם.⁹⁹ 49% מתנגדים "להקמת מנגנון שיחייב את הכנסת לדון בנושאים רלוונטיים ליהודי התפוצות."

על פי סקרים משנים קודמות הישראלים תומכים¹⁰⁰ בצעדים שנוקטת ישראל כדי לנסות ולחזק את הזהות היהודית בקהילות אחרות. הם תומכים גם בכך שישראל "תתחשב" ביהדות התפוצות כאשר היא מקבלת החלטות מהותיות. בסקר של המכון לדמוקרטיה¹⁰¹ השיבו 71% מהנשאלים כי על ישראל להתחשב ביהדות התפוצות בקבלת החלטות, לעומת 26% שסברו שאין לישראל צורך להתחשב ביהדות בתפוצות.

עם זאת, יש הבדל בין הכרה ביחסים המשתנים ובצורך של ישראל לקבל יותר אחריות על חיזוקן של קהילות בחו"ל (בצד ההשלכות המשתמעות והמשמעותיות של מהלך כזה על תפיסות המבוססות על "שלילת הגולה"), ואפילו להתחשב בהן, לבין הסכמה להתערבות של יהדות העולם בעניינים ישראליים. ודאי כאשר מדובר בענייני ביטחון, שבהם לישראלים זווית ראייה שונה מאוד מזו של יהודי העולם. ועם זאת, סקר חדש שנערך השנה על ידי הסוקר מנחם לזר¹⁰² מלמד שגם כאשר נשאלת ממוקדת יותר הנוגעת לנושאים שבהם, כלשון הסקר, "צריכה הנהגת מדינת ישראל להתייעץ עם הנהגת יהודי אמריקה", הציבור היהודי-ישראלי איננו נבהל מהאפשרות של התייעצות.

שאלת הסקר הייתה: "מבין הנושאים הבאים, מהו הנושא החשוב ביותר שעליו צריכה הנהגת מדינת ישראל להתייעץ עם הנהגת יהודי אמריקה?". לנשאלים הוצגה רשימת אפשרויות שכללה את התחומים "טיפוח יחסי ישראל ארה"ב", "נושאי צבא וביטחון",

98 ראו: The Fourth Annual Bnai Brith Survey of Contemporary Israeli Attitudes Towards World Jewry, 2009 and the ADL-Begin Sadat Poll.

99 The Seventh Annual B'nai B'rith World Center Survey on Contemporary Israeli Attitudes Toward Diaspora Jewry.

100 רמת התמיכה שונה משמעותית בין ישראלים בהתאם להזדהותם המפלגתית. ראו: Shmuel Rosner, "The Israelis who would not support Diaspora Jews", Jewish Journal, June 2012. (http://www.jewishjournal.com/rosnersdomain/item/the_israelis_that_would_not_support_diaspora_jews_20120628)

101 ראו: מחצית מהישראלים: לאפשר לרפורמים לחתן ולגייר, צביקה קליין, NRG, יוני 2014.

102 הסקר נערך על ידי לזר באמצעות חברת הסקרים "פאנלס פוליטיקס". השאלון חובר בהתייעצות עם שמואל רוזנר. השתתפו בו 505 יהודים ישראלים. הוא נערך בתאריכים 26-22 באפריל 2015. טעות הדגימה המרבית בסקר זה היא 4.3%. אנו מביאים את תוצאותיו באדיבותו של מנחם לזר.

"נושאים חברתיים", "נושאי דת ומדינה", "להתחשב בדעתם בכל הנושאים", "לא להתחשב בדעתם באף נושא", "לא יודע". מכלל המשיבים התפלגו התוצאות באופן הבא:

54%	טיפוח יחסי ישראל-ארה"ב
15%	נושאי צבא וביטחון
4%	נושאים חברתיים
2%	נושאי דת ומדינה
8%	להתחשב בדעתם בכל הנושאים
13%	לא להתחשב בדעתם באף נושא
4%	לא יודע

ניתוח התשובות לסקר על פי מאפיינים שונים (גיל, מין, רמת דתיות, עמדה פוליטית) מלמד שלמרות הבדלים של כמה אחוזים, רק מיעוט קטן מקרב כל הקבוצות אינו מעוניין בהתייעצות. הציבור הדתי ומצביעי הימין נוטים קצת יותר מאשר הציבור החילוני והשמאל להתנגד ל"התייעצות". לדוגמה, מקרב הדתיים 16% אמרו כי "אין להתחשב בדעתם באף נושא" לעומת 9% מקרב החילונים ובדומה ל-15% מקרב ה"מסורתיים". בקרב מצביעי הימין 7% תמכו בתשובה "להתחשב בדעתם בכל הנושאים", לעומת 12% ממצביעי השמאל שתמכו בתשובה זו.

ניתוח זה סותר במידת מה סקרים קודמים שהעידו על הבדלים בין קבוצות שונות בישראל במידת הקשר והקרבה ליהדות העולם. בסקרים אלו מידת הדתיות השפיעה גם על מידת ההסכמה לאפשרות של מעורבות יהודי העולם בגיבוש המדיניות הישראלית. על פי סקרים קודמים אלה התחושות של "השתייכות" לעולם יהודי רחב יותר חזקות יותר בקרב ישראלים מסורתיים ודתיים (אורתודוקסים) מאשר בקרב ישראלים חילונים.¹⁰³

עם זאת, סקר זה מאשר מסקנות קודמות שעל פיהן הישראלים מתייחסים לאפשרות של התערבות לא-ישראלית בענייניה של ישראל בעיקר תוך הפעלת שיקולים ספציפיים של העלות והתועלת שתהיינה למעורבות כזו על יעדים פוליטיים נקודתיים.¹⁰⁴ משמעות

103 ראו: A Portrait of Israeli Jews, Beliefs, Observance, and Values of Israeli Jews, 2009. Research Team Leader: Asher Arian, Report: Ayala Keissar-Sugarmen (http://en.idi.org.il/media/1351622/GuttmanAviChaiReport2012_EngFinal.pdf)

104 נושא זה נידון במאמר "Whose Jerusalem Is It, Anyway?", Shmuel Rosner, *Slate Magazine*, 2008 במאמר http://www.slate.com/articles/news_and_politics/foreigners/2008/02/whose_jerusalem_is_it_anyway.html

הדבר - ראיית הדעות והעמדות של יהודי העולם דרך נקודת-הראות הפוליטית הישראלית.¹⁰⁵ בשאלה באחד הסקרים הקודמים על רצון הישראלים שיהדות העולם "תהיה מעורבת בסוגיות חברתיות בישראל" - שאלה הנוגעת לאחד ההיבטים האפשריים שבו יהודים יכולים להשפיע באופן פעיל על אופייה של ישראל - רמת התמיכה במעורבות הייתה גבוהה.¹⁰⁶ ועם זאת, התמיכה במעורבות כזו מצד יהודי העולם הייתה נמוכה לעומת התמיכה בתפקידים ה"מסורתיים" שהישראלים מייצגים ליהודי העולם, כגון שתדלנות למען ישראל, תרומת כספים לישראל, וביקורים בישראל.

באופן דומה, הסקר של לזר מלמד שתמיכת הישראלים גבוהה באופן מובהק כאשר הם נשאלים על "התייעצות" שתועלתה לישראל ברורה - שיפור היחסים עם המדינה שבה מתגוררים היהודים שעמם נערכת ההתייעצות - לעומת הרצון שלהם להתייעץ בתחומים הנוגעים למדיניות פנים-ישראלית בנושאים כמו דת ומדינה או כלכלה וחברה.¹⁰⁷

יחד עם זאת מעניין לראות כי הנסקרים בחרו בנושאי צבא וביטחון כבחירתם השנייה בחשיבותה. כמובן, ייתכן מאוד שבחרו כך משום שהם רואים בזה את הנושא החשוב ביותר לעתידה של ישראל (אם כי נושא שיהודי התפוצות יכולים לסייע בו פחות מאשר בשיפור היחסים עם מדינותיהם). ובכל זאת, ניכר מבחירה זאת שלפחות רבע מהיהודים בישראל, ומן הסתם הרבה יותר מזה,¹⁰⁸ אינם רואים כל קושי ואפילו תומכים באפשרות שישראל תתייעץ עם יהדות ארה"ב אפילו בנושאים הרגישים של צבא וביטחון (15% הצביעו על "צבא וביטחון" ועוד 8% על "כל הנושאים ביחד" - 23%).

105 דוגמה מעניינת לראיה פוליטית זו של היהודים בחו"ל מופיעה ב"מדד השלום" לשנת 2010, שבו התבקשו משיבים ישראלים להצביע על הסיבות ל"התרחקות" של צעירי "יהדות התפוצות" מישראל. אף שהנחת היסוד הגלומה בשאלה היתה שגויה (ראו: Rosner, Shmuel and Inbal Hakman, "The Challenge of Peoplehood: Strengthening the Attachment of Young American Jews to Israel in the Time of the Distancing Discourse," *JPII*, 2012).

ניתן ללמוד רבות מתגובות הישראלים לשאלה. ככל שהם דתיים יותר, כך הם נוטים יותר לומר שה"התרחקות" היא תוצאה של היחלשות הזהות היהודית - וככל שהם חילוניים יותר, כך הם נוטים יותר להאשים בהתרחקות את מדיניותה של ישראל כלפי הזרמים הקונסרבטיבי והרפורמי ביהדות וכלפי הפלסטינים.

106 אבל אחת הדרכים להסביר זאת היא הציפיה שיש לישראלים שהסיוע הכספי מיהודי העולם יפתור "בעיות חברתיות".

107 ראוי לציין, כמובן, שסקר זה ביקש מהנשאלים לבחור אפשרות אחת מתוך כמה - כך שבהחלט סביר שישראלים שבחרו בהתייעצות לצרכי שיפור היחסים עם ארה"ב כעדיפות ראשונה תומכים בהחלט בהתייעצות גם בתחומים אחרים, רק שלא באותה רמת חשיבות.

108 ראו הערה קודמת. הבחירה בנושאים אחרים אינה אומרת בהכרח שלנשאל יש הסתייגות מהתייעצות בנושאי "צבא וביטחון" - יש בה רק עדות לכך שהנשאל רואה לנושא זה עדיפות על פני נושאים אחרים גם בשאלת ההתייעצות.

בשנה שעברה הצבענו על הקשר בין הבדלים בציפיות של ישראלים מיהודי העולם (לתמיכה בישראל) ובין הערכתם את המצב הכללי בעולם היהודי.¹⁰⁹ לדוגמה, הצגנו נתון שעל פיו יותר מ-80% מהיהודים הדתיים והחרדים (החרדים - 89%), משוכנעים לחלוטין כי ההתבוללות והיעדר זהות יהודית מהווים סכנה גדולה לעם היהודי, בעוד שיעור החילונים החוששים מאוד מהתבוללות נמוך בהרבה (22% "בטוחים" שזו סכנה, לעומת 31% ש"חושבים" כך).¹¹⁰

הסקר של לזר שנערך השנה מוסיף נדבך למסקנה זו, באשר נכללה בו שאלה הנוגעת ל"הגדרה המתאימה ליהדות אמריקה" - שבה נתבקשו יהודים-ישראלים לבחור באחת משתי אפשרויות: "קהילה משגשגת וחזקה", לעומת "קהילה מתבוללת ונחלשת". התשובות לשאלה זו מלמדות על תפיסה חיובית מאוד של רוב גדול של הישראלים את מצבה של יהדות אמריקה. רוב גדול מביניהם (62% לעומת 26%) בחר בהגדרה "משגשגת וחזקה" לקהילה זו, כאשר, כצפוי, מדובר ברוב משמעותי עוד יותר מקרב החילונים (72%) וברוב קטן בהרבה, כמעט שוויון, בין הדתיים (46% ל"חזקה ומשגשגת" לעומת 44% ל"מתבוללת ונחלשת").¹¹¹

בנסיבות כאלה, אפשר להבין מדוע רבים מהישראלים מוכנים לומר, לפחות בסקר, שעל ישראל להיוועץ ביהודי ארה"ב, ובעיקר במה שקשור לשימור היחסים עם המדינה שהם חיים בה. התמריץ לכך הוא אמונה המשותפת לרובם המכריע של הישראלים היהודים כי הקשר עם יהדות ארה"ב ה"חזקה והמשגשגת" חיוני לאינטרסים של ישראל. דעה זו מצאה ביטוי בתגובות לסקר שהציג את השאלה "באיזו מידה עתיד ישראל קשור או תלוי ביהדות התפוצות בכלל וביהדות ארה"ב בפרט?"¹¹² קרוב ל-80% מהמשיבים לסקר זה אמרו שישראל תלויה ביהדות העולם במידה "רבה מאוד" או במידה "רבה".

Rosner, Shmuel, "What do Israelis want from Diaspora Jews? EVERYTHING", *Jewish Journal*, based on findings of a survey for the Israeli Presidential Conference, June 2012

110 לטבלת ממצאי הסקר (ועידת הנשיא 2012):

http://www.jewishjournal.com/images/bloggers_auto/post20612table11.gif

111 הבדלים דומים ניכרים גם לפי עמדות פוליטיות, כאשר בשמאל יש רוב גדול (74% לעומת 17%) לבחירה ב"חזקה ומשגשגת", ובימין רוב קטן יותר (59% לעומת 30%). לא נמצאו הבדלים משמעותיים על פי גיל.

112 לפרטים על סקר מכון רודרמן ראו: Most Israelis think future dependent on American: Jewry, Haviv Rettig Gur, *Times of Israel*, Nov, 2013

עמדות פוליטיות ועוצמת הקשר ישראל-תפוצות

ישנו קשר מובהק בין העמדה הפוליטית-מדינית של המשתתפים, לבין האופן שבו הם מפרשים את פעולותיה של ישראל. ככל שעולה מספר היהודים שיש להם ספקות הנוגעים למדיניותה הכוללת של ישראל, כך מתגברת נטייה של חלקם לפקפק במעשיה גם כאשר היא יוצאת לקרב

בסמינרים של JPPI ניכר כי לא ניתן לעשות הפרדה מלאה בין עמדות פוליטיות של יהודי התפוצות ובין עמדותיהם ביחס לשאלות הנוגעות להפעלת כוח על ידי ישראל.

עם זאת ראוי להזהיר כבר בפתיח לפרק העוסק בעמדות פוליטיות כי השאלה הנוגעת להשפעת העמדות הפוליטיות של יהודים על קשריהם עם ישראל היא שאלה מורכבת, ומבלבלת. לעיתים קרובות מתערבבים ביחס אליה ממצאים הנוגעים לעוצמת ה**ביקורת** על ישראל בממצאים הנוגעים לעוצמת ה**קשר** לישראל. לעיתים קרובות מתקבלים במדידות שונות ממצאים שונים, ואפילו סותרים, על מידת ההשפעה שיש לעמדות הפוליטיות על עוצמת הקשר. בהמשך פרק זה ובפרקים עוקבים נציג כמה מתוך ממצאים אלה, ואת הקושי הגלום בהם בפיענוח מלא של המציאות.

מחקרים רבים כבר הדגימו בעבר כיצד יהודים המשתייכים לקבוצות שלהן עמדות שונות גם בנושאים פוליטיים - לדוגמה, השתייכות לזרם דתי ליברלי יותר או שמרני יותר - נבדלים בעוצמת הקשר שלהם לישראל,¹¹³ וגם בחשיבות שהם מייחסים לישראל בקביעת סדר היום שלהם (לדוגמה, בשאלה עד כמה ישקללו את השאלה הישראלית בהחלטתם עבור מי להצביע בבחירות במדינות שהם חיים בהן).

שאלת ההשפעה של עמדות פוליטיות של יהודי התפוצות על יחסם לישראל, ועל עוצמת הקשר שלהם אליה, שנויה במחלוקת מזה זמן (במחקרים מוגדר הקשר בדרכים שונות: קשר, קירבה, דאגה, מרכזיות - וכדומה).¹¹⁴ בשני הקטבים ניצבים מי שסבורים (או טוענים,

113 ראו לדוגמה: Denominational Differences in the Attachment to Israel of American Jews, Harriet Hartman and Moshe Hartman, *Review of Religious Research*, 2000.

114 Attachment to Israel, connection to Israel, closeness to Israel, concern for Israel, centrality of Israel etc

במסגרת קידום עמדותיהם הפוליטיות)¹¹⁵ שמדיניותה של ישראל היא הגורם העיקרי בהרחקה של יהודים לא-ישראלים מישראל - ומי שסבורים (או טוענים, במסגרת קידום עמדותיהם הפוליטיות) שלמדיניות הישראלית בנושאים מדיניים-ביטחוניים אין השפעה ממשית על הקשר בינה לבין יהודי התפוצות.

הוויכוח הנוגע לשאלת ההשפעה הפוליטית על הקשר לישראל מצטרף לדיון ממושך עוד יותר ולא פחות נוקב ביחס לשאלה האם ישנם סימנים ל"התרחקות" של יהודים בעולם מישראל - הוויכוח העיקרי מתמקד בעוצמת הקשר של צעירים יהודים אמריקאים לישראל, ובעיקר בשאלה האם הקשר המוחלש שהם מפגינים לעומת דורות מבוגרים יותר הוא תוצר של "מעגל חיים" (כשיתגברו ייקשרו) או של פער דורי שימשיך ללוות את העם היהודי. מצד אחד, סימנים מדאיגים בסקרים שונים, כולל במחקר של "פיו" אכן מלמדים על פער דורי משמעותי. מצד שני, בחינה ארוכת טווח של ממוצע הקירבה לישראל (לדוגמה, על פי השוואה של סקרי הוועד היהודי-אמריקאי) מלמדת כי בשלב זה נתוני הקירבה נשארים דומים מאוד לנתוני עשורים קודמים¹¹⁶ ולא חלה בהם שחיקה.

כל זה לא אומר, כמובן, ששחיקה כזאת לא תיתכן בשנים הבאות. היא יכולה לבוא מסיבות שונות, בין השאר על רקע פוליטי הנוגע גם להפעלת כוח בזירה המזרח-תיכונית, ואולי, בין השאר, גם בשל השפעה שעשויה להיות ליחסה של הסביבה הלא-יהודית לישראל על היהודים. בשנים האחרונות ניכרת שחיקה בתמיכה בישראל בקרב קבוצות הנוטות לשמאל בכל העולם, כולל במדינות כמו ארה"ב שבהן התמיכה המסורתית בישראל גבוהה מאוד בציבור הרחב.¹¹⁷ ירידה בתמיכה בישראל של קבוצות הנוטות לשמאל ניכרה בארה"ב בבירור בעת מבצע "עופרת יצוקה" ובעת מבצע "צוק איתן" בעזה.

מחקרים שונים¹¹⁸ מהשנים האחרונות, כולל המחקר המקיף של מכון "פיו" על יהודי ארה"ב מ-2013, מאשרים שיש קשר בין עמדה פוליטית בסיסית של המשיב היהודי לבין מידת "הקירבה הרגשית" שהוא חש כלפי ישראל - גם בניכוי ההשתייכות הדתית.¹¹⁹ המדרג בסך הכל דומה בין הסולם הדתי והסולם הפוליטי - ככל שקבוצת המשיבים נוטה לימין, כך

115 ראו: The Challenge of Peoplehood: Strengthening the Attachment of Young American Jews to Israel in the Time of the Distancing Discourse, Shmuel Rosner, Inbal Hackman, JPPI 2012.

116 ראו: Trends in American Jewish Attachment to Israel: An Assessment of the "Distancing" Hypothesis, Theodore Sasson Charles Kadushin Leonard Saxe, 2010.

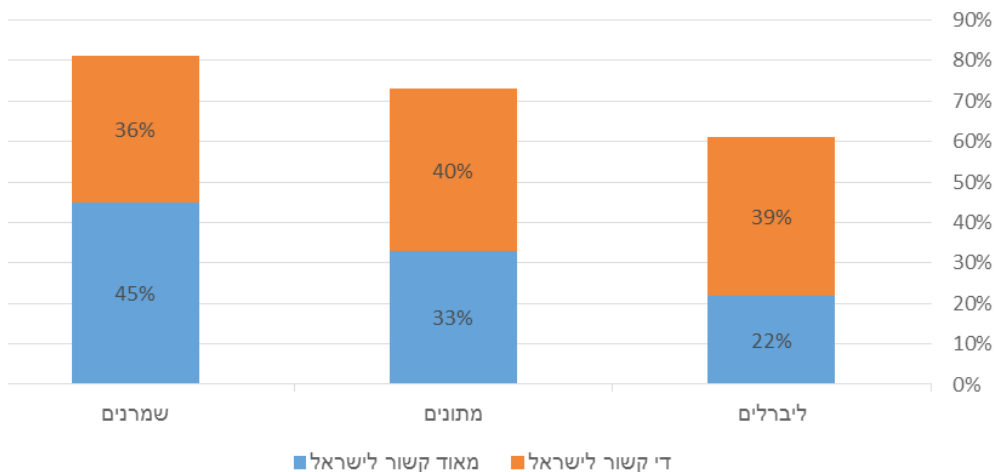
117 לפרטים נוספים ראה, לדוגמה: Bipartisan support for Israel? What if that's no longer the case?, Shmuel Rosner, *Jewish Journal*, April 2015.

118 לדוגמה, סקר ליל הבחירות של ארגון ג'י סטריט בשנת 2012. עוד פרטים: The Rosner-Gerstien exchange, part 2: Are American Jews becoming less attached to Israel?, Shmuel Rosner, *Jewish Journal*, January 2013.

119 ראו: A Portrait of Jewish Americans, Pew, Chapter 5: Connection With and Attitudes Toward Israel.

עולה מידת תחושת הקשר שלה לישראל. מקרב הליברלים בין יהודי ארה"ב, 61% חשים קרובים "מאוד" או "במידה מסויימת" לישראל, לעומת 73% מקרב המתונים, ו-81% מקרב השמרנים פוליטית.¹²⁰

יהודי ארה"ב: עמדות פוליטיות ועוצמת הקשר לישראל

כמובן, שאלת ההמשך לנתונים אלה היא שאלת הביצה והתרנגולת: האם שינוי במדיניותה של ישראל הוא שמקשה על יהודים בעלי עמדות פוליטיות הנוטות לשמאל להרגיש קרובים אליה, או שמא שינוי בדפוסים הפוליטיים של היהודים הנוטים לשמאל הוא הגורם לקושי. זו שאלה שהתשובה עליה אמנם לא תשנה את מצב הדברים הנתון כעת - אך יש לקחת אותה בחשבון, כאשר הקהילה נדרשת לבחון האם הדרך הסבירה יותר להידוק של הקשר בין ישראל לבין אגפים הנוטים לשמאל ביהדות התפוצות היא באמצעות שינוי המדיניות של ישראל או באמצעות שינוי התפיסה הפוליטית של היהודים שאינם ישראלים.

באופן טבעי, סמינרים העוסקים באופן ישיר במדיניות החוץ והביטחון של ישראל מביאים להדגשה של השפעת מדיניות ישראל על עמדותיהם של משתתפי השיח (אם זה מה ששואלים - זה מה שמקבלים עליו תשובה). עם זאת, גם מקרב מי שהשתתפו בדיאלוג רבים מבינים שהמדיניות הישראלית ודאי אינה גורם יחיד, ואפילו לא בהכרח הגורם הדומיננטי, בקביעת עוצמת הקשר של יהודי העולם אליה. עוצמת הקשר, כפי שאמר משתתף אמריקאי בגלן קוב, נקבעת גם "בצד שלנו - נישואים מעורבים, יהודים לא לפי

120 הנתונים עובדו על ידי הפרופ' טד ששון, על פי נתוני סקר "פיו".

דת...¹²¹ - לכל אלה, ולמגמות חברתיות אחרות הנוגעות לדינמיקה הפנימית של הקהילות היהודיות בתפוצות יש השפעה חזקה על מידת הקשר לישראל.

בבחינת המנופים המוכרים ככאלה שיש להם, או עשויה להיות להם, השפעה על יחסה של יהדות התפוצות לישראל אפשר להבחין בין ארבעה מנופים מרכזיים:¹²²

1. מנוף הזיכרון ההיסטורי - קרי, הרושם שמחוללים מאורעות דרמטיים בתודעת היהודים והשפעתם על הקירבה לישראל. מנוף זה, כך מקובל להניח, נחלש ככל שהן ישראל והן הקהילות בעולם מתרחקות מהאירועים שעיצבו את פני העולם היהודי במאה שעברה, ובראשם השואה, הקמת מדינת ישראל, ובהמשך גם אירועים מסדר גודל שני כמו מלחמת ששת הימים והמאבק לשיחרור יהודי ברית המועצות (ישראל של היום כבר אינה "מכונת נחת" - *Naches Machine*¹²³ - כפי שהיתה בימים שבהם המלחמות שלה היו נגד אויב ברור יותר ומסיבות ברורות יותר).

2. מנוף עוצמת ההזדהות היהודית - קרי, הקשר המובהק בין רמת ה"יהודיות" של יהודי בתפוצות לבין עוצמת הקשר שלו לישראל. מחקרים רבים הוכיחו כי קשר כזה קיים וניתן לבדיקה בעזרת מדדים שונים, וניתן ללמוד ממנו כי היחס לישראל איננו שאלה שניתן לבודד, אלא צריך לכלול אותה במסגרת שאלה כוללת על מצב הזהות היהודית בתפוצות.

3. המנוף החברתי-דמוגרפי - המתייחס לעלייה הדרמטית במספר הנישואים המעורבים ביהדות התפוצות, ובעיקר בקהילה הגדולה של יהודי ארה"ב. לנישואים המעורבים, כפי שמחקרים רבים בעבר לימדו,¹²⁴ ישנה השפעה מובהקת על היחס לישראל. ככל שעולה אחוז היהודים הנישואים ללא-יהודים, וככל שעולה אחוז היהודים שהם תוצר של נישואים מעורבים, כך גדלה הקבוצה שקשריה לישראל חלשים יותר.

121 המושג "יהודים לא לפי דת" נוגע לאמריקאים שמשיבים שאינם משתייכים לאף דת, כאשר הם נשאלים על דתם, אך נותנים אינדיקציה אחרת לכך שהם רואים את עצמם כיהודים. על פי מחקרים מהשנים האחרונות, יהודים אמריקאים אלה משתתפים הרבה פחות בפעילות בעלת אופי יהודי, וגם קשורים הרבה פחות לישראל מיהודים אחרים. ראו:
Who are the "Jews by Religion" in the Pew Report?, Shlomo Fischer, JPPI, 2013
'Jews Not by Religion': How to Respond to American Jewry's New Challenge
Shmuel Rosner, JPPI, 2013

122 עוד בנושא זה, ראו ספרו של החוקר טד ששון: *The New American Zionism*. ששון זיהה באחד ממחקריו "שלוש טענות מרכזיות" (ולא ארבע, כפי שאנחנו מזהים כאן) המניעות את מה שמכונה "שיח ההתרחקות". הטענה ההיסטורית, הטענה הנוגעת לנישואים מעורבים וזו הנוגעת לפערים פוליטיים.

123 הביטוי מופיע בפרסומים רבים, ראו לדוגמה:
Divided We Stand: American Jews, Israel, and the Peace Process, Ofira Seliktar, Page 22

Beyond Distancing: Young Adult American Jews and their Alienation from Israel, 124
Steven Cohen and Ari Kelman; A tale of two Jewries: The inconvenient truth for American Jews, Steven Cohen, 2006

4. המנוף הפוליטי - המתייחס להבדלים בהשקפה בנושאים מגוונים בין היהודים בישראל (כפי שהיא מתבטאת במדיניות ממשלתה הנבחרת של מדינת ישראל) לבין יהודים מחוץ לישראל. במחקר קודם¹²⁵ הבחנו בארבעה שדות מרכזיים של הבדלי השקפה העשויים להוביל לקושי ביחסים בין ישראל לבין יהודי התפוצות: מדיניות החוץ והביטחון של ישראל; היחס לפלסטינים בשטחי יהודה ושומרון, בעזה, וכן לערביי ישראל; יחסי מדינה והממסד הדתי בישראל, ובעיקר טענות נגד דומיננטיות הממסד היהודי-אורתודוקסי; טענות כלליות נגד התרבות והשיח השוררים בישראל.

כאמור, לכל אלה ישנה השפעה על יחסם של יהודי התפוצות לישראל, אך שאלת הדומיננטיות של כל אחד מהגורמים משמעותית לדיון על הפעלת כוח בידי ישראל, משום שרק שניים מהמנופים המתוארים כאן - ההיסטורי והפוליטי - נוגעים לה ישירות.

בהקשר למנוף ההיסטורי, כפי שציינו בפרק קודם, ישנה שחיקה ביכולתה של ישראל להציג ליהודי העולם תמונת מצב בהירה ופשוטה להערכה. בהחלט יתכן שככל שהתמונה האזורית נעשית מורכבת יותר, ככל שהשימוש בכוח מתמקד בזירות שיש בהן אזרחים והמעוררות דילמות מבצעיות ומוסריות קשות יותר, כך נעשה קשה יותר ליהודי העולם לראות בעימותים אלימים של ישראל עילה לתמיכה גורפת ומיידיית בפעולותיה. בהקשר למנוף הפוליטי, כפי שהראינו למעלה, ככל שעולה מספר היהודים שיש להם ספקות הנוגעים למדיניותה הכוללת של ישראל, כך מתגברת נטייה של חלקם לפקפק במעשיה גם כאשר היא יוצאת לקרב.

באופן טבעי, מי שסבור שישראל מנהלת מדיניות סבירה או טובה ביחסיה עם העולם הערבי (או שסבור שאינה מספיק קשוחה במגעים עימו) יטה להגן על ישראל, ואפילו לתמוה על הצגת שאלות הנוגעות למוסריות השימוש שלה בכוח. משתתפת בכנס בגלן קוב אמרה ש"אפילו לדבר על המוסריות של צה"ל זה לא ראוי. הפלסטינים מוחזקים כבני ערובה על ידי העולם הערבי, אבל האצבע מופנית לעבר ישראל"¹²⁶. משתתף אחר, לעומתה, ביקש להדגיש דווקא את העובדה ש"לא היתה ממשלה ישראלית בחמש שנים האחרונות שנראתה כאילו היא רוצה לפתור את הסכסוך"¹²⁷. הוא, ומשתתפים אחרים המחזיקים בעמדה דומה בנוגע למדיניות ממשלת ישראל ביחס לסכסוך, נטו להזכיר ש"אם יש שיחה דיפלומטית שמלמדת על ניסיון כן להגיע להסכם שלום - יהיה קל יותר להצדיק גם את הצעדים הצבאיים", כפי שאמר משתתף בסמינר בניו יורק.¹²⁸ "יש קבוצה

Agreeing to Disagree: Jewish Peoplehood – Between Attachment and Criticism Shmuel 125
Rosner, JPPI, 2012

To even talk about the morality of the IDF is wrong. The Palestinians are held hostage 126
by the Arab world. But the finger is pointed at Israel (הסמינר בגלן קוב, מרשימות בארי גלטמן)

We have not had an Israeli government of the past 5 or so years that looks like it really 127
wants to resolve conflict (הסמינר בגלן קוב, מרשימות בארי גלטמן)

הסמינר בניו יורק, מרשימות שמואל רוזנר 128

שהולכת וגדלה בקהילה שחבריה אינם מרגישים בנוח עם מה שקורה בגדה המערבית. לא ניתן לנתק את חוסר הנחת מן הגדה המערבית מהמוטריות של מצבים אחרים",¹²⁹ אמר משתתף בקליבלנד. בדרום אפריקה נשמעה התבטאות חריפה עוד הרבה יותר: "מדיניות שמערת את מעמדה של ישראל כדמוקרטיה לא גזענית, וכתוצאה מכך את הלגיטימיות של ישראל, מקשה מאוד על יהודי התפוצות להגן על ישראל או אפילו להיות משוייכים אליה".¹³⁰

גם בסקר המשתתפים בדיאלוג ניכרו פערים ברורים, ולא מפתיעים, בין מי שעמדתם כלפי מדיניות ביקורתית יותר ובין מי שעמדתם אוהדת יותר. פערים מסוג זה ניכרים אפילו בסקרים בעלי אופי עובדתי מובהק. לדוגמה, בסקר ששאל משיבים בישראל כמה ישראלים נהרגו במהלך שנות האינתיפאדה השנייה ניכרו פערים ברורים בין תשובות של מצביעי ימין (שרבים מהם הניחו שמספר ההרוגים גבוה מכפי שהיה במציאות - כאלף הרוגים ישראלים) לבין תשובות של מצביעי שמאל (שרבים מהם הניחו שהמספר נמוך מכפי שהיה במציאות).¹³¹ ודאי שהם ניכרים בתשובות לשאלות הנוגעות לא למציאות העובדתית אלא להערכה-שיפוט של המציאות בעיני המתבונן, כפי שנדרש בסקר משתתפי הדיאלוג.

בשאלון JPPI אמנם לא נכללו שאלות ישירות על עמדתם הפוליטית או האידיאולוגית של המשתתפים (בין השאר משום שמשמעות "ימין", "שמאל", "ליברלי", "שמרני" משתנה בהקשרה ממדינה למדינה - ועלולה לבלבל את הקורא), אך נשאלה שאלה המאפשרת לזהות כל משתתף על פי עמדתו הפוליטית הבסיסית ביחס למדיניות ישראל בזירה הפלסטינית: "האם אתה סבור שהממשלה הנוכחית של ישראל עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים?"¹³² זו שאלה זהה לנוסח שבו השתמשו חוקרי מכון "פיו" בסקר הגדול על יהודי ארה"ב לפני שנתיים (ואגב, התפלגות התשובות בסקר פיו, ובסקר JPPI דומה למדי - ראו נספח).

כדי לבחון את השפעת העמדה הפוליטית של המשתתפים על יחסם לשימוש בכוח על ידי ישראל במלחמה, הצלבנו את התשובה לשאלה זו עם מידת ההסכמה של המשתתפים לשתי טענות שהוצגו בסקר: "באופן כללי, ישראל משתמשת בכוח

There is a growing segment of the community who are uncomfortable with the" 129 situation in the West Bank. Cannot divorce discomfort with West Bank from morality of other situations" (הסמינר בקליבלנד, מרשימות סטפני קאהן)

Policies that undermine Israel's standing as a non-racial democracy, and therefore its" 130 "legitimacy, make it very difficult for Diaspora Jews to defend it or even be associated with it. (הסמינר בדרום אפריקה, רשימות ווין ססמן)

סקר זה נכלל במחקר של הפרופ' ניסים מזרחי מאוניברסיטת תל אביב. 131

Do you think the current Israeli government is making a sincere effort to bring 132 about a peace settlement with the Palestinians?

כמוצא אחרון¹³³ ו"צה"ל עשה כל שביכולתו להימנע מנפגעים אזרחים במלחמה בעזה בקיץ שעבר"¹³⁴.

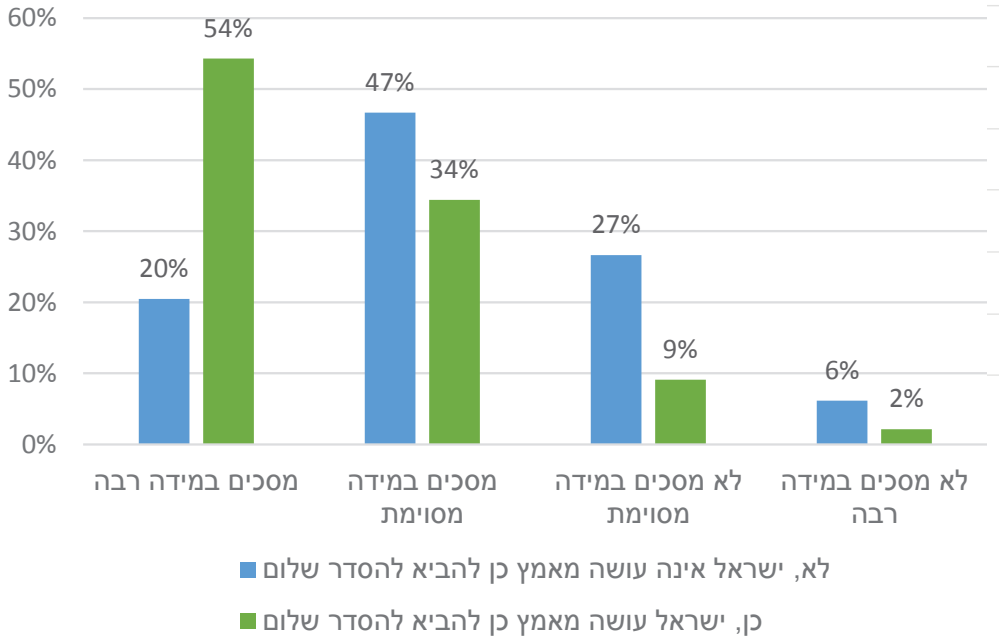
התפלגות ההתייחסות לשתי טענות אלה היא אילוסטרציה ברורה לכך שמי שסבור ש"הממשלה הנוכחית של ישראל עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים" תומך בטענות הרבה יותר מאשר מי שאינו סבור ש"הממשלה הנוכחית של ישראל עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים". כלומר - ישנו קשר מובהק בין העמדה הפוליטית-מדינית של המשתתפים, לבין האופן שבו הם מפרשים את פעולותיה של ישראל כאשר היא יוצאת לקרב.

89% ממי שסבורים שישראל עושה "מאמץ כן להביא להסדר" מסכימים שישראל "משתמשת בכוח כמוצא אחרון", לעומת 67% מקרב מי שאינם סבורים שישראל עושה "מאמץ כן להביא להסדר" (הפער בקבוצת ה"מסכימים בהחלט" גדול עוד יותר - 54% לעומת 21%). 97% ממי שסבורים שישראל עושה "מאמץ כן להביא להסדר" מסכימים ש"צה"ל עשה כל שביכולתו להימנע מנפגעים אזרחים במלחמה בעזה בקיץ שעבר", לעומת 81% מקרב מי שאינם סבורים שישראל עושה "מאמץ כן להביא להסדר" (הפער בקבוצת ה"מסכימים בהחלט" גדול הרבה יותר, 79% לעומת 42%). קרוב לחמישית מהקבוצה הביקורתית-יותר על מדיניות ישראל אינה מסכימה שצה"ל עשה "כל מאמץ" למנוע פגיעה באזרחים. מהקבוצה הסבורה שישראל עושה מאמץ כן להגיע לשלום רק אחוזים זניחים אינם מקבלים את טענות ישראל על מאמציו של צה"ל להימנע מפגיעה באזרחים.

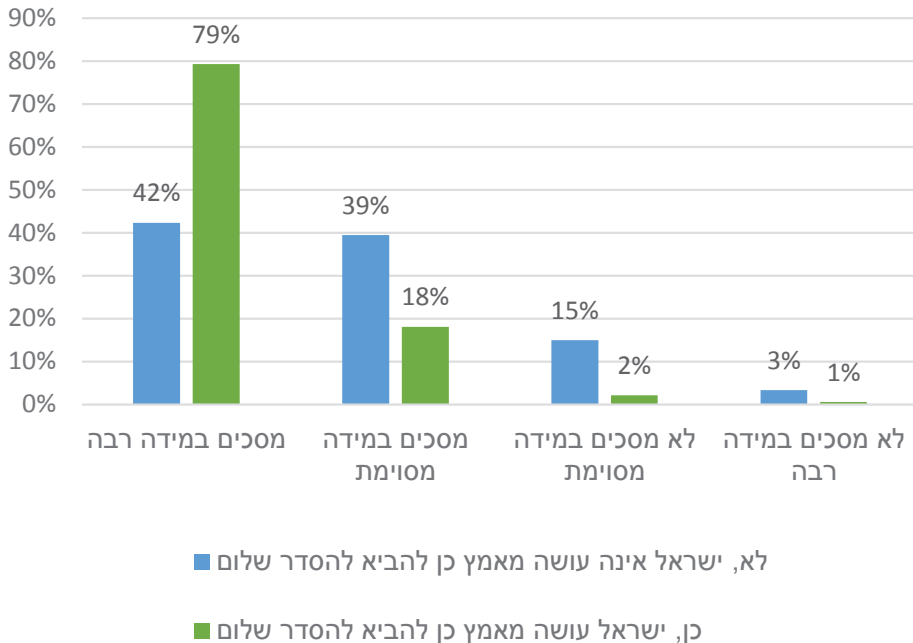
.In general, Israel uses military force only as a last resort 133

Israel's military did as much as possible to avoid civilian casualties in last summer's 134
.armed conflict in Gaza

ישראל משתמשת בכוח כמוצא אחרון

צה"ל עשה כל שביכולתו להמנע מנפגעים אזרחים במלחמה בעזה בקיץ שעבר

מוסר יהודי כמקור למדיניות ישראל

יהודים בעולם לא חשים בנוח עם מדיניות ביטחונית הנסמכת על "ערכים יהודיים", בין השאר מתוך חשש מפרשנויות בעיתיות של מושג זה, או מקושי שייצור מול הקהילה הבינלאומית. רובם מעדיפים את "החוק הבינלאומי" כבסיס למדיניות ישראל בתחום הביטחוני, למרות שיש להם ביקורת חריפה על הקהילה הבינלאומית והאופן שבו היא מפרשת את מדיניות ישראל

השימוש בכוח כנושא "יהודי" מורכב מכדי לסכם אותו כראוי בנייר זה. המסורת היהודית אוסרת על הרג, אך גם מצווה להגן על חיי יהודים. בספר קהלת מפורש כי ישנה "עת מלחמה", ובהתאם, ברור כי בעת זאת מתחדד חשש כפול: "... בכל מלחמה יש שני חששות: שאדם ייהרג ושאדם יהרוג... [שניהם] הפרות של התורה".¹³⁵ המלחמה, על פי מקורות תורניים, הינה רוע הכרחי "נטול ערך אסתטי".¹³⁶ אביעזר רביצקי, פרופסור למחשבה יהודית, טוען כי "האיסור [על מלחמה] הוא נקודת המוצא לכל דיון ספציפי" בחוקי המלחמה על פי המסורת היהודית. פרופסור רות וייס, בספרה "יהודים וכוח" משנת 2007, מזכירה לקוראיה כי גם לפני פיזור היהודים ברחבי העולם, הנביאים "קיישו בין עוצמתו של עם לבין הכוח המוסרי שלו", ולא להישגיו בקרב.¹³⁷

התורה מפרטת דינים לשני סוגי מלחמה, המכונים במסורת מלחמות חובה ומלחמות רשות. אולם, מקורות מאוחרים יותר אינם מגיעים להסכמה על אפשרויות היישום של פרדיגמה זו במציאות עתידית. מייקל וולצר, פילוסוף ואיש רוח אמריקאי, ניסח זאת בבוטות: "אין תיאוריה יהודית של מלחמה ושלו".¹³⁸ לא כולם מקבלים מסקנה חריפה

Yehuda Amital, "The Wars of Israel According to Maimonides," (460) in: Aviezer Ravitzky, 135
"Prohibited War in Jewish Tradition" in *The Ethics of War and Peace: Religious and Secular Perspectives*, ed. Terry Nardin (New Jersey: Princeton University Press, 1996)

Joseph Isaac Lifshitz, "War and aesthetics in Jewish law," in: *ראה: War and Peace* 136
in *Jewish Tradition*, editors Yigal Levin and Amnon Shapira (Jerusalem: Van Leer Jerusalem
Institute, 2006)

Ruth Wisse, "Jews and Power," על משמעות הכוח עבור היהודים לאורך ההיסטוריה ראה: 137
(New York: Schocken, 2007)

138 קיים דיון מתמשך בין וולצר לרביצקי על אודות המלחמה במסורת היהודית.

זו, אך מוסכם כי על מנת לחשוף מסורת יהודית על מלחמה ושלוש, יש להשתמש במספר קטן יחסית של מקורות יהודים באופן יצירתי.¹³⁹

ניתן להבין בקלות את היעדרם של חוקי מלחמה מקובלים במסורת יהודית לנוכח התנאים שבה התפתחה. בכל תרבות, ההתפתחויות ההיסטוריות משפיעות רבות על גישות תיאולוגיות לכל נושא, לרבות היציאה למלחמה.¹⁴⁰ ליהודים, במהלך רוב ההיסטוריה שלהם, לא הייתה יכולת לצאת למלחמה, ולכן היהודים גם לא נדרשו לדיונים על חוקי המלחמה בהקשר מציאותי. כאשר בכל זאת פתחו במלחמה, היה ברור לכל כי מלחמת הגנה מותרת, ואולי אף מהווה חובה ('מצווה').¹⁴¹ אולם משמעות המונח 'מלחמת הגנה' יכולה להשתנות, והדיון ביחס לניהולן של מלחמות שמטרתן חורגת מהגנה מסכנה ברורה ומידית נותר פתוח. שאלת הסמכות להורות על פתיחה במלחמה נותרה גם היא מקור למחלוקת. המקורות המסורתיים מתייחסים ל"מלך" או ל"סנהדרין", שתי סמכויות אשר נעלמו מהמסורת היהודית לפני דורות רבים מאוד. השאלה אם קיים מוסד בן זמננו שיכול למלא גם מבחינה הלכתית את מקומם של מוסדות אלה - כמו ממשלת ישראל, או כנסת ישראל - נשאר פתוח.

ממילא, ישימותה של כל מסורת בתנאים המודרניים של ישראל נשארה גם היא פתוחה. האם ישראל צריכה לבחון את המסורת היהודית ומקורותיה בעת התוויות מדיניות מלחמה ושלוש? האם עליה להשתמש בהם באופן סמלי בלבד (כדוגמת ההתייחסות המעורפלת לנביאים במגילת העצמאות),¹⁴² או כמקור אמיתי לתכנון מדיניות, כפי שמספר רבנים מהציונות הדתית מציעים.¹⁴³ ואם כן, מה צריכה להיות היחס בין החוק הבינלאומי לערכים היהודים ולמסורת בבניית מדיניות ישראלית?

ישראל היא מדינה שבה רוב יהודי, והנסמכת על "ערכים יהודיים" כפי שאוכלוסייתה, על פלגיה השונים, ובתקופות שונות, מפרשת אותם. מכיוון שפוליטיקה, גם כאשר מדובר בפוליטיקה של מדיניות ביטחון "מושפעת באופן בלתי נמנע מערכים", גם "פוליטיקה יהודית מוכרחה להיות מושפעת מערכים יהודיים", כפי שהגדיר זאת

139 ראה: "משה הלינגר, 'מלחמה ושלוש במסורת היהודית: בין אידיאליזם לריאליזם', בתוך מלחמה ושלוש, עורך שלמה אבינרי (ירושלים: מרכז שז"ר, 2010), 73-98.

140 ראה: James Turner Johnson, "Just War Tradition and the Restraint of War: A Moral and Historical Inquiry," (New Jersey: Princeton University Press, 1981). אנשים רבים מדגישים את התהליך בו הנצרות עברה מתפיסה פציפיסטית העולה מהכתובים, לגישה לוחמנית יותר של "מלחמת קודש" (בהשפעת התיאולוגיה של אוגוסטינוס) עם עליית הנצרות לשלטון. היהודים עברו תהליך הפוך, כפי שמכתיב גורלם, ממסורת מקראית לוחמנית יותר לגישה רבנית פציפיסטית יותר. ראה: L.B. Walters, "Five Classical Just War Theories," (Connecticut: Hartford, 1971).

141 ראה: Ravitzky, "Prohibited War in Jewish Tradition."

142 "מדינת ישראל... תהא מושפעת על יסודות החירות, הצדק והשלוש לאור חזונו של נביא ישראל..."

143 הדיון מופיע באופן חלקי במאמרו של הרב שלוו, "שאלות על מוסר ומלחמה", http://old.kipasruga.com/upload/users_files/889.PDF

החוקר יהודה מירסקי.¹⁴⁴ כלומר, עמדתו היא שבין אם ישראל מכוונת לכך ובין אם לאו ישנה השפעה של "ערכים יהודיים" על מדיניותה. בסיעור המוחות בגלן קוב התעורר ויכוח בין כמה מהמשתתפים בשאלת ההשפעה המכוונת הראויה ל"ערכים יהודיים" על מדיניות ישראל - כלומר, בשאלה עד כמה צריכה ישראל לשאוף להשפעה כזאת (מעבר להשפעה לא מודעת בהנחה שאכן קיימת כזאת).

היו מהם שחששו כי בישראל של היום המושג "ערכים יהודיים" הוא למעשה קוד למדיניות ניצית על פי עקרונות שקובע הימין הדתי, אחרים הצביעו על העובדה שישראל צריכה לנהל בנושאים של מדיניות המלחמה "דיונים עם מדינות אחרות ולכן צריכה לדבר בשפה שגם שאר העולם מבין"¹⁴⁵ - קרי, לא שפה של "ערכים יהודיים" המיוחדים לה. באופן דומה, משתתף בסמינר באוסטרליה התייחס "לקושי ביישום עקרונות סובייקטיביים ברמה הגלובאלית".¹⁴⁶ מצד שני, היו גם מי שגרסו שמדינה יהודית אינה יכולה לעצב לעצמה קוד התנהגותי בנושאים החשובים ביותר מבלי להתייחס למסורת היהודית. בהתאם, הדיון הסתכם במסקנה, פחות או יותר, שהמסורת היהודית יכולה לשמש כהשראה תרבותית, אך לא כמקור סמכות, לעיצוב המדיניות הישראלית.¹⁴⁷

בסמינרים של JPPI רוב המשתתפים הביעו תחושה של חוסר נוחות ביחס לשאלה האם ראוי לשאוב מהמסורת היהודית תשובות למצבים מורכבים שבפניהם עומדת ישראל בהווה. העמדות נעו מ"זה לגמרי לא רלבנטי", כפי שאמר סטודנט לרבנות בסמינר בלוס אנג'לס,¹⁴⁸ ועד אמירות כלליות הגורסות כי ישראל צריכה לשמור על מוסר גבוה בשעת מלחמה משום ש"כיהודים התורה מְצַוָּה עלינו להיות אור לגויים", כפי שאמר משתתף בסמינר בדאלאס.¹⁴⁹ גם בסמינר בדרום אפריקה נשמעה הטענה כי "ראוי שישראל, כמדינת העם היהודי, תתנהג כך שתוכל לשמש דוגמה 'אור לגויים'", אם כי רוב המשתתפים גרסו ש"ישראל, כמדינה דמוקרטית, צריכה לעמוד בסטנדרטים של מדינות מערביות אחרות והחוק הבינלאומי

The Political Morality of Pacifism and Nonviolence: One Jewish View, Yehuda Mirsky, in: 144
.War and Its Discontents, Georgetown University Press, 1996 (page 48)

145 הציטוטים מתוך נקודות שרשם שמואל רוזנר במהלך הדיון בגלן קוב, ניו יורק.

146 "[There is a] difficulty in applying such subjective concepts on a global scale" (סמינר במלבורן, מרשימות אמלי גיאן).

147 בדיון עצמו המשתתפים לא נשאלו בפירוש על הסכמתם למסקנה זו. ההסכמה המוצגת כאן מתבססת על התרשמות של מנחי הדיון, מייק הרצוג ושמואל רוזנר.

148 הסמינר ב-AJU, מרשימות שמואל רוזנר

149 Israel's moral standards at war should be high since "as Jews the Torah commands us" "to be light onto the nations" (סמינר בדאלאס, מרשימות שמואל רוזנר).

ואנשים מבחוץ לא יכולים לדרוש מישראל רף גבוה יותר¹⁵⁰. בסמינר בסנט לואיס התגלה כי "הקבוצה באופן כללי לא חשבה ש'סטנדרטים יהודיים' הם משמעותיים או ברי יישום"¹⁵¹. גם בסאו פאולו, ברזיל, סברו המשתתפים כי "בפועל, יש מעט מאוד הדרכה ספציפית על התמודדות עם מלחמה ולכן יש להתייחס לסטנדרט הבינלאומי"¹⁵².

לעיתים התמקדו המשתתפים לאו דווקא במסורת היהודית במובנה האינטלקטואלי, והעבירו את משקל הכובד למסורת במובנה כהיסטוריה היהודית, כמו שאמר משתתף בסמינר שנערך לצעירי התוכנית "מסע": "ההיסטוריה היהודית היא חלק משמעותי ממה שמדינת ישראל מייצגת, ערך החיים ביהדות, בעם נרדף צריך להישמר... העבר היהודי דורש רף מוסרי גבוה מישראל - גבוה יותר מהרגיל"¹⁵³. סקר JPPI בקרב המשתתפים מגלה כי רבים מהם מבינים את המונח "ערכים יהודיים" ככזה הקובע רף גבוה במיוחד להתנהלות במלחמה - גבוה יותר מאשר הכללים שנקבעו בחוק הבינלאומי. רק מיעוט מבוטל מקרבם מבין את המונח הזה כתובע "רמה נמוכה יותר של התנהלות מוסרית" מאשר החוק הבינלאומי¹⁵⁴.

משתתפי הסמינרים השיבו בסקר לשאלה ספציפית שביקשה מהם להתייחס למקורות שבהן "ישראל צריכה להתחשב יותר מאחרים" כאשר היא מעצבת את הקוד לשימוש בכוח צבאי. מתשובותיהם עולה בבירור ההעדפה לחוק הבינלאומי כבסיס למדיניות, כאשר שאר התשובות התפלגו בין אפשרויות אחרות כגון "מציאות מזרח תיכונית", "ערכים יהודיים", "ערכים מערביים" ואחוז מזערי שבחר ב"הלכה היהודית". בקרב הצעירים אחוז מעט גבוה יותר (45%) בחרו בחוק הבינלאומי, ואחוז מעט נמוך יותר (18%) בחרו בערכים יהודיים¹⁵⁵.

Israel is a democratic country and should abide by the standards of other Western democracies and the international law. It is not the place for outsiders to demand that Israel go beyond such standards. However some maintained that, in line with the belief that Jews were "chosen" Israel should seek to act in such a way as to be an example to others "light onto the nations". (סמינר בדרום אפריקה, רשימות ווין ססמן) 150

The group generally did not think that 'Jewish standards' were either meaningful or applicable". (סמינר בסנט לואיס, רשימות סינדי לוי) 151

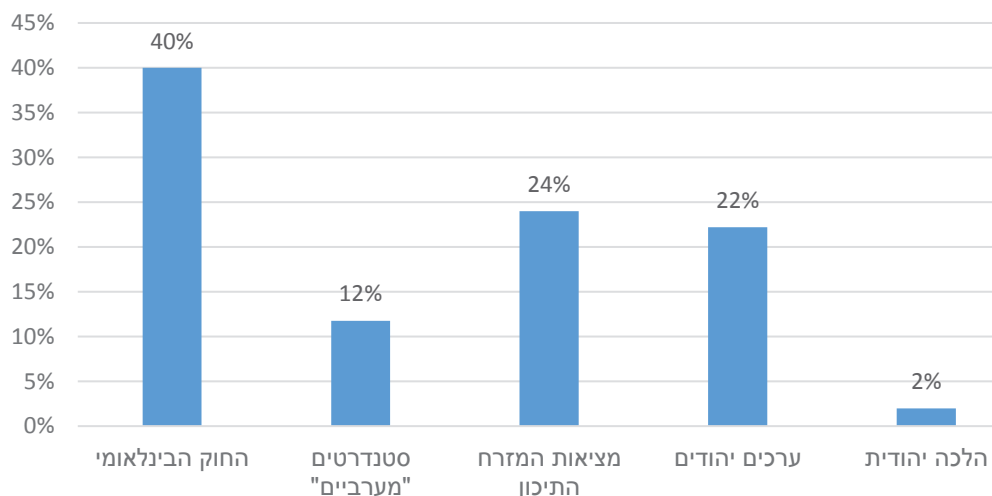
152 סמינר בברזיל, מרשימות אלברטו מילקוויץ.

The Jewish Past is an important part of what Israel stands for, the value of life in Judaism as a persecuted nation should be upheld (even if the other side does not do so). The Jewish past demands a high moral standard from Israel, higher than usual (סמינר מסע, מרשימות חיה אקשטיין) 153

154 שאלת הסקר הציבה ארבע אפשרויות, והבחירה הייתה על פי ההתפלגות הבאה: "ערכים יהודיים דורשים רמה גבוהה יותר של התנהלות מוסרית מכפי שדורש החוק הבינלאומי" (40%), "ערכים יהודיים מציעים פרשנות שונה של מוסר במלחמה ממה שמציע החוק הבינלאומי" (33%), "ערכים יהודיים דורשים רמה נמוכה יותר של התנהלות מוסרית ממה שדורש החוק הבינלאומי" (0.5%), "אין הסכמה על מהם 'ערכים יהודיים' מקובלים כאשר אנחנו חושבים על פעילות מלחמתית" (26.5%).

155 מעניין לציין שבקרב המשיבים בקהילות בדרום אפריקה, בקולומביה ובאירופה נרשם אחוז גבוה יותר במובהק של מי שסבורים כי החוק הבינלאומי צריך להיות נקודת ההתייחסות הקובעת את המדיניות הצבאית של ישראל (56%, 52% ו-58% בהתאמה), אם כי התפלגות זו עשויה להיות כמובן מקרית.

איזו אחת מבין המסגרות הבאות צריכה להוות מקור מרכזי להתווית הקוד האתי לשימוש בכוח של צה"ל:

בחירת היהודים בחוק הבינלאומי (ובנוסף ב"סטנדרטים מערביים") מעניינת לנוכח הביקורת החריפה שהושמעה כמעט בכל הסמינרים על הקהילה הבינלאומית, על פרשנותה את החוק הבינלאומי ועל האפליה שהיא נוקטת ביחסה לישראל (כלומר: ייתכן כי היהודים, במידה שהם מכירים את החוק הבינלאומי, סבורים שהוא מבטא עקרונות נכונים, אך יישומו בידי הקהילה הבינלאומית הוא שפגום). הביקורת הופנתה באופן ממוקד לתקשורת העולמית, לאירגונים שונים (בעיקר לאו"ם ולסוכנויות הקשורות בו) וכן לממשלות רבות, בעיקר באירופה (בסמינרים רבים הובעה גם ביקורת על הממשל האמריקאי של הנשיא ברק אובמה, מצד משתתפים שניכר בהם כי אינם תומכים פוליטית בממשל זה).

לפחות בנושא זה, דומה שעמדות יהודי העולם דומות במידה מסויימת לאלה של יהודים בישראל. לישראלים יש מעט סבלנות לביקורת הבינלאומית על התנהלות צה"ל. אמנם ישראלים רבים לא היו מרוצים מאופן ההתנהלות והסיום של צוק איתן,¹⁵⁶ אך תמיכתם במבצע הייתה גבוהה במיוחד, ודחיית הביקורת מבחוץ הייתה כמעט פה אחד (אצל היהודים ישראלים). מעט מאוד יהודים ישראלים מפקפקים במוסריות של צה"ל;¹⁵⁷ רוב

¹⁵⁶ בסקר מסוף אוגוסט 2014 רק 32% הביעו שביעות רצון מצוק איתן, ואחוז מעט נמוך יותר, 27%, הביע חוסר שביעות רצון. ראה: <http://www.peaceindex.org>

¹⁵⁷ באותו סקר, 48% מהציבור היהודי הישראלי הרגיש שכמות הכוח שצה"ל הפעיל במהלך צוק איתן היה מתאים, ואחוז מעט יותר נמוך חש שהיה ניתן להצדיק אף שימוש ביותר כוח. ראה: <http://www.peaceindex.org>

מוחץ מתוכם סומכים על צה"ל;¹⁵⁸ מעט מאוד מהם סומכים על או מכבדים את האו"ם, את פעיליו¹⁵⁹ ואת ועדות החקירה שלו;¹⁶⁰ ורק מיעוט מאמין שהביקורת החיצונית ראויה או הוגנת;¹⁶¹ רובם מאמינים כי הדרישות להתנהגות מוסרית שמדינות העולם מציגות בפני ישראל אינן תואמות את אלו המוצגות בפני מדינות אחרות.¹⁶² יהודים בישראל נוטים יותר להאמין שהצבא לא הלך רחוק מספיק, בעת מלחמה, מאשר לחשוב שצה"ל היה תוקפני מדי.¹⁶³

"מישראל תמיד דורשים סטנדרט אחר", אמר משתתף בדיאלוג בדאלאס, טקסס.¹⁶⁴ "הבעיה הכי גדולה היא התקשורת הבינלאומית, מדינות אחרות מפציצות יותר", אמר משתתף בלוס אנג'לס. "יש בעולם בעיית אנטישמיות ואנטי-ישראליות גואה", הזכיר משתתף אחר. "תפציץ, כי כך או כך ישמיצו אותך", אמר משתתף בסמינר נוסף בלוס אנג'לס. "לא משנה מה ישראל תעשה, יגנו אותה", הסכים משתתף בווינגטון, והוסיף, "ככל שאני מזדקן כך אני יותר ויותר חושב שישראל לא צריכה להתחשב במה שאומרים עליה". "יש סטנדרט כפול", אמר משתתף באטלנטה. "צבאות אחרים, גם אם הם ינהגו אותו הדבר, הם ישפטו אחרת", אמר עוד משתתף באטלנטה. "יש מוסר כפול, אמריקה לא צריכה להיות מודאגת

158 רמת האמון בצה"ל נמצא בשיא בשנים האחרונות. ראה: The Israeli Democracy Index 2014, Tamar Hermann, Ella Heller, Chanan Cohen, Gilad Be'ery, Yuval Lebel

159 ישראל מצביעה לעיתים קרובות לחד צדדיות בוועדות החקירה בסגנון הועדה בראשות שאבאס ב-2015. משרד החוץ הישראלי הצהיר כי "זה בולט בעבודה שהועדה הונחתה לחקור רק את המקרים שאירעו לאחר החטיפה והרצח של שלושה נערים ישראלים על ידי טרוריסטים של חמאס. הוכחה נוספת להטיה היא במינוי פרופ. וויליאם שאבאס - הידוע בעמדותיו האנטי-ישראליות - לעמוד בראש הוועדה". ראה: <http://embassies.gov.il/UnGeneva/NewsAndEvents/Pages/Israel%27s-Decision-not-to-Cooperate-with-the-UNHRC-Investigative-Committee-13.11.14.aspx>

160 במהלך וועדת גולדסטון, מעל 90% ממשיבים ישראלים האמינו כי הוועדה הייתה מוטה נגד צה"ל. ראה: <http://www.idi.org.il/media>. קולות דומים עלו ביחס לוועדת החקירה החדשה של האו"ם.

161 בסקר במהלך ספטמבר 2014, 63% מהמשיבים היהודים הרגישו כי המשפט "העולם נגדנו" משקף נכונה את 'דעת העולם' על ישראל, ובכך מאמין כי רוב הביקורת על ישראל מוטיית. ראה: <http://www.peaceindex.org>. בסקרים קודמים, כמעט מחצית מהמשיבים טענו כי אינם רואים כל קשר בין התנהלות ישראל לבין ביקורת בינלאומית. ראה: <http://www.idi.org.il>

162 בסקר של מדד השלום ממאי 2015, 71% מהמשיבים היהודים הסכימו עם הטענה כי מדינות העולם מציגות בפני ישראל דרישות להתנהגות מוסרית שאינן מציגות בפני מדינות אחרות הנמצאות במצב של סכסוך" ראה: <http://www.peaceindex.org/indexMonth.aspx?num=292>

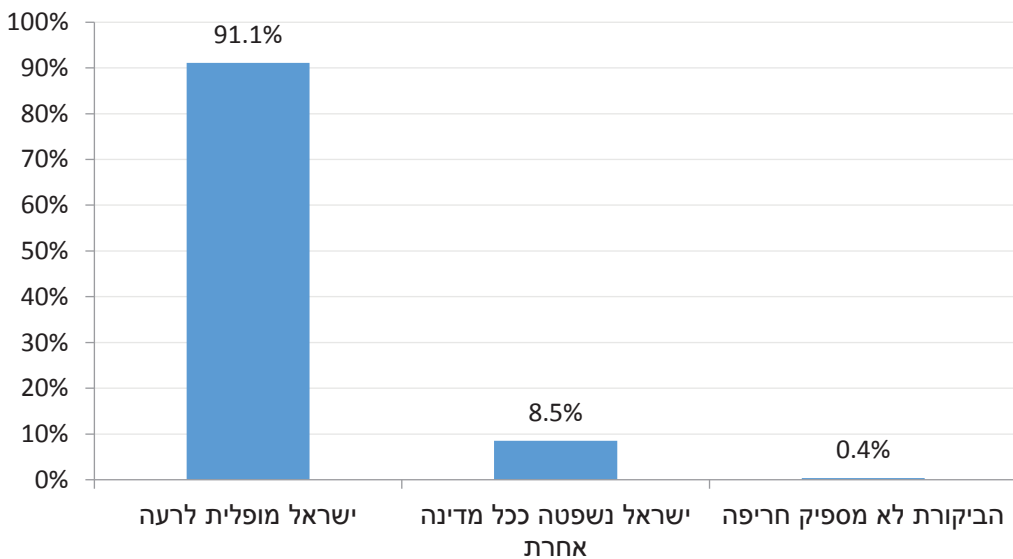
163 העובדה כי צה"ל הוא 'צבא העם', כלומר שיש גיוס חובה, והחיילים המשרתים הינם בני ובנות אזרחי ישראל, משמעותית למחקר זה בתי דרכים: מחד, האזרחים יודעים מקרוב כיצד צה"ל מתנהג, ויהיה קשה מאוד ליחידה בצה"ל להסתיר התנהגות שאינה הולמת את ערכי ישראל מבלי להיחשף. מאידך, זה יוצר נטייה ישראלית להתעקש שהצבא לא יסכן את חייליו בעקבות לחץ חיצוני להתנהגות פחות תוקפנית. היו מקרים בהם הורים ביקרו בחריפות את ההנהגה הצבאית על כך ש'הקריבו' את חיי בניהם מתוך התחשבות רבה מידי בדעת העולם ובהמלצות משפטיות.

164 כל הציטוטים בפיסקה זו מרשימות שמואל רוזנר. הסמינר בדאלאס, בלוס אנג'לס ב-AJU (שני סמינרים), בפדרציה בלוס אנג'לס, בווינגטון, באטלנטה (שני סמינרים) ובשיקגו.

מדה לגיטימציה". "כל סטייה מהנורמה מקבלת מימדים מופרזים במקרה של ישראל", אמר משתתף בשיקגו.

עוצמת הטענות נגד יחסו של "העולם" לישראל, ונגד הביקורת המובעת על ישראל בפורומים שונים ניכרה היטב גם בסקר המשתתפים שבו הובעה דעה כמעט אחידה הקובעת כי ישראל מסומנת לביקורת מוגזמת, ואינה נשפטת בקריטריונים דומים לאלה התופסים ביחס למדינות אחרות. הרוב הגורף של המשיבים לשאלון, כמעט 91%, השיב כי ישראל יוחדה לביקורת באופן לא צודק בזירה הבינלאומית. רק כ-9% סבורים כי היחס לישראל דומה לזה שמקבלות גם מדינות אחרות בנסיבות דומות, והרבה פחות מאחוז קבע כי הביקורת על ישראל אינה מספיקה - וכי ראוי היה לבקר אותה ביתר חריפות.

כאשר נמתחת ביקורת על ישראל בפורומים בינלאומיים בטענה למעשים לא מוסריים בעימותים האחרונים, האם אתה סבור ש...

כיצד ישראל פועלת וכיצד היא נתפסת?

רוב משתתפי הדיאלוג מסכימים שצה"ל הוא צבא מוסרי, ורבים מסכימים גם שהוא צבא מוסרי מרוב או מכל הצבאות האחרים בעולם. בקהילות היהודיות ישנה הבנה נרחבת לכך שישראל משקיעה מאמץ ניכר כדי למנוע פגיעה בחפים מפשע בפעולותיה הצבאיות

ישראל מכנה לעיתים קרובות את צה"ל "הצבא המוסרי ביותר בעולם".¹⁶⁵ מבצעיו נערכים בהתאם ל"רוח צה"ל", הקוד האתי של צה"ל. ברוח צה"ל כתוב כי "החייל יפעל... מתוך הכרה בחשיבותם העליונה של חיי אדם. בעת לחימה יסכן את עצמו ואת רעיו במידה הנדרשת לביצוע המשימה".¹⁶⁶ בפועל, ישראל טוענת כי היא פועלת בתוך גבולות הנורמות והחוקים הבינלאומיים. כל חייל ישראלי מצווה להפנים ולדבוק בעקרון טוהר הנשק. לעקרון זה היסטוריה ארוכה ומפותלת,¹⁶⁷ החל מהדיונים הפנימיים בקהילה היהודית בפלשתינ המנדטורית לפני קום המדינה.¹⁶⁸ כיום, זה מהווה "עקרון מכונן בחינוכם של חיילי ומפקדי צה"ל".¹⁶⁹ הצבא הישראלי מתעסק תדירות בשאלות מוסריות ומקיימת דיונים תכופים על משמעות המחויבות המוסרית, בכדי לוודא התאמה נכונה לשינויים בתנאים הצבאיים.¹⁷⁰ יש גם מנגנון מפותח המשתף מומחים משפטיים בדיונים מבצעיים (עד לרמת האוגדה) לבחון את החוקיות של פעולות ספציפיות לפני קבלת החלטה מבצעית.¹⁷¹

165 ראה לדוגמה את הצהרתו של שר הביטחון לשעבר אהוד ברק, בעקבות המבצע בעזה ב2009: "אין לי ספק שמה שכל מקרה ייבדק לגופו, אך גם אין לי ספק בליבי שצה"ל הוא הצבא המוסרי ביותר בעולם" <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.1251460>

166 רוח צה"ל: <http://www.idf.il/1413-10820-he/Dover.aspx>

167 רונן אביהו, "טוהר הנשק - גלגולי המושג והתפתחותו", סקירה חודשית, אפריל 1991.

168 ראה לדוגמה את התיאור של אניטה שפירא את הדיון ב1938: אניטה שפירא, "בין הבלגה לטרור - הכינוס היישובי ביולי 1938", בתוך ציונות, כרך ו, בעריכת גדליה יוגב (תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, 1981).

169 בנימין איש שלום, "טוהר הנשק וטוהר השיפוט המוסרי", ראה: <http://www.bmj.org.il/files/841408370809.pdf>

170 דוגמה להסתגלות בתקופה האחרונה ניתן לראות במאמר: Asa Kasher, Amos Yadlin, "Military Ethics of Fighting Terror: An Israeli Perspective," *Journal of Military Ethics*, 2005.

171 מנגנון זה נתון לביקורת בישראל מצד אלו הטוענים כי אין זה ראוי לחשוף את הצבא לבדיקה משפטית תוך כדי מלחמה. שר המשפטים לשעבר, דניאל פרידמן ביקר את בית המשפט העליון על "הכרחת קציני צה"ל להופיע בפני בית משפט במהלך מלחמה, בכדי להסביר את פעולותיהם ולמנות את מעשיהם שנועדו להגן על האוכלוסייה האזרחית מתוכם הטורוריסטים פועלים". ראה: דניאל פרידמן, "הארנק והחרב: המהפכה המשפטית ושברה", (תל אביב: משכל, 2013).

הדעות לגבי הצדקת הכינוי "צבא מוסרי" כלפי צה"ל, באופן טבעי, מגוונות. מבקרי ישראל וצה"ל נוטים לשפוט את התנהלותו באופן שלילי יותר, בנוקשות. חלקם טוענים שמדיניות ישראל הופכת כל דיון על התנהלות צה"ל לחסר משמעות, משום שהמדיניות עצמה, בהגדרה, הינה בלתי מוסרית. אחרים, מבלי להתרשם מסתירות בראיות או בפרטים, מצביעים על מקרים ספציפיים בהם לטענתם צה"ל אשם ב"פשעי מלחמה".¹⁷² אבל יש גם מי שמגוננים על צה"ל ומדגישים את התנאים המסובכים של הלחימה. ישראל חייבת להגן על עצמה, ומדדים שונים הוכיחו שצה"ל מצליח לשמור על יחס נמוך של פגיעה באזרחים תוך לחימה באזורים מאוכלסים - בהשוואה לצבאות אחרים.¹⁷³ זה מוביל לטענה כי מוסר כפול מופעל כנגד ישראל. בסמינרים של JPI רבים מאוד מהמשתתפים הסכימו לטענה כי צה"ל הוא אכן צבא מוסרי, ורבים גם הסכימו לטענה כי הוא צבא מוסרי מרוב או מכל הצבאות האחרים בעולם. בשונה ממה שנראה בכמה ממאמרי הביקורת שנכתבו במהלך "צוק איתן" על ישראל, נדמה שבקהילות היהודיות ישנה הבנה נרחבת שישראל משקיעה מאמץ - ואפילו מאמץ ניכר - כדי למנוע פגיעה בחפים מפשע בפעולותיה הצבאיות.

קבוצת הדיאלוג בפייסבוק, פנסילבניה הגיבה ב"כן מוחלט" לשאלה האם המדיניות של ישראל בלחימה מוסרית, וכך חשבו גם כל המשיבים מהונגריה. בסמינר בגלנסייד, אוסטרליה, הסכימו 17 מתוך 19 משתתפים שישראל מנהלת מדיניות לחימה מוסרית. זה היה המצב גם ברוב ניכר מהקבוצות האחרות. רבים מהמשתתפים בהן גרסו כי צה"ל נוקט באמצעים חריגים לשמירה על חיי אדם, והסכימו כי ישראל היא חריג-לטובה ביחס למדינות אחרות בעולם. במהלך הסמינרים בקהילות רבות הוזכרו על ידי המשתתפים תקדימים שונים מאיזורים וממלחמות שונות להתנהלות צבאית המדגישה את הפער בין התנהלות צה"ל לבין התנהלותם של צבאות אחרים בזמנים שונים.

הדוגמאות כללו בקהילות רבות אירועים כמו הפצצת דרזדן בימי מלחמת העולם השנייה, או הטלת הפצצה הגרעינית על ערים יפניות לקראת סוף המלחמה - אך גם דוגמאות עדכניות ואקטואליות יותר הן של צבאות מערביים (הפצצות נאט"ו ביוגוסלביה, הפצצות כוחות הברית בלוב) והן של צבאות במזרח התיכון (הפצצות ערב הסעודית בתימן). בסקר המשתתפים היה רוב לקביעה כי צה"ל מוסרי יותר מצבאות אחרים בעולם, וכן לקביעה כי ישראל עשתה מאמץ למנוע פגיעה בחפים מפשע במהלך המלחמה בעזה. "הנשיא טרומן דאג קודם כל לחיילים אמריקאים, רק אחר כך לשאלה כמה יפנים יהרגו", אמר

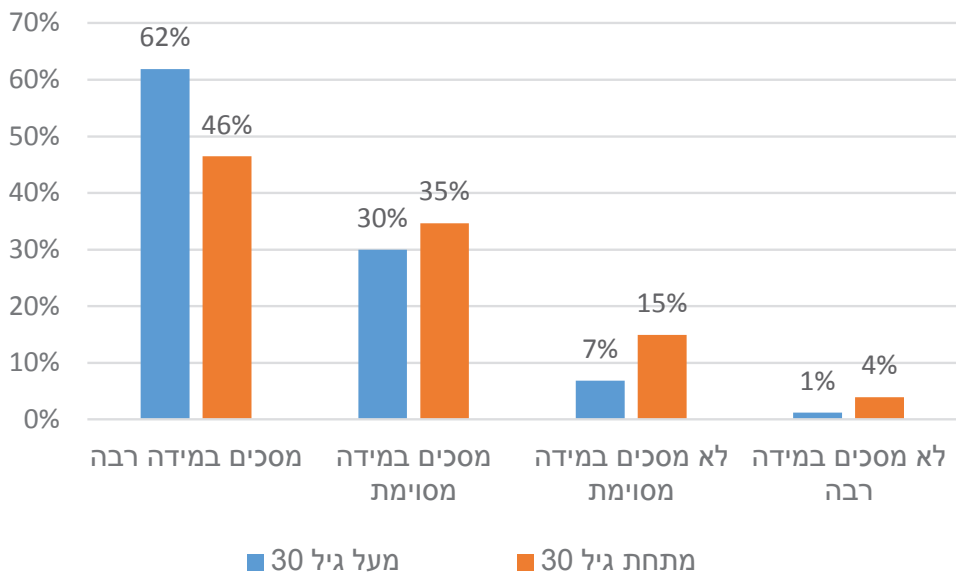
172 לדוגמה דוח של אמנסטי: "משפחות מתחת להריסות: תקיפות ישראליות על בתים מאוכלסים" המפרט 8 מקרים בהם בתים אזרחיים לכאורה הותקפו על ידי צה"ל במהלך צוק איתן, תוך גרימה למותם של לפחות 104 אזרחים כולל 62 ילדים.

173 ראה: Will Saletan, "Civilian Deaths in Gaza. Is Israel killing indiscriminately? A closer look at the evidence and context," *Slate Magazine*, July 2014

משתתף בסטמפורד, קונטיקט.¹⁷⁴ "גם הירושימה ודרזדן הופצצו כדי לקצר את משך המלחמה", אמר משתתף בדאלאס. "ג'נין זה כמו עיראק ואפגניסטאן, כשניסו להימנע מלחימה עירונית", אמר משתתף באושן קאוונטי, ניו ג'רסי.¹⁷⁵ "חיילים אמריקאים לא נכנסים לשטח בנוי בלי הפצצות מהאוויר", אמר משתתף בלוס אנג'לס.

ראוי לציין כי בשאלת מוסריותה של ישראל בעת מלחמה ניכר פער משמעותי בין משתתפים בדיאלוג שגילם מעל 30, לבין משתתפים צעירים יותר. בפילוח תוצאות הסקר לפי גיל התברר, לדוגמה, שהצעירים היהודים שהשתתפו בו (למרות שהנחת העבודה שלנו היא כי מדובר בצעירים שיש להם עניין בסיסי בישראל וקשר יחסית הדוק איתה)¹⁷⁶ נוטים לחשוב הרבה פחות מאשר המשתתפים המבוגרים שצה"ל "עשה כל מאמץ להימנע מנפגעים אזרחים במלחמה בעזה בקיץ שעבר" בזמן מלחמה. כמעט חמישית מהצעירים שהשיבו לסקר אינם מסכימים כי צה"ל "עשה כל מאמץ", לעומת אחוזים בודדים מהמבוגרים. לעומת זאת, אחוז המבוגרים המסכימים "בהחלט" לקביעה ש"צה"ל עשה כל מאמץ" גבוה בכ-15% יותר מאחוז הצעירים הסבורים כך (דיון נרחב על הפערים בין מבוגרים לצעירים בפרק האחרון בדו"ח):

האם צה"ל עשה כל מאמץ להמנע מנפגעים אזרחיים במלחמה בעזה

174 ציטוטים מרשימות שמואל רוזנר. הסמינר בסטמפורד, בדאלאס, 17 באפריל, הסמינר באושן קאוונטי, ניו ג'רסי, 24 במרץ, הסמינר ב-AJU בלוס אנג'לס, 14 באפריל 2015.

175 ההתייחסות לג'נין באה בתגובה לאחד ממקרי המבחן שהוצגו למשתתפים בסמינרים, של הקרב בג'נין בשנת 2002.

176 נתונים מלאים על הרכב משתתפי הדיאלוג בנספחים.

מעבר להבנת היהודים את מה שקורה במלחמה ראוי להקדיש כמה מילים גם לשאלת ההסברה הישראלית את מה שקורה במלחמה. בסמינרים רבים עלה נושא אי-שביעות הרצון מההסברה כטענה מרכזית של היהודים. כמובן, יתכן שטענה זו משקפת תיכול מחוסר ההצלחה של ישראל "לשכנע את העולם" בצדקתה יותר משהיא משקפת בעיה אמיתית בביצועה של ההסברה. עם זאת, כמות הטענות ועוצמתן מחייבת להביא אותן, לפחות בראשי פרקים, לעיונם של מקבלי ההחלטות.

1. יהודים רבים טענו כי ישראל לא משקיעה מספיק בהסברה, וכי הם שומעים הרבה יותר את הקול הערבי במהלך מלחמה. הם קבלו על שישראל משקיעה כסף ומשאבים באמצעים שיש לצה"ל, מבלי להבין ש"בעולם של היום ניצחון בטלוויזיה יותר חשוב מניצחון בעזה", כפי שאמרה משתתפת באטלנטה. עמדתה - נכונה או לא, זו שאלה נפרדת - שיקפה עמדות של משתתפים רבים בקהילות רבות.

2. יהודים רבים התמקדו ביכולת האישית של אנשי הסברה ישראלים, דיפלומטים ודוברים, אנשי צבא ופוליטיקאים. לטענתם, ישראל אינה סלקטיבית דיה בבחירת האנשים המדברים בשמה, ושולחת למערכה התקשורתית הרבה מאוד גורמים שאינם מתאימים ואינם מבינים כיצד לדבר אל העולם. יהודים התלוננו על כך שפוליטיקאים ישראלים מימין ומשמאל מדברים בשמה וגורמים לה נזק. משמאל, בכך שהם מחזקים ביקורת על ישראל, ומימין בכך שהם נוהגים בחוסר אחריות, כפי שהגדיר זאת אחד המשתתפים באושן קאונטי, "וממשיכים לדבר לקהל הביתי גם כשהם מדברים באנגלית".

3. סוגיה שעלתה במספר סמינרים היא תיכולם של יהודי התפוצות מכך שאין בידם כלים ו/או מידע בזמן אמת שיאפשרו קידום מאמצי ההסברה מטעם הקהילות עצמן. כדברי משתתף הסמינר בפריז "ישראל צריכה לעשות מה שנצרך כדי להגן על אזרחי ישראל, אך גם לספק לנו מידע בזמן אמת בכדי שנוכל להגן על הקייס הישראלי"¹⁷⁷.

4. בכמה סמינרים הוזכרה באופן מודגש טענה נגד הביטוי "לכסח את הדשא (mow the lawn)" שדוברים ישראלים השתמשו בה במהלך המלחמה, כדוגמה לכך שישראל אינה מכינה את דובריה כראוי, ואינה מבינה איזה סוג של שפה "עוברת" בתקשורת הזרה ובקרב קהלים זרים - בעיקר קהלים ליברלים שאיתם יש לישראל מלכתחילה בעיה. הוזכרו ביטויים בעייתיים נוספים כדי לחזק טענה זו.

5. טענה שחזרה בעניין ההסברה נגעה לכך שישראל איבדה את היכולת לשכנע שהיא באמת רוצה בשלום. בסמינרים רבים חזרה הקביעה כי כל עוד ישראל לא תשקם את האמון בנושא זה, לדובריה לא יהיה סיכוי רב לשכנע את הקהל שישראל נוהגת באופן מוסרי.

6. ראוי לציין שבצד התלונות על הסברה היתה הסכמה כמעט גורפת בקרב היהודים בדיאלוג שישראל נאלצת להתמודד בזירה עויינת, ושהתקשורת הבינלאומית מקשה עליה, בהציגה את ישראל כתוקפן ואת הצד השני כקורבן - בהתבסס על מספר נפגעים ולא על השאלה מדוע הקרב בכלל מתנהל ומי האחראי לכך שאינו נפסק.

177 "Israel should do whatever it believes necessary to protect Israeli citizens, but please provide us on the spot with material to defend the Israeli case" (הסמינר בפריז, מרשימות דב מימון).

השפעת המלחמה על היהודים בתפוצות

יש קושי לפענח את מהות השפעתה של המלחמה על הקשר של יהודים לישראל. מצד אחד, נתונים מלמדים שבזמן מלחמה יהודים תמכו בישראל, מצד שני, יהודים רבים מעידים שישראל מאבדת את הצעירים בגלל העימותים הנמשכים

בדיאלוג השנה, שעסק בנושא הנוגע במובהק בשאלות של ביטחון, רבים מהמשתתפים אמרו שישראל צריכה להתחשב גם בעמדתם. אמנם בסקר המשתתפים קבוצה ניכרת גרסה כי "ישראל צריכה לנהל את המלחמות שלה בלי להתחשב בעמדותיהם של יהודים המתגוררים מחוץ לישראל".¹⁷⁸ אך בדיונים עצמם נשמעה עמדה מורכבת יותר, שעלו בה נימוקים לצורך בהתחשבות ישראלית בעמדות יהודי העולם, בעיקר בשל ההשפעה שיש לפעולות ישראל על יהודי התפוצות - השפעה שהייתה בתודעתם השנה יותר מאשר בעבר בשל התגברות מעשי האנטישמיות באירופה, וגם בשל האווירה הקשה בחלק מהקמפוסים באמריקה ביחס לישראל.

השפעה זו חולקה בדיונים לשני שדות עיקריים:

1. האופן שבו פעולותיה של ישראל משפיעות על הקשר של יהודים בתפוצות אליה.
2. האופן שבו פעולותיה של ישראל משפיעות על הקשר בין יהודי התפוצות לבין סביבתם.

השפעת המלחמות על קשר היהודים לישראל:

כפי שהסברנו בפרק קודם, השפעת מדיניותה של ישראל על נטייתם של יהודים ברחבי העולם לחוש קירבה לישראל ולראות בהן מרכיב חיוני בזהותם היהודית אינה ברורה לגמרי. מצד אחד, כפי שכבר הזכרנו, במחקרי עבר רבים לא נמצאה עדות לקשר מובהק המוכיח זיקה בין ההשקפות הפוליטיות של היהודים לבין עוצמת הקשר שלהם לישראל.¹⁷⁹ ברור כי יהודים הנוטים לקשר חזק לישראל הם בעיקר יהודים שרמת המחוייבות הכללית שלהם

178 ראו הנתונים בפרק: האם על ישראל להתחשב בעמדות יהודי התפוצות?

179 "מצאנו כי נטיות פוליטיות המתקשרות עם אי-נחת אפשרית ממדיניותה של ממשלת ישראל אינן הסיבה להתרחקות של צעירים יהודים מישראל" *Thinking about Distancing from Israel, AJC, 2010*.

לזהות היהודית גבוהה יותר. מצד שני, מנהיגים, כותבים ומעצבי דעה שבים ואומרים כי להתנהלותה של ישראל יש השלכות אדירות על האופן שבו היא נתפסת בעיני יהודי העולם, בעיקר בעיני מי שלא מסכימים פוליטית עם המדיניות שבה נוקטת ממשלתה.

בפיסקאות הבאות לא נדון בשאלה כיצד משפיעות העמדות הפוליטיות של יהודים על יחסם לאופן שבו ישראל מתנהלת בעת מלחמה - אלא בשאלה כיצד משפיעה עמדתם בנושא המלחמה על יחסם הכללי (ה"קשר" שלהם) לישראל.

משאל "דלפי" ש"המכון למדיניות העם היהודי" ערך השנה בקרב מומחים ליהדות ארה"ב¹⁸⁰ העלה שרובם סבורים כי המלחמה בעזה הובילה ל"פחות קשר יהודי גלובלי לישראל". גם בקרב המשתתפים בסיעור המוחות בגלן קוב רווחה הדעה כי למלחמות השפעה מרחיקה על יהדות העולם, וכן בסמינרים רבים. "יש כל כך הרבה דברים שליליים, ושום חזון חיובי שימשוך אותנו לישראל", הזהיר משתתף צעיר בלוס אנג'לס.¹⁸¹ "גם יהודים מחזיקים במוסר כפול, גם הם חלק מהבעיה", אמר משתתף בניו יורק. "בגלל פעולות שהיא עושה, ישראל מאבדת תמיכה של יהודי אמריקה. יהיה לזה מחיר", קבע סטודנט ב-UCLA.

עם זאת, לפחות מחקר אמפירי אחד הצביע דווקא על מגמה משמעותית של חיזוק הקשר כתוצאה מהמלחמה.¹⁸² על פי מחקר זה, במהלך המבצע בעזה, יהודים צעירים בארה"ב (המחקר נערך על נרשמים לתוכנית "תגלית", הן כאלה שהשתתפו בתוכנית והן כאלה שנרשמו אך לא השתתפו בה במהלך הקיץ של "צוק איתן") הזדהו עם ישראל, והגבירו את תמיכתם בה - ומדובר הן ביהודים שעמדותיהם הפוליטיות שמרניות או מתונות, והן ביהודים שעמדותיהם ליברליות, קרי, כאלה שעמדתם הבסיסית כלפי מדיניותה של ישראל ביקורתית יותר. הסקר שנערך לצורך מחקר זה¹⁸³ הראה כי רוב גדול (79%) מבין הצעירים משתתפי "תגלית" סבר כי פעולות ישראל במלחמה היו "לגמרי מוצדקות" או "בדרך כלל מוצדקות", וכן סבר גם רוב ניכר (67%) מקרב הנרשמים ל"תגלית" שלא השתתפו בסופו של דבר בתוכנית.

על פי המחקר על נרשמי "תגלית", אין כל עדות לטענה כי "הסכסוך המתמשך בין ישראל ובין הפלסטינים הביא להתרחקות מישראל של צעירים יהודים ליברלים פוליטית". למעשה, נתוני המחקר מוכיחים את ההיפך: "נרשמים [ל"תגלית"] מכל הספקטרום הפוליטי - כולל

180 ראו פרק "הערכת מדדים משולבת" בהערכה השנתית.

181 ציטוטים מרשימות שמואל רוזנר. סמינר ב-AJU בלוס אנג'לס; סמינר בהלל ב-UCLA, 15 באפריל 2015.

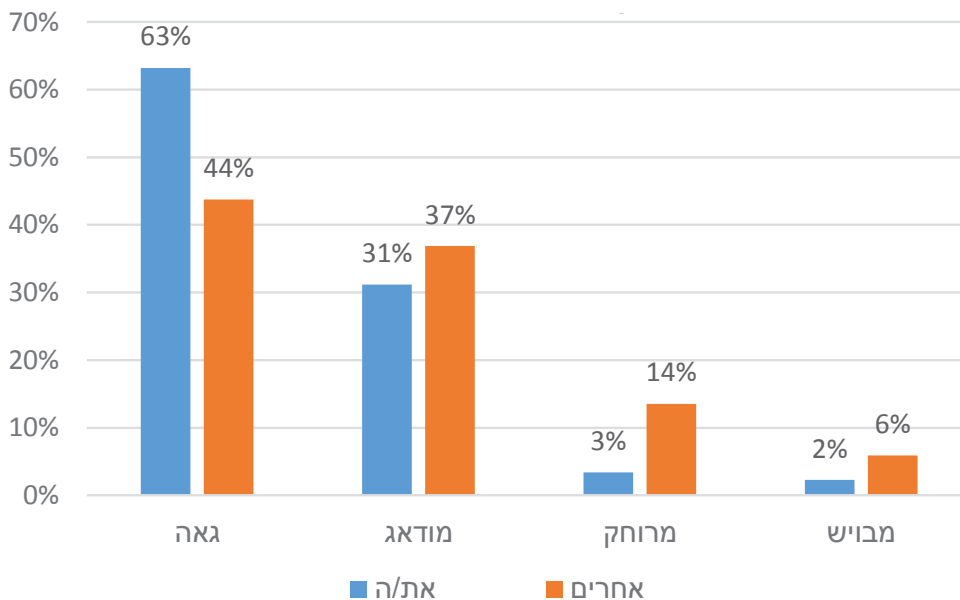
182 ראו: Discovering Israel At War The Impact of Taglit-Birthright Israel in Summer 2014, Michelle Shain Leonard Saxe Shahar Hecht Graham Wright Theodore Sasson.

183 U.S. Jewish Young Adults React to the Gaza Conflict: A Survey of Birthright Israel Applicants, Michelle Shain Shahar Hecht Leonard Saxe, Brandeis University.

כאלה בשמאל הקיצוני - הראו עלייה ניכרת בקשר לישראל כתוצאה מהעימות בעזה. העימות בעזה לא העמיק את הפער בין ליברלים לבין שמרנים [בעוצמת הקשר לישראל]. במקום זאת, הוא העלה את עוצמת הקשר בקרב שתי הקבוצות¹⁸⁴, כתבו החוקרים.

בסקר בין משתתפי הדיאלוג התברר כי רבים מהמשתתפים מתקשים גם הם לפענח את מהות השפעתה של המלחמה על הקשר של יהודים לישראל. קושי זה ניכר בפרט בין תשובותיהם לשאלה שהתייחסה לעמדותיהם שלהם, לבין תשובותיהם לשאלה זהה שנשאלה בקשר ל"קהילה היהודית". למרות שרובם אמרו שפעולותיה של ישראל במלחמה גורמות להם להיות "גאים יותר" בישראל, כאשר התבקשו לאפיין את מה שחשים "יהודים אחרים בקהילה" באותו נושא עלה השיעור מתוכם שזיהה גם תחושות של "ניכור" ואפילו "בושה". ובמילים אחרות: יהודים יודעים מה הם מרגישים, אך גם שומעים את הקולות סביבם המתריעים מפני ניכור והתרחקות של יהודים אחרים, ואולי גם מכירים יהודים החשים ניכור והתרחקות (ושאשר על כן, מן הסתם, גם לא באו לפגישות הדיאלוג). השאלה האם התחושה האישית (החיובית יותר) היא זאת המבטאת את עמדת רוב הקהילה, או שמא דווקא החשש מפני מה שחשים "אחרים" הוא המבטא את הסנטימנט הנפוץ (רק לא בקרב משתתפי הדיאלוג), נותרת פתוחה להערכות ופרשנות.

השוואה בין שתי שאלות: איך המלחמה גורמת לך להרגיש, לעומת איך היא גורמת ל"יהודים אחרים בקהילה" להרגיש

*מודאג מאופיה של ישראל.

נטייה דומה להתלבטות בנוגע להשפעת המלחמה על היהודים ניכרה גם בדיוני הסמינרים. בקליבלנד¹⁸⁵ אמר משתתף באחד הדיונים כי "השימוש בכוח של ישראל משפיע על איך יהודים אחרים רואים אותה, אך לא משפיע על עמדותי שלי". משתתפים רבים התריעו מפני האופן שבו המלחמות משפיעות על יהודים צעירים. "הצעירים שואלים מה המשמעות של להיות יהודים, ואם התשובה היא להיות מדינה שכל הזמן מפציצה, אולי אין טעם בכל זה", אמר משתתף בדיון בושינגטון. "הצעירים מרגישים שישראל משתמשת ביותר מדי כוח", אמר משתתף בסטמפורד, קונטיקט.¹⁸⁶ הנה עוד כמה התבטאויות: "צעירים בקולג'ים מרגישים חוסר ביטחון כאשר ישראל עושה שימוש בכוח"¹⁸⁷; "זה לא קל להסתובב באוניברסיטה ולהגן על מה שרואים בטלוויזיה, לך תסביר להם שמה שהם רואים זה לא באמת מה שקורה ושלא נותנים להם את כל הרקע, עדיף לשתוק, עדיף לא להיות מדי קשור לישראל"¹⁸⁸; "ליהודים יש כאן חיים מאוד נוחים, למה שהם ירצו בקשר עם מדינה שכל הזמן עושה להם צרות?"¹⁸⁹; "ממה שאני רואה סביבי ישראל מאבדת לגמרי את הדור הצעיר באמריקה, הילדים כאן ממש לא מתעניינים, יש להם את הדברים שלהם ומה שהם רואים בטלוויזיה לא עושה להם חשק לדבר על ישראל, בטח שלא עם החברים שלא יהודים"¹⁹⁰.

השפעת המלחמות על קשר היהודים ללא יהודים:

כאשר ישראל נלחמת, יש לזה "אפקט דומינו", אמרה משתתפת בסמינר בקליבלנד. בדיונים רבים הודגש כי האופן שבו מלחמותיה של ישראל מתנהלות, האופן שבו הן מוצגות בכלי התקשורת, תשומת הלב שהן מרכזות, והנטייה האוטומטית של הסביבה הלא יהודית לראות ביהודים כמייצגים עמדה התומכת בישראל - כל אלה מסתכמים בהשפעה ישירה של הלחימה על יחסי היהודים עם סביבתם. "כשישראל מפציצה בעזה, אני מרגיש את זה", אמר משתתף בדיון בדאלאס, טקסס.¹⁹¹

לפעולות ישראל יש גם השלכות על יהודים לא ישראלים. הם לעיתים נחשפים לביקורת אם הם תומכים בישראל, ולפעמים, למחאות לא נעימות, או אפילו אלימות שטוענת

185 סמינר בקליבלנד, מרשימות של שלי פישבר.

186 רשימות שמואל רוזנר, הסמינר בושינגטון, והסמינר בסטמפורד.

187 "college kids feel insecure when Israel uses force" (סמינר בקליבלנד, מרשימות קרול וולף).

188 סטודנט בקבוצה ב-UCLA, רשימות שמואל רוזנר.

189 סמינר בסטמפורד, רשימות שמואל רוזנר.

190 סמינר באוּשן קאוּנטי, מרשימות שמואל רוזנר.

191 סמינר בדאלאס, מרשימות שמואל רוזנר.

להוות תגובה לפעולות ישראל. כפי שהדגשנו גם בדו"ח על דיוני הדיאלוג של השנה שעברה "ישנן ראיות ברורות לכך שתקופות מתח בין ישראל לשכנותיה מגבירות את התכיפות והחומרה של הצקות/התקפות על יהודים במקומות שונים בעולם. הדבר נכון גם במקומות שבהם יש רק מעט יהודים, וגם במקומות שבהם הקהילות היהודיות גדולות וחזקות יותר". השנה הייתה תובנה זו מודגשת במיוחד לנוכח אירועי הדמים בקהילה היהודית בצרפת, שאחד ממשותפי הדיון בה טען ש"לאחר כל [שימוש ישראלי בכוח] בתי כנסת נשרפים".¹⁹²

לאחר תקיפת החנות היהודית בפריז בינואר 2015, ראש הממשלה הצרפתי, מנואל ואלס טען כי האירועים האנטישמיים בצרפת קשורים "בשכונות קשות, עם מהגרים מהמזרח התיכון וצפון אפריקה, אשר המירו את הכעס שלהם על עזה למשהו מסוכן".¹⁹³ הנשיא לשעבר ג'ימי קרטר הלך צעד נוסף בהצעתו כי "אחד המקורות" לתקיפות בצרפת הוא "הבעיה הפלסטינית. וזה מעצבן אנשים שקשורים בכל צורה שהיא לעם הערבי החי בגדה המערבית וברצועת עזה".¹⁹⁴ אם השימוש בכוח על ידי ישראל מהווה את הרציונל המובא מאחורי תקיפות על יהודים ברחבי העולם, טבעי לגמרי שיהודים בכל רחבי העולם יהיו מודאגים ממדיניות ישראל כלפי שכנותיה ומתדמיתה של ישראל בחו"ל. יהודים בכל העולם, בין אם הם רוצים בקשר עם ישראל ובין אם לא, נאלצים לשאת בחלק מהתוצאות לאופן שבו ישראל נתפסת בעולם.

"יהדות אירופה חווה את השפעת הפעולות של ישראל לאחר כל מלחמה",¹⁹⁵ אמר משתתף צעיר בדיאלוג. "מוסדות יהודים נדרשים להגביר את השמירה בעקבות מלחמה" נאמר בסמינר בלונדון.¹⁹⁶ "יש למלחמות ישראל השפעה מיידית ולרוב שלילית על יהדות בתפוצות בתקשורת ובאוניברסיטאות" סוכם בדיאלוג בברזיל. "כולנו מוחזקים כאחראים למעשים של ישראל",¹⁹⁷ נאמר בפיטסבורג.

הנה כי כן, התחושה שכאשר ישראל יורה היהודים מרגישים זאת אינה נוגעת רק ליהודים היושבים בקהילות שאלימות ישירה ובוטה מאיימת עליהם, כמו הקהילות באירופה, אלא גם לקהילות בטוחות יחסית, כמו אלה של ארצות הברית. משתתפים בדיאלוג חלקו

192 סמינר בפריז, מרשימות דב מימון.

193 ראה: Jeffrey Goldberg, "French Prime Minister: If Jews Flee, the Republic Will Be a Failure," *The Atlantic*, January 10, 2015.

194 Jimmy Carter says Israeli-Palestinian conflict 'one of the origins' of Islamist violence, *Jerusalem Post*, January 15, 2015.

195 "The Jews of Europe feel the impact of Israel's actions after every military operation" (משתתף אירופאי בסמינר מסע, מרשימות ענבל הקמן).

196 סמינר בלונדון, מרשימות יוסף מוזס.

197 "We are all held accountable for Israel's actions" (סמינר בפיטסבורג, מרשימות אלינה טל).

במהלך הדיונים סיפורים רבים השופכים אור על האופן שבו פעילותו של צה"ל משפיעה על חייהם. באטלנטה אמר משתתף באחד הסמינרים שמלחמות ישראל "הופכות את האינטראקציה עם לא-יהודים ליותר מסובכת". בסנט לואיס אמר משתתף ש"בין אני רוצה בזה ובין אם לאו, אני נאלץ לשמש כשגריר של ישראל". משתתף אחד סיפר כיצד "השתפך" כאשר היה נוכח במקום שבו הושמעה ביקורת חריפה על ישראל. בעוד דיונים רבים הוזכרו אירועים שבהם משתתפים העדיפו לשתוק, ולעיתים אף לא הזדהו כיהודים, כדי לא להיגרר לעימות ולוויכוח עם מבקרים חריפים של ישראל.

בכמה סמינרים סיפרו משתתפים¹⁹⁸ על הקשיים שהפעילות של ישראל יוצרת עבורם בתוך המשפחה. עבור הורה בלוס אנג'לס העימות מגלם קונפליקט ביחסים שלו עם בני משפחה צעירים יותר, שעמדתם בנוגע לישראל ביקורתית, ובהמשך לה הם מבקרים גם את אביהם על תמיכתו בישראל. בסמינר בדאלאס סיפרה משתתפת על קונפליקט משפחתי עם בני משפחה לא-יהודים - נושא שעלה בכמה מפגשים נוספים ומשקף גם את השינוי בפניה של יהדות העולם, והשינוי המודגש של השנים האחרונות בקהילה היהודית של צפון אמריקה.

לכמחצית מבני ה-18 בארה"ב מקרב היהודים כיום ישנו הורה יהודי אחד, וההורה השני איננו יהודי.¹⁹⁹ זהו שינוי דרמטי בהרכב האנושי של הקהילה היהודית באמריקה (יש פחות נתונים מסודרים על רוב הקהילות היהודיות במדינות אחרות, אך ידוע שגם בחלק מהן שיעור הנישואים המעורבים גבוה מאוד),²⁰⁰ המקרין גם על יחסם של היהודים לישראל.²⁰¹ אלמנטים מסויימים של השפעת הנישואים המעורבים על היחס לישראל כבר תועדו בהרחבה בעבר. על פי הנתונים שניתח הפרופ' סטיבן כהן על סמך נתוני סקר "פיו", ליהודים שאינם קשורים לישראל ישנם מאפיינים מובהקים: הם צעירים יותר (כמעט עשרים אחוז מהצעירים מרגישים מנוכרים לישראל), אינם קשורים לזרם דתי, ליברלים מבחינה פוליטית, וגדלו בבית שיש בו הורה יהודי אחד. מקרב מי שגדלו בבתי של משפחות של נישואים מעורבים, לכמעט עשרים אחוזים קשר חלש לישראל, והם סבורים שארה"ב תומכת בישראל יתר על המידה. בקרב מי שגדלו בבית שבו שני ההורים יהודים, פחות מחמישה אחוזים הביעו עמדה דומה.

198 כל הדוגמאות בפסקאות הבאות מרשימות שמואל רוזנר בסמינרים שהנחה בארה"ב ובקנדה.

199 ראו נתונים ב: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/11/12/what-happens-when-jews-intermarry>

200 ראו: *Jewish demographic Policies Population Trends and Options in Israel and in the Diaspora*, Sergio DellaPergola, *JJPI*, 2011 http://jppi.org.il/uploads/Jewish_Demographic_Policies.pdf

201 ראו: *Does Intermarriage Drive Young Jews Away From Israel?*, Nathan Guttman, *Forward*, May 2014.

אך בדיאלוג המכון למדיניות העם היהודי התגלתה זווית נוספת של השפעת הנישואים המעורבים על הקשר לישראל - השפעה הנובעת מהצורך של יהודים לנמק את קשריהם לישראל במסגרת היחסים שלהם עם בני משפחה לא יהודים, כולל בני משפחה קרובים. צורך זה עולה הן עבור יהודים שנישאו ללא יהודים, ונדרשים להסביר לבן הזוג, להוריו של בן הזוג, או לבני משפחה אחרים שלו, מדוע הם מקיימים קשר רגשי של אהדה ותמיכה בישראל. והוא עולה גם עבור יהודים מבחירה (בין שהתגיירו באופן רשמי ובין שהם תופסים את עצמם כשייכים לקהילה היהודים גם בלי גיור מסודר).

באחד הסמינרים סיפרה יהודייה-מבחירה ש"בני המשפחה שלי שאלו אותי: זאת הדת שהצטרפת אליה? הם צפו בטלוויזיה ולא הבינו מה לי ולזה". בסמינר אחר סיפר משתתף על ויכוח נוקב שהיה לו עם גיסו הלא-יהודי, שסבור שארה"ב צריכה להפסיק לתמוך בישראל. "כשזה ויכוח בתוך המשפחה אתה חייב להיות יותר זהיר כי אתה בשום אופן לא רוצה לקלקל את היחסים, אפילו אם אתה חושב ש[הצד השני] טועה לחלוטין. וחוץ מזה, אני קצת מבין אותו: אם אני לא הייתי יהודי יכול להיות שגם אני לא הייתי מבין למה צריך לתמוך בישראל ולמה זה חשוב".

צעירים יהודים וישראל: פערים בשאלת הפעלת הכוח

הפערים בין תפיסת העולם של יהודים ישראלים לבין זו של יהודים הגרים מחוץ לישראל הם לעיתים משמעותיים, והסיבות הרבות לקיומם של פערים אלה חורגים בהרבה מהיקפו של מסמך זה. כפי שהדגמנו גם בפרקים קודמים, פערים אלה נעשים מודגשים עוד יותר כאשר מדובר ביחסם של צעירים יהודים לישראל - בני הדור שמסיבות שונות, סוציולוגיות, דמוגרפיות ופוליטיות, אינם קרובים לישראל כבני הדור המבוגר יותר. בפרק הקודם אמנם הצגנו מחקר שעל פיו תקופת "צוק איתן" הביאה דווקא להתקרבות של צעירים אמריקאים - כולל תומכי שמאל - לישראל.²⁰² אלא שמחקרים לחוד ותחושות לחוד, והתחושה העולה מהסמינרים ומסיעור המוחות בגלן קוב היא של דעה כללית מוצקה שעל פיה לישראל יש בעיה עם הדור הצעיר, ושכאשר ישראל יוצאת למלחמה או למבצע, בעיה זו מוחרפת. (גם בשאלה אם ייעשו קרובים יותר בעתיד, או שמא הריחוק המסויים שלהם הוא ביטוי דורי ולא גילאי בלבד עסקנו בפרק קודם).

גישתו של הדור הצעיר מעניינת הן את ישראל והן את יהודי העולם מסיבה ברורה: זה הדור שעמדנו (ובעיקר עמדת המנהיגות היהודית שתצמח ממנו) תקבע את מצב היחסים ישראל-תפוצות לעתיד. בשנים האחרונות ישנו עיסוק נרחב בדמותו של הדור הצעיר היהודי בתפוצות, בעיקר בצפון אמריקה. בדו"ח זה נעסוק בדמותו זו מזווית מצומצמת יחסית הנוגעת לעמדותיו בשאלות שהועלו בדיאלוג - אך גם עיסוק מזווית זו יאפשר לנו להבחין בפערים משמעותיים בגישתם של הצעירים לישראל, השונה מזו של המבוגרים, והשופטת את ישראל ביתר חומרה כאשר היא יוצאת לעימות מזוין.

בדיאלוג השנה נעשה מאמץ לכלול כמה קבוצות ייעודיות של משתתפים צעירים, רובם, אך לא כולם, מארה"ב,²⁰³ בנוסף לצעירים שהשתתפו בקבוצות הכלליות (הנוטות לגילאים מאוחרים יותר). העמדות שהביעו, והתשובות שנתנו לסקר המשתתפים של JPPI יהוו את עיקרו של פרק זה - שמטרתו לא לנסח מחדש את עמדתם של משתתפים צעירים ביחס לכל אחת מהשאלות שהוצגו בפרקים הקודמים, אלא להדגים כיצד אלה שונות מעמדותיהם של משתתפים מבוגרים יותר (לצורך זה, צעירים הוגדרו כיהודים עד גיל 30).

202 על פי מחקר זה, במהלך המבצע בעזה, יהודים צעירים בארה"ב הזדהו עם ישראל, והגבירו את תמיכתם בה. רוב גדול מבין הצעירים משתתפי תגלית (79%) סבר כי פעולות ישראל במלחמה היו "לגמרי מוצדקות" או "בדרך כלל מוצדקות". על פי המחקר "נרשמים [לתגלית] מכל הספקטרום הפוליטי - כולל כאלה בשמאל הקיצוני - הראו עליה ניכרת בקשר לישראל כתוצאה מהעימות בעזה".

203 לפרטים נוספים על המחקר והקבוצות שנכללו בו, כולל דיון מפורט בשאלת ההשתתפות של צעירים, מהיכן באו ואיך התנהלו קבוצות הדיון הייחודיות להם, ראו נספח א בתום פרק זה.

הדאגה הנוגעת לעמדותיו של הדור היהודי הצעיר היא דאגה משותפת לישראל וליהודי התפוצות - דאגה שניכרה גם בדיאלוג. כלומר, לא רק ישראל עצמה מודאגת ביחס לשאלה האם היא "מאבדת" או עשויה לאבד את הצעירים היהודים בתפוצות, אלא גם יהודי התפוצות מקרב הדור המבוגר יותר מודאגים משאלה זו. חלקם מודאגים ממנה בשל חשיבותה של ישראל בעיניהם, ורצונם שגם הדור הבא יהיה לה משענת של תמיכה, וחלקם משום ההבנה שצעירים שאינם מרגישים קרובים לישראל יהיו, ברוב המקרים, מרוחקים גם מהקהילה היהודית ומהזהות היהודית.

בסמינרים רבים הודגשה שאלת ה"צעירים" ויחסם לישראל על ידי משתתפים. עלתה הטענה ש"לצעירים קשה להתחבר לדבר שלילי", כדברי משתתפת בטנפליי, ניו ג'רסי, ש"הצעירים רוצים להיות כמו כולם, להיות חלק מהעולם [ולכן קשה להם לזהות את עצמם בעיני הסביבה עם ישראל]", כפי שהעיד משתתף בושינגטון. בדאלאס נאמר שאם יש ניכור מישראל "הרוב זה [נובע מ-] עייפות מלראות אלימות - אבל יש גם הרבה ביקורת אצל צעירים מהשמאל".

בטורונטו אמר אחד המשתתפים ש"מה שישראל עושה [בזמן מלחמה] גורם לי להיות גאה בה... כמובן, אצל הצעירים יש פחות תחושה אינסטינקטיבית כזאת". בקליבלנד הועלתה שאלת ה"צעירים" על ידי משתתפים בכל הדיונים: "צעירים בקולג'ים מרגישים חוסר ביטחון כאשר ישראל עושה שימוש בכוח", "יש פערים גדולים בין ישראל לתפוצות בעיקר אצל צעירים יהודים שאין להם את הידע וההבנה", "יש פחות ציונים בדור הצעיר...."²⁰⁴

משתתפים רבים הביעו עמדות המאשררות את העובדה כי עבור צעירים יהודים ליברלים בתפוצות,²⁰⁵ השיח על "התנהגות מוסרית" הינו לעיתים אמתלה לדרוש מישראל רף מוסרי גבוה יותר מזה שמוצב למדינות אחרות.²⁰⁶ משתתפים רבים

204 "college kids feel insecure when Israel uses force" (סמינר בקליבלנד, מרשימות קרול וולף);
"There are gaps in Israel and the Diaspora, especially on college campus and with younger
people who don't have the knowledge and the understanding"
האוויר וולף); "Fewer Zionist among the younger generation" (סמינר בקליבלנד, מרשימות נעמי פיון)

205 לניתוח של הפערים המהותיים בין צעירים יהודים בארץ ובארצות הברית, ראה: "לחולל שינוי
בעזרת השוני", דב מימון, שמואל רוזנר, המכון למדיניות העם היהודי, 2012.

206 ראה: Prof. Sylvia Barack Fishman, "Delegitimation of Israel and Israel Attachments Among Jewish Young Adults: The College Campus and Other Contributing Factors," JPPI, March 2011.
"Many young American Jews have very high standards for moral national behavior. They expect the countries they feel attached to--like the United States and Israel--to live up to those moral standards. Thus, their critical attitudes toward Israel are often matched by critical attitudes toward the United States. Their criticism of Israel reflect not so much a lack of interest in Israel as a redefinition of their relationship and involvement with Israel. Young American Jewish leaders and cultural figures ubiquitously declare themselves to be dedicated to global and local social justice in vigorous efforts that transcend ethnic, geographic and socioeconomic boundaries. For many, the most worthwhile Jewish characteristic is the pursuit of social justice"

ביקשו למקד מאמץ בדור הצעיר - בדגש על הדור הצעיר הנוטה שמאלה - שאמונותיו הבסיסיות וכן היעדר מידע הופכים אותו ל"לקוח" קשה יותר מבחינת הקשר לישראל. "צריך הסברה לצעירים פרוגרסיבים", נאמר באטלנטה. "צריך לעשות משהו בעניין חינוך הצעירים", אמרה משתתפת בסטמפורד, קונטיקט.

ואכן, הצעירים חושבים על ישראל בעימות מזוין אחרת מכפי שחושבים המבוגרים, והבדלים ניכרים הן בגישתם הכללית לישראל ולמצבה בעולם - כלומר, לשאלה עד כמה היא מאויימת, ועד כמה מדיניותה מותאמת לעוצמת האיום - והן בגישתם הממוקדת יותר ביחס לפעולותיה של ישראל כאשר היא יוצאת למבצע או למלחמה. רבים יותר מהם הביעו תרעומת כללית על ישראל בנושאים שונים. לדוגמה על כך שהיא "פועלת כאילו היא מייצגת את כל היהודים",²⁰⁷ או על כך ש"חלק גדול מהמלחמות שלה מיותרות וניתן היה למנוע אותן".²⁰⁸ רבים יותר מהם נטו לדרישה מישראל לשמור על רמה מוסרית גבוהה במיוחד, ולאמירות בנוסח "לכל חיים יש אותו ערך - אנחנו לא יכולים להעדיף את החיים שלנו על פני שלהם [של הפלסטינים]",²⁰⁹ או לשאלות על כך ש"ישראל מותירה אנשים [בעזה] ללא בית, והאם ואיך ישראל תפצה את האזרחים [בעזה] שנפגעו [כתוצאה ממבצע "צוק איתן"]".²¹⁰

הפערים בין יהודים צעירים (עד גיל 30) ויהודים מבוגרים יותר נראים היטב גם בתשובות לסקר המשתתפים המחולקות על פי גיל.

וכאמור, אפשר לראות אותם בכמה סוגים של שאלות. קודם כל, הם ניכרים כבר בשאלות הכלליות, לדוגמה, השאלה האם אויבי ישראל מהווים "איום קיומי" עליה. אמנם, גם רוב בקרב הצעירים השיבו בחיוב לשאלה זו, אולם מדובר ברוב קטן בהרבה לעומת המשיבים המבוגרים. בקרב כלל המשיבים, 84% השיבו ב"כן" לשאלת האיום הקיומי, אבל אחוז זה מורכב מתשובות אחרות של מבוגרים ושל צעירים שהפער ביניהם כמעט 20% אחוזים.

קרוב לשליש מקרב הצעירים היהודים שהשיבו לסקר אינם סבורים שישראל נמצאת במצב של "איום קיומי" מול אויביה. וכמובן, פער זה עשוי לנבוע מהבנה אחרת של המצב הגיאופוליטי במזרח התיכון, או מפערי מידע בין שתי הקבוצות, מבוגרים מול צעירים, או מפערים ברמת הדאגה הקיומית לגורלם של יהודים, בין השאר בשל החוויות והזיכרונות

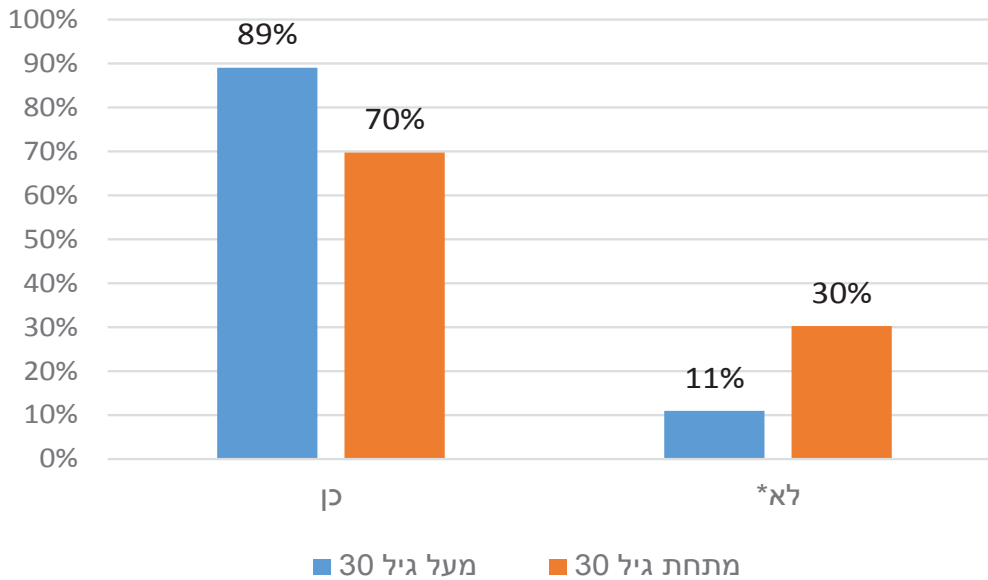
207 "Israel acts as if it represents all Jews, and its actions reflect on all Jews but they are two separate things" (סמינר מסע, רשימות חיה אקשטיין).

208 סמינר ב-UCLA, רשימות שמואל רוזנר.

209 סמינר צעירים במכינה "בינה", שנערך ב-29 בינואר, 2015, מרשימות חיה אקשטיין. "All lives have equal value – we cannot prefer our lives over theirs"

210 Questions were raised regarding leaving people homeless, and if and how Israel compensate the innocent civilians that got hurt (סמינר מסע, מרשימות ענבל הקמן).

האם אויבי ישראל כיום מהווים איום קיומי עליה?

*לא, ישראל חזקה ויכולה להגן על עצמה.

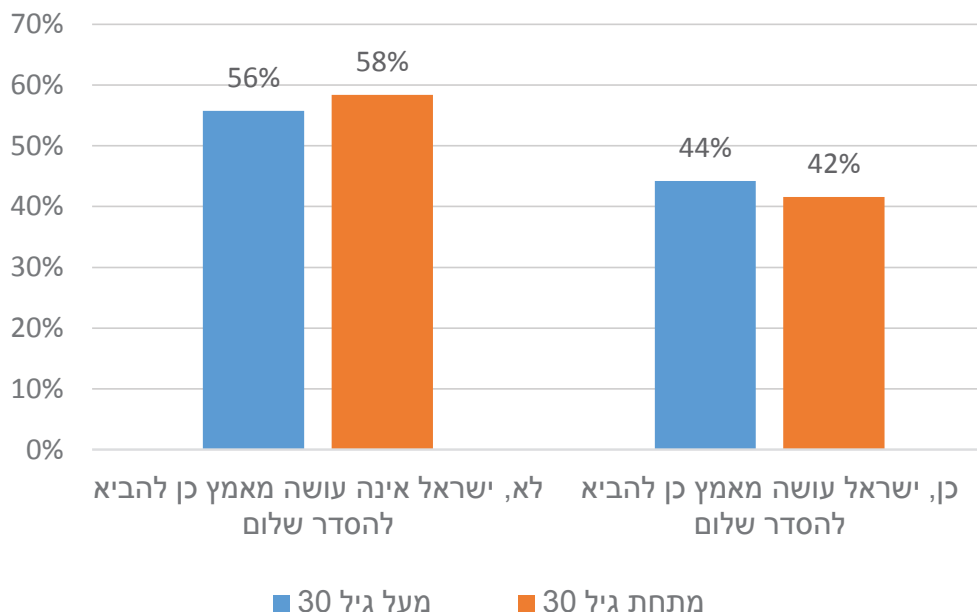
ההיסטוריים השונים עבור צעירים ומבוגרים. צעירים שנולדו כאשר ישראל הייתה כבר מדינה חזקה לעומת שכניה, ואשר לא זוכרים חוויות של דאגה בנוסח ימי מלחמת העצמאות, או תקופת ההמתנה למלחמת ששת הימים, או המכה הקשה של מלחמת יום כיפור, נוטים פחות לזהות איום קיומי על ישראל.

בפרקים קודמים כללנו גרפים המלמדים שצעירים, יותר ממבוגרים, סבורים שהשליטה בפלסטינים מקשה על ישראל להציג את עצמה כ"מוסרית" בהקשר של עימות מזוין עם הפלסטינים, וכן שהם נוטים לחשוב פחות מהמבוגרים, שישראל עשתה כל שביכולתה כדי למנוע פגיעה באזרחים במבצע "צוק איתן". מהיכן נובעים פערים אלה? חלקם מן הסתם קשורים לתחושת האיום על ישראל, שאצלם מורגשת ברמה נמוכה יותר, אך הם נובעים בלי ספק גם מהעמדה הביקורתית יותר של צעירים על התנהלותה של ישראל במזרח התיכון - בין השאר מתחושתם שישראל לא עושה מאמץ מספיק לקידום הסדרי שלום עם שכניה.

כאשר שאלנו את משתתפי הסקר "האם ממשלת ישראל הנוכחית עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים",²¹¹ הפער בין צעירים למבוגרים ניכר, אך לא היה גדול. זאת, בעיקר משום שגם בקרב המבוגרים רמת האמון במדיניותה של ממשלת ישראל בהקשר זה נמוכה למדי.

211 כללנו דיון נרחב על תוצאות הסקר על שאלה זאת בפרק "עמדות פוליטיות ועוצמת הקשר ישראל-תפוצות".

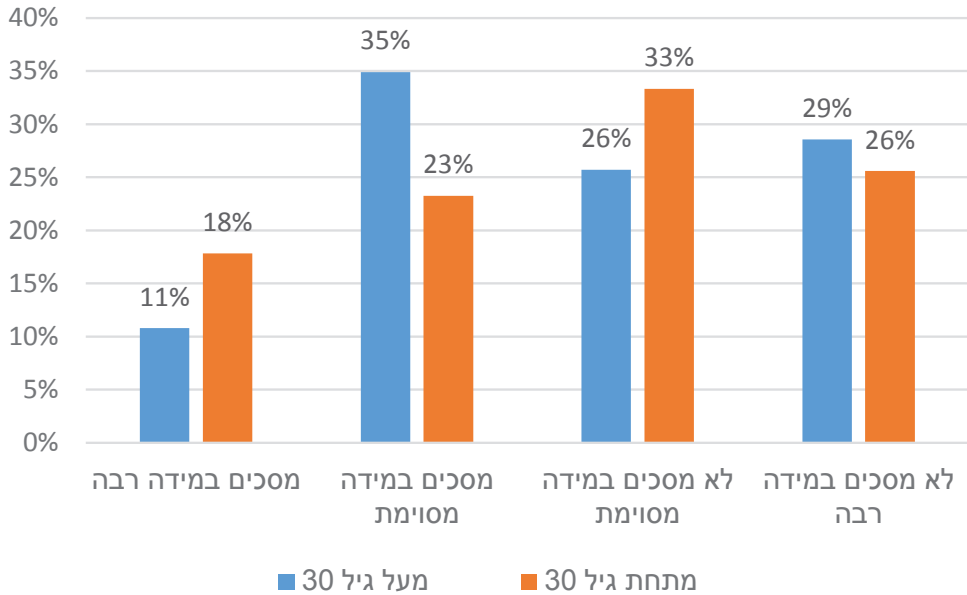
האם ממשלת ישראל הנוכחית עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים?

הפערים ניכרים בצורה ברורה יותר, אם כי עודם מצומצמים יחסית, כאשר המשתתפים מתבקשים להביע הסכמה/אי הסכמה לטענה ש"ישראל לא עושה מאמץ דיפלומטי מספיק כדי להימנע מעוד עימות מזוין בעזה". בעיקר בטור ה"מסכימים בהחלט" נראה ההבדל בין הצעירים, שאמנם במאמץ שישראל משקיעה נמוך למדי - כמעט חמישית מקרב הצעירים סבורים שישראל לא עושה מספיק, קרוב לכפול מאשר בקרב המבוגרים. עם זאת, כמו בשאלת האמון בכנות ישראל ביחס לכלל תהליך השלום, גם בשאלה זאת, הנוגעת למעשה לעניין דומה (הסדרים דיפלומטיים בעזה) האמון במאמצי של ישראל נמוך באופן כללי (מסך כל המשיבים, צעירים ומבוגרים, כ-44% "מסכימים בהחלט" או "מסכימים במידה מסויימת" שישראל "לא עושה מאמץ דיפלומטי מספיק" - די קרוב למחצית מכלל המשיבים).²¹²

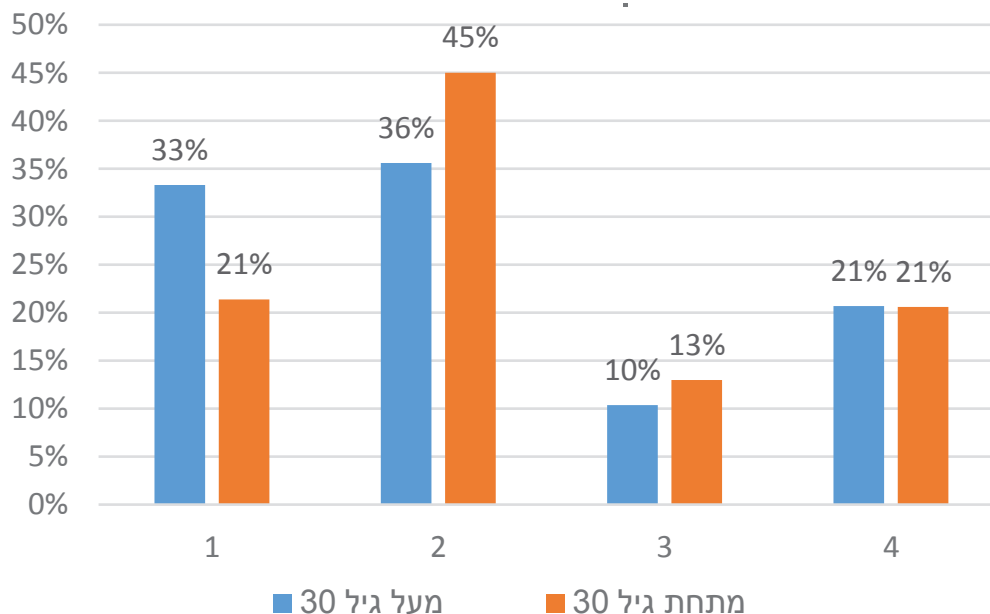
212 כנתון אנקדוטלי, מעניין לציין שישראל קיבלה "ציונים" נמוכים במיוחד בכמה מהשאלות שצוינו כאן מהמשתתפים בדיאלוג בברזיל - שעמדוניהם דמו יותר לאלה של "צעירים" מאשר לאלה של "מבוגרים". בשאלת המאמץ להביא לפתרון בעזה, 28% מהמשיבים בברזיל "הסכימו בהחלט" עם הטענה שישראל לא עושה מספיק, ועוד 39% הסכימו איתה "במידה מסויימת". תשובות המשיבים מברזיל היו שונות באופן משמעותי ביחס לשאלה האם ישראל מפגינה איפוק יותר מצבאות אחרים. לעומת 63% שמסכימים עם טענה זאת באופן מובהק בקרב המשיבים משאר הסמינרים, בברזיל רק 16% תמכו בטענה באופן מובהק, ועוד 28% במידה מסוימת. כמעט 39% מהמשיבים בברזיל השיבו כי הם מאוד לא מסכימים עם טענה זאת. מפאת גודלה של הקבוצה והעדר נתונים מספיקים אין לנו אפשרות לנתח את הסיבות לפערים אלה - האם מדובר בהבדלי השקפה הרווחים ב"קהילה" בברזיל, או באירוע מקרי שנובע מהרכבי הקבוצות שהתייצבו למפגשי הדיאלוג.

ישראל לא עושה מאמץ דיפלומטי מספיק כדי להמנע מעוד עימות מזוין בעזה

הפערים בין צעירים למבוגרים נעשים מודגשים יותר, ואולי גם משמעותיים יותר, כאשר הם נבחנים בשאלות הנוגעות להם עצמם. צעירים, יותר ממבוגרים, סבורים שישראל צריכה להתייעץ איתם בבואה להתוות את מדיניות הביטחון שלה. כשליש מהמבוגרים אינו סבור שישראל צריכה התייעצות כלשהי עם יהודי התפוצות, אך בקרב הצעירים רק כחמישית מסכימים לעמדה זאת, בעוד רוב גדול סבור שעל ישראל להתייעץ, בעיקר מתוך תחושה שלמדיניותה של ישראל השפעה ישירה על יהודי התפוצות - השפעה שצעירים הדגישו גם במפגשי הסמינרים עצמם ("כל המשתתפים בקבוצה הסכימו שהמדיניות הצבאית של ישראל משפיעה על יהודי התפוצות", מתוך סיכום של העמדות בסמינר צעירים).²¹³

כשאתם חושבים על יחסי ישראל-תפוצות האם אתם באופן כללי מאמינים ש...

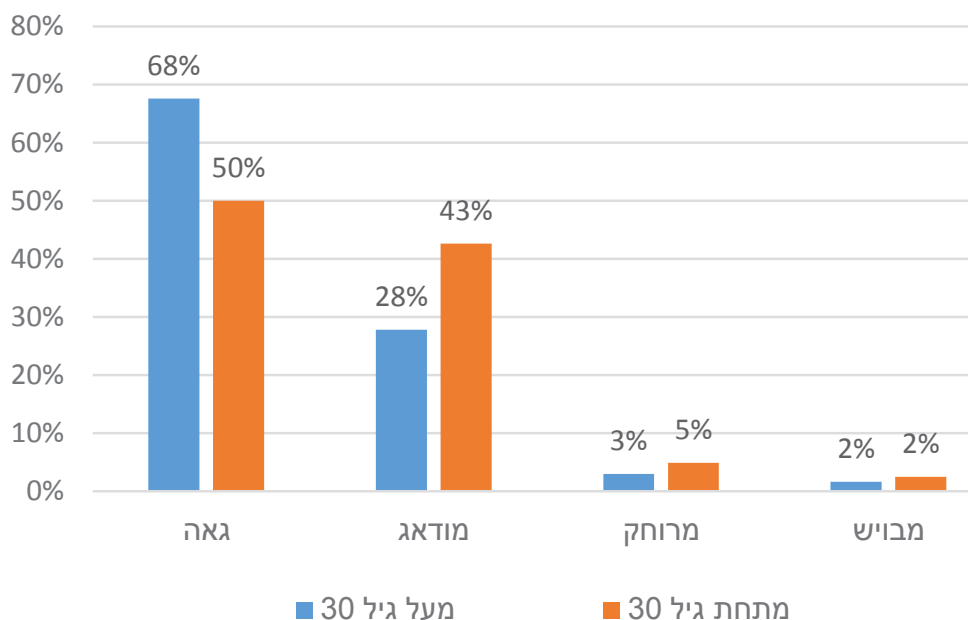

1. על ישראל לנהל את עימותיה המזוינים ללא התחשבות בעמדות יהודים חיים מחוץ לגבולות מדינת ישראל.
2. על ישראל להתחשב בעמדות יהודים אחרים בגלל ההשפעה שיכולה להיות לעימות על חייהם.
3. על ישראל להתחשב בעמדת יהודים אחרים משום שכל היהודים שותפים יחדיו להגדרת האופן שבו מתנהל עימות הכפוף למוסר יהודי.
4. על ישראל להתחשב בעמדות יהודים אחרים אם היא רוצה בהמשך תמיכתם בעימותים של ישראל.

באופן דומה, כאשר צעירים התבקשו לנתח את התגובות בקהילה היהודית לעימות בעזה, רבים יותר מהם נטו לומר כי העימות גרם להם להרגיש "מודאגים מדמותה של ישראל" או "מרוחקים" מישראל, מכפי שנטו לכך המשיבים המבוגרים. בקרב הצעירים, רק מחצית (לעומת שני שלישים בקרב המבוגרים) אמרו שהמלחמה בעזה גרמה להם להרגיש "גאים" בישראל.²¹⁴

214 באורח מעניין, הערכת הצעירים את תגובת "יהודים אחרים" בקהילה היתה חיובית יותר מזו של המבוגרים. יותר מהם העריכו שיהודים אחרים בקהילה הרגישו "גאים" בישראל. כלומר: ייתכן שלצד הערכת החסר של המבוגרים ביחס לעמדות הצעירים - ההנחה הרווחת שאינה מגובה במחקר, שצעירים מתרחקים מישראל - ישנה גם הערכת יתר של הצעירים ביחס למבוגרים - הצעירים נוטים לייחס למבוגרים אהדה לישראל יותר מכפי שהיא קיימת במציאות.

האופן שבו ניהלה ישראל את עימותיה המזויינים האחרונים גם לך להרגיש יותר...

* מודאג מאופיה של ישראל.

השורה התחתונה ביחס לצעירים ברורה. גם בסקר JPI, שבו השתתפו צעירים שיש להם עניין בסיסי בישראל ובדיאלוג איתה - כלומר, צעירים שהחשש ביחס ל"התרחקות" שלהם מישראל לא נראה מבוסס - ישנו פער משמעותי ביניהם לבין המבוגרים בכל שאלה שבחנו, והפער הוא תמיד לאותו כיוון. פחות אמון בישראל, יותר נטייה להירתע מפעולות שלה, יותר ביקורת עליה, יותר תביעות כלפיה. כאשר שאלנו האם ישראל משתמשת בכוח "רק כמוצא אחרון", כ-80% מהמבוגרים אמרו שכן, רק מוצא אחרון, לעומת כ-60% מקרב הצעירים שחשבו כך. 10% מהצעירים "בהחלט לא הסכימו" עם הטענה שישראל משתמשת בכוח רק בתור מוצא אחרון, ועוד כ-28% לא הסכימו איתה "במידה מסוימת". כלומר, קרוב ל-40% מהצעירים לא הסכימו שישראל משתמשת בכוח רק "כמוצא אחרון", לעומת פחות מ-20% מהמבוגרים. הצעירים פחות מאמינים לישראל, פחות מקבלים את טענותיה ביחס למצבה באיזור (סכנה קיומית) ובהתאם, פחות מקבלים את פעולותיה, ומגיבים עליהן בביקורת יותר מאשר המבוגרים.

נספח א': רקע על הסמינרים, יתרונותיהם ומגבלותיהם

דו"ח מיוחד זה של המכון למדיניות העם היהודי מבוסס על דיונים שנערכו ברחבי העולם היהודי, והוקדשו לשאלות הנוגעות למוסר וערכים יהודיים ולשימוש בכוח בעימות צבאי על ידי מדינת ישראל. סמינרים אלו אפשרו לנו ללמוד מכלי ראשון על דעותיהם של מנהיגים יהודים, אנשי מקצוע, רבנים, נדבנים ופעילים. מרבית המפגשים התקיימו בחודשים מארס ואפריל 2015.

לצד קבוצות הדיון, כל המשתתפים התבקשו למלא שאלון. שאלון זה, מעבר לכך שהוא מספק מידע נוסף וממוקד על עמדותיהם של המשתתפים, מאפשר לנו להציג תמונה מדויקת ומפורטת יותר אודות הרכב הקבוצות שהשתתפו בתהליך (כגון גילאי המשתתפים, ומספר הביקורים בישראל). הוא גם מספק כלי להשוואת קבוצת משתתפי הדיאלוג של המכון למדיניות העם היהודי לאוכלוסייה היהודית הכללית באמצעות השוואה למחקרים אחרים.²¹⁵ במחקר המקדים לקראת הדיאלוג נעשה שימוש נרחב בשלל מחקרים, סקרים ומאמרים, ואנו מסתמכים על רבים מהם גם בתהליך הסקת המסקנות. הפניות לכל חומרי הרקע שבהם נעשה שימוש מופיעות בהערות השוליים.

באופן טבעי, הלקחים שהפקנו מהסמינרים, מהסקר ומחומרי הרקע נתונים להשגות ולביקורת, ואנחנו לא יכולים להציג אותם מבלי להרים גם מספר "דגלי אזהרה", להסביר את ההקשר שבמסגרתו נערכו הסמינרים, ולהבהיר מה ניתן להפיק מהם בוודאות ומה לא.

מבנה הסמינרים ותוכנם

רוב גדול של הסמינרים ארך בין שעה וחצי לשעתיים, ובכל קבוצת דיון ישבו, ברוב המקרים פחות מעשרים משתתפים. בקהילות שבהן מספר המשתתפים היה גדול יותר הם חולקו למספר דיונים שונים שסוכמו כל אחד בנפרד.

בתחילתו של כל סמינר ועוד לפני תחילת הדיון התבקשו כל הנוכחים למלא את שאלוני הסקר. לאחר מכן החל הסמינר בהצגה קצרה של הסיבות לקיומו, ושל השאלות

215 ההשוואה אפשרית בעיקר אל מול יהדות ארה"ב, שכן מספר המשתתפים מארה"ב יחסית משמעותי, והמידע להשוואה נגיש.

המרכזיות שיעלו בו, ולאחר מכן הוצגו בו 2-3 "מקרי מבחן" לדיון פרטני (המצגת למנחים כללה שלושה מקרי מבחן, והם השתמשו בהם על פי שיקול דעתם ולפי משך הזמן שנדרש להם לדיון בכל דוגמה). הראשון עסק בקרב במחנה הפליטים בגינין, ובהחלטה לשלוח אל תוך המחנה יחידות של צה"ל, בתחילתו של מבצע "חומת מגן" בעשור שעבר. השני עסק במלחמת לבנון השנייה (2006) ובהחלטה שלא לפגוע פגיעה חמורה בתשתיות אזרחיות בלבנון. השלישי עסק בהחלטה להרוס רבי קומות במרכז עזה לקראת סיומו של מבצע "צוק איתן" (2014).

לאחר דיון פרטני בכמה מהדוגמאות חזר הדיון לעסוק בשאלות המרכזיות בשלושה תחומים שהוגדרו כתחומי העניין המרכזיים של הדיאלוג:

1. מה יודעים היהודים על האופן שבו פועלת ישראל בעימותים מזויינים, ואיך הם מבינים את אופני פעולתה (perceptions).

2. איזה רף ציפיות הם מנסחים עבור ישראל - כיצד היו רוצים שתתנהל בעימות (expectations).

3. כיצד משפיעים העימותים של ישראל על חייהם של יהודים שאינם ישראלים, ועל הקשר שלהם לישראל (relations).

לקבוצות הדיון הוצגו שאלות ממוקדות בשלושה תחומים אלה והם התבקשו להביע את דעתם, גם על רקע מקרי המבחן שדנו בהם קודם לכן, ושסיפקו מידע נוסף - שחלקו לא היה מוכר לרבים מהם - על האופן שבו צה"ל פועל.

נטייה לאוכלוסיית הליבה של הקהילה היהודית:

הבנת התהליך, יתרונותיו ומגבלותיו מחייבת קודם כל את ההבנה שמדובר בתהליך המסתמך באופן משמעותי על הקהילות המקומיות (והארגונים המקומיים). הקהילות היו אחריות על גיוס הקבוצות לסמינרים. על כן, יש הבדלים משמעותיים בהרכבן ובגודלן של הקבוצות בקהילות שונות. אך דבר אחד משותף לכולן: הקהילה הממוסדת - לרוב הפדרציה, אך לעיתים גם ארגונים אחרים - היוותה את הגוף המארגן שכינס את המשתתפים. במקרים רבים, ובמיוחד בסמינרים מחוץ לארה"ב, היא היתה גם היה הגוף שדיווח על הדיון למכון למדיניות העם היהודי. מכיוון שאנו נשענים על הדוחות מהסמינרים בכל הקהילות, חשוב להכיר בעובדה כי אלה מדווחים על עמדותיהם של היהודים הקשורים ב"ליבת" הקהילה היהודית המאורגנת, ומבטאים פחות את עמדותיהם

של יהודים שהקשר שלהם לחיים יהודים ממוסדים רופף או שאינו קיים כלל.²¹⁶ אנו יודעים ממחקרים קודמים כי חברי ליבת הקהילה קשורים יותר לישראל, מייחסים חשיבות רבה יותר לזהותם היהודית, ובמקרים מסוימים נוטים להיות פחות ליברלים מקבוצות יהודים אחרות.²¹⁷ המידע שאספנו מעיד לדוגמה, כי המשתתפים בדיאלוג נוטים לבקר בישראל בתדירות גבוהה הרבה יותר מ"יהודי ממוצע".²¹⁸ מובן, כי מאפיינים אלו יכולים להשפיע על השקפותיהם של משתתפי הסמינרים של המכון.

צירוף קולם של צעירים:

הקבוצות שהתכנסו לדיונים, בהיותן, בדרך כלל, קבוצות של אנשים בעלי מעמד בקהילה, נטו לכלול פחות צעירים, שעליהם ידוע לנו כי הם מחזיקים בהשקפת עולם יותר ליברלית, יותר ביקורתית כלפי מדיניות ישראל, ושהקשר שלהם לישראל נוטה להיות רופף יותר.²¹⁹ מאחר וגם בדיאלוג של 2014 הורגש מחסור בצעירים בקבוצות הדין הכלליות, ולאחר שהסקנו כי ייצוג רב יותר של צעירים הינו חיוני למחקר (ובהתאם, בדו"ח זה כללנו פרק מיוחד העוסק בהבדלים בין עמדות של צעירים לעמדות של יהודים מבוגרים יותר) עשינו השנה מאמץ מרוכז לכלול מספר קבוצות של צעירים. אלו כוללים קבוצות באוניברסיטאות (הלל ב-UCLA והאוניברסיטה האמריקאית היהודית, בלוס אנג'לס), ומספר קבוצות של משתתפי תכניות מסע, שאת משתתפיהן פגשנו בישראל, זמן קצר מאוד לאחר שהגיעו

216 מחקרים בסגנון זה לעיתים רבות מוטים במידה מסויימת לליבת הקהילה. לדוגמה, ניתן לראות את האזהרה הבאה במחקר של המחקר של JPR על יהדות בריטניה: "It is reasonable, however, to suspect that the communally involved may be over-represented. Because the survey utilised membership and subscribers lists held by Jewish community organisations as a first port of call (followed by referrals made by people on these lists), those Jews on the community lists may have had a larger, albeit unknown, probability of inclusion in the sample" (http://www.jpr.org.uk/documents/Perceptions_and_experiences_of_antisemitism_among_Jews_in_UK.pdf)

217 הדוגמה הבולטת ביותר למאפיינים אלה הופיעה בבירור במחקר PEW של יהדות אמריקה, שבו נעשתה הבחנה מועילה בין יהודים על דתם לבין יהודים שלא על פי דתם. להרחבה בנושא זה ראו: Fischer, Shlomo, Who are the "Jews by Religion" in the Pew Report?, *The Times of Israel*, 13 December, 2013.

218 ממוצע מספר הביקורים לישראל של משתתף בסמינר המכון למדיניות העם היהודי גבוה מ-3. להשוואה: מחקר PEW על יהדות ארה"ב מצא כי 43% מהמשיבים היו בישראל, לרבות 23% שהיו בישראל יותר מפעם אחת. (פרק חמישי במחקר של PEW)

219 מחקר פיו קובע: "יש סיכוי גדול יותר שיהודים מבוגרים יותר יראו את יחס הקרבה לישראל כחלק אינטגרלי מן המשמעות של להיות יהודי בעיניהם מאשר יהודים צעירים יותר. יותר ממחצית היהודים בגיל 65 ומעלה אומרים שהיחס לישראל הוא מהותי לזהותם היהודית (53%), וכמוהם גם 47% מן היהודים בגילים 50-64. לעומתם, 38% מן היהודים בשנות ה-30 וה-40 לחייהם, ו-32% מכלל הבוגרים היהודים מתחת לגיל 30 אומרים שהיחס לישראל תופס מקום מרכזי במשמעות של להיות יהודי בעיניהם."

אליה.²²⁰ כתוצאה מכך, אנו יכולים השנה להציג דו"ח המסתמך על קבוצת גיל צעירה יותר מזו של השנה שעברה. התפלגות נתוני הגיל המופיעה בהמשך הדו"ח מעידה שהשנה מספר הצעירים בדיאלוג מתאים פחות או יותר לאחוז הצעירים בכלל הקהילה היהודית. כמובן, בעזרת קבוצות אלה יכולנו גם להשוות בין השקפותיהם של היהודים המבוגרים יותר והצעירים יותר שהשתתפו בתהליך הדיאלוג, גם באמירות שלהם במהלך הדיונים, וגם בתשובותיהם לסקר של המכון.

עניין בישראל:

סביר להניח שהקבוצות בדיונים של המכון סבלו מהטיית הבחירה העצמית (self-selection). כלומר, עלינו להניח כי היהודים שיש להם עניין מועט בישראל, נטו כנראה שלא להשתתף בסמינרים, גם במקרים בהם קיבלו הזמנה להשתתף בהם מטעם הקהילות המקומיות שלהם. על כן, התמונה הכללית המצטיירת מהסמינרים נוטה, ללא ספק, לכיוון אותם מרכיבים בקהילה היהודית העולמית שישראל חשובה להם, ושיש להם עניין לנהל דיאלוג עם ישראל ועליה. אפשר למצוא עדות מובהקת לכך בעובדה ששיעור המבקרים בישראל בקרב משתתפי הסמינרים גבוה בהרבה לעומת שיעורם בכלל האוכלוסיה היהודית.

ההרכב דתי:

תהליך המכון כלל מעט מאוד משתתפים חרדים. זוהי בעיה חוזרת בדיאלוג (כך היה גם בשנה שעברה), ומאמצינו לתקן אותה לא הניבו הצלחה משביעת רצון.²²¹ מה שידוע לנו השנה, ולא היה ידוע בשנה שעברה הוא ההרכב הדתי המפורט של הקבוצות שהתכנסו. בהמשך ישנה טבלה המציגה נתון זה בצורה ברורה, תוך השוואה למחקרים אחרים. באופן כללי, שיעור היהודים המגדירים את עצמם "קונסרבטיבים" גבוה מאוד בדיאלוג לעומת שיעורם בכלל האוכלוסיה היהודית, ולעומת זאת שיעור היהודים שאינם "רפורמים" "קונסרבטיבים" או "אורתודוכסים" בדיאלוג נמוך מאוד לעומת שיעורם בכלל האוכלוסיה היהודית. כלומר, בדיאלוג השתתפה אוכלוסיה יותר "דתית" (לא במובן של קיום מצוות אלא במובן של זהות והזדהות) מהממוצע היהודי.

220 בעיקרון, משתתפי מסע לקחו חלק בסמינר של המכון זמן קצר לאחר הגעתם לארץ, מתוך ניסיון למזער את ההשפעה שיש להשתתפות בתכנית על עמדותיהם. כמובן, קיימת הטיה מובנית בקבוצה של משתתפי מסע: מדובר בצעירים שבחרו לשהות לתקופת זמן בישראל.

221 כפי שהסברנו בדו"ח של המכון על הדיאלוג של 2014: "כבר חווינו בעבר קשיים כאלה בהפקת דו"חות קודמים - לדוגמה הדו"ח בעניין הגיור - כאשר ניסינו להביא נציגים חרדים להשתתף בדיונים כלל-קהילתיים." גם כבתנו שנה שעברה כי "שיעור היהודים החרדים בעולם נמוך יחסית, כך שאף שידוע שיש להם השקפות שונות מאוד מאלה של רוב היהודים בסוגיות רבות, היעדרם של נציגים חרדים מן הדיון, אף שיש להצטרף עליו, לא גרם כנראה להבנה שגויה של ההשקפה הכללית הרווחת בעולם היהודי"

פיזור גיאוגרפי:

הפיזור הגיאוגרפי של הסמינרים רחב למדי. קהילות ממספר יבשות השתתפו בתהליך הדיאלוג. הנציגות המרשימה של קהילות יהודיות בצפון אמריקה מותאמת לגודל האוכלוסייה היהודית שם.²²² השנה הצטרפו לתהליך לא מעט קהילות חדשות, בעיקר בארה"ב, אך ביבשות אחרות לא הצלחנו כפי שקיווינו בהוספת קהילות נוספות לתהליך. קהילות במדינות כגון צ'כיה ובלגיה הביעו עניין להשתתף, אך לבסוף לא יכלו לארגן את הדיון בזמן. אנו מקווים להרחיב את מספר הקהילות המשתתפות בשנה הבאה, ולעת עתה ניסינו להתגבר על תת-הייצוג של קהילות אלו באמצעות ניתוח חומרי רקע.

פערים בתהליך עצמו:

במקרים מסויימים הסתמכנו על הקהילות ברישום פרוטוקול הסמינרים וסיכומם למענו, ובמקרים אחרים היה צוות המכון אחראי לסיכומים; בחלק מהקהילות הנחו חוקרי המכון את הסמינרים ואילו בקהילות אחרות הסמינרים נוהלו על ידי קהילות עצמן; כמו כן הסמינרים נבדלים באורך הסמינר, רמת הדיון ורמת הסיכום. פירוט מלא של אופי הסמינרים בכל קהילה מופיע בהמשך. ראוי לציין, כי כל הקהילות המשתתפות הפגינו רמה מרשימה של רצינות ומסירות לתהליך.

יתרונות:

לאחר שפירטנו את נקודות התורפה של תהליך הדיון שהתבסס על סמינרים, מן הראוי להציג גם חלק מיתרונותיו. לדיון בהשתתפות יהודים שיש להם אינטרס ברור ומובהק בקשר עם ישראל ומעורבות בענייניה יכולה להיות עדיפות על פני דיון הכולל גם יהודים בעלי קשר רופף לישראל ורמת עניין נמוכה יותר ביחס אליה. מכיוון שמטרת התהליך היא לדון במדיניותה של ישראל סביר יהיה לטעון כי בדיון כזה ראוי להתחשב בעיקר (ואולי רק) בהשקפותיהם של יהודים בעולם שישראל חשובה להם, וכי ההתחשבות בעמדותיהם של יהודים שאין להם עניין בישראל אינה סבירה בהקשר כזה. אין ספק שהתחשבות במי שישראל איננה חשובה לו לא תהיה סבירה בעיני רוב הישראלים, אשר, כפי שמפורט בדו"ח, לא תמיד רוצים להתחשב אפילו בדעותיהם של יהודים שיש להם מעורבות ומחויבות רבה

222 ראה: DellaPergola, Sergio, "Jewish demographic policies, population Trends and options in Israel and in the diaspora," JPPI (2011).

כלפי ישראל. גם לא יהיה סביר עבור יהודים ברחבי העולם המעורבים בקהילה, שקולם יישקל באופן דומה למשקל שניתן לעמדותיהם של מי שאינם משקיעים, מבקרים, תורמים ומביעים עניין ביחס לישראל בתדירות גבוהה.

למרות כל זאת, על מנת להציג תמונה מלאה ומקיפה של "עמדות יהדות העולם", השלמנו את מחקרנו בשילוב שפע של נתונים ומידע השופכים אור גם על השקפותיהן של קבוצות המרוחקות יותר מן הקהילה המאורגנת, לרבות נתונים ממחקרים וציטוטים ממאמרים. יש לכך חשיבות רבה השנה, שכן הדיאלוג של שנה זו יצא לדרך תחת הנחה סמויה שעל פיה בקרב קבוצות מסוימות, ואולי רבות, מיהדות העולם, התמיכה בפעולותיה של ישראל בעת לחימה - וההבנה של פעולותיה - נחלשת ואולי כבר חלשה. הצגה של מנעד רחב של עמדות, לרבות כאלה של יהודים שישנו רק סיכוי נמוך שיבואו לפגישות דיאלוג של המכון (מהסיבות שכבר פירטנו) נראית לכן חיונית. במסגרת הדו"ח עשינו מאמץ ניכר להציג תמונה מקיפה ומלאה למיטב הבנתנו, הכוללת גם את קולותיהם של יהודים ביקורתיים ושל קבוצות שפחות קשורות לישראל.

נספח ב': נתונים נוספים מתוך סקר המשתתפים

סך מספר משתתפים וקבוצות דיון של המכון:

קבוצות: 42

משתתפים: 580

מספר קבוצות שקיימו סמינרים בהנחיית המכון: 30

מספר קבוצות שקיימו סמינרים בהנחיה מקומית: 12

מספר משתתפים בדיאלוג בחלוקה למדינות	
מספר משתתפים	מדינה
337	ארה"ב
10	קנדה
44	אוסטרליה
35	דרום אפריקה
70	ברזיל
25	קולומביה
22	בריטניה
13	צרפת
5	הונגריה

חלוקה מגדרית:

זכר: 54%

נקבה: 46%

(חלוקה זכר/נקבה ביהדות ארה"ב: 52% / 48%)²²³

Pew May 2015: <http://www.pewforum.org/religious-landscape-study/gender-composition> 223

**הרכב דתי (ארה"ב בלבד): השוואה בין משתתפי הדיאלוג
לכלל האוכלוסייה היהודית (לפי PEW)**

PEW (ארה"ב בלבד)	הדיאלוג (ארה"ב בלבד)	
35%	30%	רפורמי
18%	42%	קונסרבטיבי
10%	12%	אורתודוקסי
36%	16%	אחר

**ביקורים לישראל: השוואה של משתתפי הדיאלוג לנתונים
על כלל יהודי ארה"ב ובריטניה**

²²⁶ JPR (בריטניה בלבד)	PEW (ארה"ב בלבד)	הדיאלוג	
92%	43%	92%	ביקרו בישראל
	23%	80%	ביקרו יותר מפעם אחת

גיל

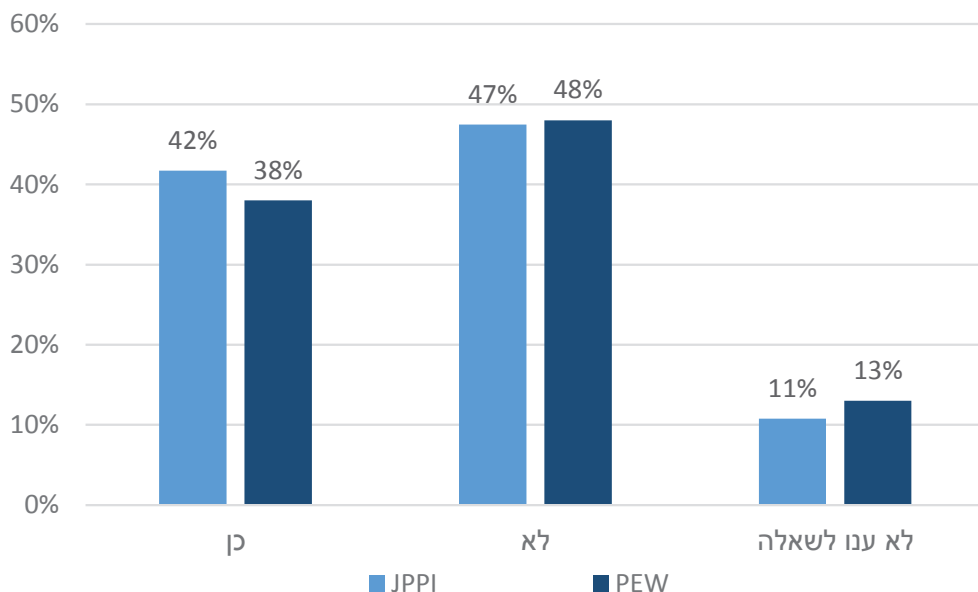
²²⁷ JPR (בריטניה)	הדיאלוג (הכל)	PEW (ארה"ב)	הדיאלוג (ארה"ב)	
18%	27%	20%	26%	18-29
31%	21%	28%	25%	30-49
25%	25%	27%	25%	50-64
26%	19%	24%	18%	+65

224 ראה: <http://www.jpr.org.uk/documents/Committed,%20concerned%20and%20conciliatory:%20The%20attitudes%20of%20Jews%20in%20Britain%20towards%20Israel.pdf>

225 מחושב על בסיס הנתונים שהביא דוד גראהם ממפקד האוכלוסין בבריטניה 2011. האחוזים הותאמו לאוכלוסייה מעל גיל 18. להרחבה ראה: <http://www.jpr.org.uk/documents/2011%20Census%20results%20-%20A%20Tale%20of%20Two%20Jewish%20Populations.pdf>

השוואה בין התשובות לשאלה "האם אתה סבור שהממשלה הנוכחית בישראל עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים?" בסקר של המכון למדיניות העם היהודי ובסקר של PEW:²²⁶

האם אתה סבור שהממשלה הנוכחית של ישראל עושה מאמץ כן להביא להסדר שלום עם הפלסטינים?

226 השאלה נלקחה מתוך הסקר של PEW, ועל כן זהה בשני הסקרים. אולם חשוב לשים לב כי למרות שהשאלה זהה בשני הסקרים, ההקשר והתזמון אינם זהים (PEW 2012, המכון 2015).

נספח ג': השאלון שחולק למשתתפים בסמינרים

JPPI Dialogue Seminars Questionnaire:

Jewish Values and the Use of Force in Armed Conflict

Please take 3-5 minutes to answer the following 10 questions. For each question, please circle the one answer that is closest to your own view.

1. What level of moral conduct in armed conflict should Israel strive to maintain?
 - A. Israel should attempt to exercise its highest moral values regardless of the enemy it is facing.
 - B. Israel should be like every other country.
 - C. Israel should hold to standards similar to other "Western" countries.
 - D. Israel should balance between morality and the fact that it is facing ruthless enemies who wish to destroy it.

2. Which one of the following frameworks should Israel consider most in guiding its military's code for the use of force?
 - A. International law
 - B. Accepted "Western" norms
 - C. Middle East realities
 - D. Jewish moral values
 - E. Jewish *Halakhah*

3. In your view:
 - A. Jewish values demand a higher level of moral conduct in armed conflict than stipulated in international law.
 - B. Jewish values offer a different interpretation of morality in armed conflict situations compared to international law.
 - C. Jewish values demand a lower level of moral conduct in armed conflict than stipulated in international law.
 - D. There is no such thing as accepted "Jewish values" when thinking about the prosecution of armed conflict.

4. Do Israel's enemies today pose an existential threat?
 - A. Yes
 - B. No, Israel is strong and can defend itself

5. To what extent do you agree\disagree with the following statements:

Statement	Strongly agree	Somewhat agree	Somewhat disagree	Strongly disagree
In general, Israel uses military force only as a last resort.				
Israel's military did as much as possible to avoid civilian casualties in last summer's armed conflict in Gaza.				
Israel's military shows more restraint than militaries of other countries.				
Israel's occupation of the West Bank makes all its armed conflicts against Palestinian groups immoral.				
Israel is not making sufficient diplomatic effort to avoid another armed conflict in Gaza.				

6. When Israel was criticized in international forums for supposed immoral acts in recent armed conflicts, did you think that:
 - A. Israel was unjustly singled out for criticism.
 - B. Israel was judged like all other countries.
 - C. Israel was not criticized harshly enough.

7. Thinking about Israel-Diaspora relations, do you generally believe that:
 - A. Israel should conduct its armed conflicts without regard to the views of Jews living outside of Israel.
 - B. Israel should consider the views of other Jews because its armed conflicts could have impact on their lives.
 - C. Israel should consider the views of other Jews, because all Jews define the framework of conducting an armed conflict in accord with Jewish values.
 - D. Israel should consider the views of other Jews if it wants to keep other Jews' support for its armed conflicts.

8. Israel's prosecution of its recent armed conflicts has made you feel more:
 - A. Proud of Israel.
 - B. Worried about Israel's character.
 - C. Detached from Israel.
 - D. Embarrassed by Israel.

9. Thinking about other Jews in your community, do you think that Israel's prosecution of its recent armed conflicts has made them feel more:
 - A. Proud of Israel
 - B. Worried for Israel's character
 - C. Detached from Israel
 - D. Embarrassed by Israel.

10. Do you think the current Israeli government is making a sincere effort to bring about a peace settlement with the Palestinians?
 - A. Yes, Israel is making a sincere effort.
 - B. No, Israel is not making a sincere effort.

Please answer the following background questions:

Name: _____

Country: _____

City: _____

Age: _____ Male/ Female

Religious Affiliation (None, Orthodox, Reform, Conservative, Other): _____

Are you a member of a Jewish organization (If yes, please specify the organization(s))?

How many times have you visited Israel? _____

נספח ד': נתונים טכניים, כולל רשימת קהילות משתתפות ומשתתפים

תהליך הדיאלוג של המכון למדיניות העם היהודי לשנת 2015 בנושא "ערכים יהודים ושימוש בכוח בעת לחימה" כלל מספר מרכיבי מחקר עיקריים: קריאה מקיפה וניתוח מעמיק של חומרי רקע על הדילמות המוסריות, החברתיות והמשפטיות הניצבות בפני ישראל בכל הנוגע לשימוש בכוח וכן על גישות ביהדות לנושא זה; קריאה מקיפה וניתוח מעמיק של חומר על השקפות יהדות העולם והשקפותיהם של ישראלים בנושא זה; כמה עשרות סמינרים בקהילות ברחבי העולם, חלקם בהנחיית עמיתי המכון למדיניות העם היהודי וחלקן בהנחיה מקומית; חלוקת שאלון לכל המשתתפים לצד קבוצות הדיון; קריאה וניתוח של מאמרי דעה בעניין זה מכל רחבי העולם; ניתוח הסקר של משתתפי הדיאלוג וקתיבת סיכום של כל הסמינרים; כנס סיעור מוחות של מנהיגים יהודיים בגלן קוב, ניו יורק, שעסק בשאלת "ערכים יהודים ושימוש בכוח בעת לחימה".

החומרים שהופקו על ידי המכון לצורך תהליך זה (מלבד הדו"ח הסופי) כללו:

- נייר רקע שהוכן לקראת הסמינרים.
- מצגת PowerPoint להצגה בסמינרים, והנחיות מפורטות למנחים כיצד להשתמש במצגת.
- שאלון שחולק לכלל המשתתפים בקבוצות הדיון. (מצורף לעיל)
- מסמך מסקנות ביניים לקראת כנס סיעור המוחות בגלן קוב.
- פרק במסמך ההערכה השנתית של המכון למדיניות העם היהודי לשנת 2014-2015.

להלן רשימת הקהילות שהשתתפו בתהליך הדיאלוג:

List of Communities Who Participated in the Dialogue Process:

קהילות שקיימו סמינרים בהנחיית עמיתי המכון למדיניות העם היהודי
Communities Who Held Seminars Moderated by JPPI Fellows

מספר הקבוצות Number of groups	מספר משתתפים Number of participants	תאריך הסמינר Seminar dates	הגוף המארגן Organizing body	מדינה Country
	12	3/3/2015	המועצה המייצגת של מוסדות יהדות צרפת CRIF –Representative Council of French Jewish Institutions	צרפת France
	11	23/3/2015	מועצה מקומית, הקהילה הישראלית-אמריקאית טנפלי ניו ג'רסי Moatza NY– the Israeli-American Community	ארה"ב USA
	9	24/3/2015	הפדרצייה היהודית באושין קאונטי, ניו ג'רסי Federation of Ocean County, NJ	ארה"ב USA
	20	25/3/2015	פדרציית אטלנטה Federation of Greater Atlanta	ארה"ב USA
4	35	26/3/2015	פדרציית שיקגו Jewish United Fund/ Jewish Federation of Metropolitan Chicago	ארה"ב USA
	22	29/3/2015	פדרציית סטמפורד United Jewish Federation of Greater Stamford, New Canaan and Darien	ארה"ב USA

	12	30/3/2015	פדרציית ניו יורק UJA – Federation of New York	ארה"ב USA
8	65	31/3/2015	פדרציית קליבלנד Federation of Cleveland	ארה"ב USA
	14	14/4/2015	פדרציית לוס אנג'לס Federation of Greater Los Angeles	ארה"ב USA
2	33	14/4/2015	האוניברסיטה האמריקאית היהודית AJU – American Jewish University	ארה"ב USA
	17	15/4/2015	הלל UCLA Hillel at UCLA	ארה"ב USA
2	18	16/4/2015 17/4/2015	פדרציית דאלאס Federation of Greater Dallas	ארה"ב USA
	12	19/4/2015	פדרציית וושינגטון Federation of Greater Washington	ארה"ב USA
	6	21/4/2015	פדרציית טורונטו UJA Federation of Greater Toronto	קנדה Canada
	9	29/1/2015	בינה- תכנית 'גאפ' Bina – Gap Year	
3	60	22/2/2015	מסע- קריירה Masa – Career group	

קהילות שקיימו סמינרים בהנחיה מקומית
Communities Who Held Self-Moderated Seminars

מספר הקבוצות Number of groups	מספר משתתפים Number of participants	תאריך הסמינר Seminar dates	הגוף המארגן Organizing body	מדינה Country
	25	22/2/2015	הפדרציה הציונית באוסטרליה - המועצה הציונית של ויקטוריה Zionist Federation of Australia - the Zionist Council of Victoria	אוסטרליה Australia
	19	15/3/2015	הפדרציה הציונית באוסטרליה - המועצה הציונית של אדלייד Zionist Federation of Australia - the Zionist Council of Adelaide	אוסטרליה Australia
	12	7/4/2015	פדרציית סנט לואיס Federation of St. Louis	ארה"ב USA
	15	13/4/2015	פדרציית פיטסבורג Federation of Greater Pittsburgh	ארה"ב USA
3	70	12/3/2015 1/4/2015 29/4/2015	הפדרציה בסאו פאולו, הפדרציה בריו דה ז'נרו, הפדרציה בפורטה אלגרו, איחוד הקהילות היהודיות בברזיל Federation of São Paulo Federation of Rio de Janeiro, Federation of Porto Alegre, The Jewish Confederation of Brazil	ברזיל Brazil

	19	22/3/2015	הועד המנהל של יהדות בריטניה Board of Deputies of British Jews	בריטניה UK
	35	15/4/2015	הועד המנהל של יהדות דרום אפריקה South African Jewish Board of Deputies	דרום אפריקה South Africa
	5		פדרציית הקהילה היהודית בהונגריה Federation of the Hungarian Jewish Communities	הונגריה Hungary
	25		ארגון הגג של הקהילה היהודית בקולומביה Confederation of the Jewish Community of Colombia (CCJC)	קולומביה Colombia

רשימה (חלקית) של המשתתפים בתהליך הדיאלוג, לפי קהילה: A (Partial) List of Seminar Participants, by Community²²⁷

המועצה המייצגת של מוסדות יהדות צרפת

CRIF – Representative Council of French Jewish Institutions

Ariel Amar – seminar coordinator, CRIF

Benjamin Allouche - ACJE91

Andre Dan - ConnecSion

Albert Elharrar – Creteil

Doron Gavish - IDF representative

Alain Grabarz - Hashomer Hatsair

Serge Hajdenberg - Radio J

Dorothy Katz – FSJU

Edouard Levy - Bonds AUJF

Jean Luc Scemama - Bnai Brith

Pascal Markowicz – AIJJ advocates

Patricia Sitruk - OSE

טנפלי, מועצה מקומית, הקהילה הישראלית – האמריקאית

Moatza NY – the Israeli-American Community

Aya Shechter – seminar coordinator, Israeli center director

Ariella Drori

Arielle Elad

Michal Guttman

Einat Harari

Naomi Ifhar

Dorit Nissan

Limor Offer

Ilanit Solomonovich Habot

Shifra Trifon

Anat Ziv

²²⁷ הרשימה הינה חלקית בעקבות רצונם של חלק מהמשתתפים שלא נציין אותם בשמם בדו"ח.
.The list is partial due to the request of some participants not to be mentioned by name in the report

הפדרציה היהודית באושין קאונטי, ניו ג'רסי

Jewish Federation of Ocean County, NJ

Naomi Levecchia – seminar coordinator, Executive Director, Federation of Ocean County

Oded Cohen

Rosalie Donadio

Frieda Fuurmann

Ellyn Lyons

Phil Miller

Dayna Otto

Jo-Ann Ramer

Judith Swerdlow

Federation of Greater Atlanta

Cheri Levitan – seminar coordinator

Julie Baruchman

Brittany Bauschka

Lynda Blamberg

Tyler Brown

Karen Campbell

Howard Feinsand

Allison Feldman

Amy Glass

Juli Itzkovitz

Meridith Lefkoff

Lauren Light

Joel Marks

Alli Medof

Melissa Miller

Stephanie Oreck

Lynn Oves

Rachel Wasserman

הפדרציה היהודית באטלנטה

Jewish United Fund/ Jewish Federation of Metropolitan Chicago

Steven Dishler – seminar coordinator, Director of International Affairs JCRC

Caryn Rosen Adelman – JUF and JAFI board member

Rabbi Michael Balinsky - Executive Vice President of the Chicago Board of Rabbis

Debbie Berman – JUF board member and JUF/JF's Israel and Overseas chair

David Brown - JUF board member

Ellen Carmell - Executive Director at Jewish Women's Foundation of Metropolitan Chicago

Aaron Cohen – JUF Vice President, Communications

Rabbi Shoshana Conover – Chicago Board of Rabbis, Executive committee

Linda Fisher

Dan Goldwin

Rose Jagust

Gerri Kahnweiler – JWF

Rabbi Vernon Kurtz

Rabbi Leonard Matanky

Rabbi Levi Mostofsky

Lonnie Nasatir

Steven Nasatir – JUF/JF president

Elissa Polan

Yehiel Poupko

Sally Preminger

Brandon Prosanky – JUF Young Leadership Division board

Rabbi Michael Schwab

Joe Seigle – JUF Young Leadership Division board

Midge Shafton Perlman

Stephanie Sklar

Alan Solow – JUF Vice Chairman

Sherryl Steinberg

Amy Stoken

Emily Sweet – JUF Executive director, JCRC and Government Affairs

Jay Tcath – JUF Executive Vice President

Rabbi Michael Weinberg

Caren Yanis

Deborah Zaluda

הפדרציה היהודית בסטמפורד, קונטיקט

United Jewish Federation of Greater Stamford, New Canaan and Darien

Marcia Lane – seminar coordinator

Richard Agatstein

Daniel Benjamin

James Cohen

Saul Cohen

Ilan Dan

Levana Dan

Caren Ferster

Tamar Gershberg

Fred Golove

Robert Hoff

David Kweskin

Lorraine Kweskin

Carol Lilienthal

Peter Lilienthal

Mort Lowenthal

Edith Samers

Kenneth Schwartz

Beverly Stein

David Stein

Gary Stein

Sissy Stein

Ellen Weber

UJA-Federation of New York

UJA – פדרציית ניו יורק

Orly Harel – seminar coordinator, Planning Associate, Commission on the Jewish People

David Mallach – seminar coordinator, Managing Director, Commission on the Jewish People

Federation of Cleveland

הפדרציה היהודית בקליבלנד

Erika Rudin-Luria – seminar coordinator

Seminar facilitators:

Dan Polster

Enid Rosenberg

Brad Schlang

Dara Yanowitz

Dan Zelman

Seminar note-takers:

Naomi Fein

Shelley Fishbach

Stephanie Kahn

Elizabeth Klein

Jen Schwarz

Carol Wolf

Howard Wolf

Participants:

Sheila Allenick

Elliott Azoff

Linda Barnett

Kari Blumenthal

Renee Chelm

Rabbi Steven Denker

Suzanne Dunklin

Lydia Frankel

Stephen Hoffman

Sarah Hurand

Ilanit Kalir
Amy Kaplan
Abbie Levin
Ellen Miller
Lakshmi Nebel
Dafran Ronis
Betty Rosskamm
Dave Schafer
Kyla Schneider
David Strauss
Cathy Weiss
Marcia Wexberg

הפדרציה היהודית בלוס אנג'לס

Jewish Federation of Greater Los Angeles

Jay Sanderson – seminar coordinator, President & CEO

Lainie Polland – seminar coordinator, Federation Professional

Howard Ader – community member

Andrew Cushnir – Federation Professional

Lisa Gild - community member

Robert Haberman – Federation Professional

Sharon Janks – Board of Directors

Aaron Kogan – lay leader

Sharona Nazarian – community member

Steven Nichols – Board of Directors

Julie Platt – Board of Directors

Steven Popper – community member

Albert Praw – Board of Directors

Becky Sobelman-Stern – Federation Professional

Rabbi David Wolpe – Board of Directors

AJU - American Jewish University **האוניברסיטה האמריקאית היהודית**

Dr. Rabbi Robert Wexler – seminar coordinator, President of AJU

Sydni Adler

Ari Averbach

Matt Baram

Nancy Beiser

Bryan Berkett

Emiliano Calmezuk

Joanna Gerber

Allison Gingold

Miriam Green

Joshua Greer

Nathan Hochman

Jill Hoyt

Nolan Lebovit

Tova Leibovic Douglas

Josh Levine

Rachel Marder

Jeremy Markiz

Megan McReynolds-Remington

Gabe Meyerson

Joseph Miller

Jacob Moghimi-Danesh

Zack Morrow

Ariel Nishli

Tzviak Nissel

Gary Oren

Rose Orlovich

Nurit Robin

Jenni Romano

Phillip Rubenstein

Amanda Russell

Josh Schechter

Paul Soroudi

Akiko Yonekawa

Hillel at UCLA

הלל באוניברסיטת UCLA

Rabbi Chaim Seidler-Feller – seminar coordinator, Executive Director, Hillel at UCLA

Yair Vardi – seminar coordinator, Milstein Israel Fellow, JAFI Israel Fellow to Hillel at UCLA

Ariel Azhdam

Gil Bar-Or - J-Street U at UCLA President

Samuel Bressler, J street member

Natalie Charney - Hillel Student Board President

Brian Hertz - Hillel Student Board member, Incoming Hillel VP

Sophie Isakowitz, Hillel Student board

Moshe Kahn

Liat Menna - Students Supporting Israel at UCLA

Ben Nosrati

Avi Oved - UC student Regent

Jewish Federation of Greater Dallas

הפדרציה היהודית בדאלאס

Talia Kushnick – seminar coordinator

Ken Goldberg - Dallas Israel Bonds Chair

Leslie Katz

Lillian Pinkus - Incoming National Chair, AIPAC

Stan Rabin - Treasurer, AJC

A.J. Rosmarin - Chair of the JCRC

National Young Leadership Cabinet members:

Jarrold Beck

Shiva Beck

Matt Davis

Brett Diamond

Daniel Feinberg

David Goldfarb

Ophir Lazerovich

Anjelica Ruiz

Kyle Stein

Shane Stein

Daniel Zale

Jewish Federation of Greater Washington

הפדרציה היהודית בושינגטון

Lynn Jatlow – seminar coordinator

Joel Breslau

Erica Brown

Jeff Distenfeld

Yvonne Distenfeld

Nancy Duber

Robert Eisen

Dede Feinberg

Norman Goldstein

Stuart Lessans

David Selden

Bob Zahler

UJA Federation of Greater Toronto

הפדרציה היהודית בטורונטו

Jeff Springer – seminar coordinator, Senior Vice-President, Corporate Affairs, UJA Federation of Greater Toronto

Shel Geller – Senior Associate Consultant, Knightsbridge

Robert Harlang - Managing Director, Duff & Phelps

Igor Korenzvit – President, IKOR Integrated Facilities Inc.

Nurit Richulsky – Legal Associate, UJA Federation of Greater Toronto

Len Rudner – Director, Community Relations and Outreach, Centre for Israel and Jewish Affairs

Avital Elphant – seminar coordinator, Masa Educational Project Manager

Itzik Yehezkel –seminar coordinator, Masa Career, Community and Educational Director

Rodrigo Abadi

Tamir Arusy

Jeff Askin

Karen Avraham

Gabrielle Babai

Guy Baratz

Victor Bensoussan

Jay Berstein

Ben Bissell

Will Brody

Aaron Crimmins

Alyssa Damstrom

Kaiya Densa

Jake Echeverria

Ethan Goldspiel

Nesim Gonceer

Jake Hymes

Dean Jackson

Mathew Jevotovsky

Dean Joseph

Andria Kaplan

Nataliya Khrabrova

Fabi Kocubej

David Kopolovich

Jovana Krstic

Elizabeth Levin

Micah Mador
Alina Matsa
Sasha Pesci
Jenny Rosen
Adam Rosenberg
Danielle Roth
Seema Saul
Nadav Schmalbach
Josh Schottenstein
Netalia Shapse
Bobby Silverman
Jenna Stern
Lauren Tannenbaum
Max Tylim
Austin Van Grack
Daniel Wasserman
Stephanie Wasserman
Randell Weinberg
Oren Weiner
Harrison Wieder
Heather Winegrad
Taylor Wolff
Tom Yaari
Carly Zankman

Zionist Council of Victoria

המועצה הציונית ויקטוריה, אוסטרליה

Jane Rapke – seminar coordinator, Zionist Council of Victoria- Executive Director

John Searle – seminar moderator, Zionist Council of Victoria- Community relations chair

Emily Gian – seminar note-taker, Zionist Federation of Australia

Rachel Adams - Australasian Union of Jewish Students

Ariana Aufgang - Hineni Zionist Youth Movement

Michele Bernshaw - Zionist Council of Victoria- Education Chair

Zac Campbell - Netzer Zionist Youth Movement

Jessica Cornish -Australasian Union of Jewish Students

Jonathan Epstein - Habonim Dror Zionist Youth Movement

Ruth Gilmour - Lamm Jewish Library of Australia

Anton Grodeck - Jewish National Fund

Sharene Hambur - Zionist Council of Victoria- Vice President

Julian Kowal - Australasian Union of Jewish Students

Rosie Potaznik - Australian Friends of the Tel Aviv University

Shira Richtman - Zionist Council of Victoria

Ruth Rosenblum - Zionist Council of Victoria- Aliyah Chair

Sam Salcman - Zionist Federation of Australia

Brian Samuel - Progressive Judaism Victoria

Ginette Searle - Zionist Federation of Australia

Grant Silbert - Netzer Zionist Youth Movement

Alan Stein - Betar Zionist Youth Movement

Daniel Stiglec - Hashomer Hatzair Zionist Youth Movement

Simone Szalmuk-Singer- Jewish National Fund

Sam Tatarka - Zionist Council of Victoria- President

Professor Louis Waller - Monash University

State Zionist Council of Southern Australia

Alison Marcus – seminar coordinator and moderator, Zionist Council of Adelaide

Merrilyn Ades – seminar note-taker

David Baden

Esther Baden

Jack Gubbay

Janet Henrie

Billie Hocking

Ron Hoenig

Larry Lockshin

Sue Musry

Joe Musry

Eva Phillips

Vita Rubins

Marianne Sag

Ado Sela

Sarah Sims

Sarah Norit Trifoi

Norman Wintrop

Avida Yuhovsky

Jewish Federation of St. Louis

הפדרציה היהודית בסנט לואיס

Barry Rosenberg – seminar moderator and coordinator

Cyndee Levy – seminar note-taker

Steve Bell - Ret. Physician

Bev Berla - Ret. High School Teacher

Eric Berla - Dentist

Margie Hartman - Attorney

Barbara Hoffman - Judaics Director, Synagogue Pre-school

Repps Hudson - Semi-retired journalist, Adjunct Faculty at several schools

Felice Joyce - Ret. Attorney

Steve Puro - Ret. Professor, Political Science

Marty Rochester – Professor, Political Science

Andria Simckes- Former Dir.Non-profit

Art Zemon - Computer Engineer

Cindy Zemon - Web Designer

Jewish Federation of Greater Pittsburgh **הפדרציה היהודית בפיטסבורג**

Deborah Baron – seminar coordinator, Chief operating officer

Gregg Roman – seminar moderator, Director, Community Relations Council

Elayna Tell – seminar note-taker

הפדרציה היהודית בסאו פאולו FISESP, איחוד הקהילות היהודיות בברזיל CONIB, הפדרציה היהודית בריו דה ז'נרו FIERJ, הפדרציה היהודית בפורטה אלגרו FIRS, Jewish Federation of São Paulo FISESP, Jewish Federation of Rio de Janeiro FIERJ, Jewish Federation of Porto Alegre FIRS, The Jewish Confederation of Brazil CONIB

Alberto Milkewitz – Brazil seminars coordinator, Executive Director of FISESP

Yoel Barnea - Consul General of Israel

Ricardo Berkienzstat - Executive President of the FISESP

Samuel Feldberg - Profesor and Political Scientist

Mario Fleck - President of FISESP

Avi Gelberg - President of Hebraica Community Center

Michel Gherman – Cologio Eliezer, Rio de Janeiro

Ruth Goldberg - Member of the Executive Board of CONIB and FISESP

Eitan Gottfried - Shalom Synagogue Young Leader

Andre Lajst – Hillel coordinator, Rio de Janeiro

Fernando Lottenberg - CONIB President

Gilberto Meiches - Treasurer of CONIB

Sergio Napchan - Executive Director of CONIB

Guilherme Ary Plonsky - Professor at the Universty of Sao Paulo

Revital Poleg - Jewish Agency Brazil - Chief Schlicha

Albert Poziomyck – FIRS, Portp Alegre

Joel Rechtman - The Jewish Tribune Newspaper Editor

Herry Rosenberg – FIERJ, Rio de Janeiro

Rafael Dan Schur - Member of the Executive Board of the FISESP

Rabbi Ruben Sternchein - CIP Synagogue Rabbi

Yonatan Szewkis - Shalom Synagogue Rabbi

Rabbi Netanel Tzipel - Kehila Moria, Rio de Janeiro

Jaques Alcalay Wainberg - FIRS, Porto Alegre

Eduardo Wurzmann - Vice President of CONIB

Lionel Zacliz - Member of the Executive Board of the FISESP

The Board of Deputies of British Jews הועד המנהל של יהדות בריטניה
המשתתפים הם כולם חברי המחלקה הבינלאומית של הועד המנהל
All participants are members of the Board's International Division

David Walsh – seminar coordinator

Vivian Wineman – seminar moderator

Joseph Moses – seminar note-taker

Sydney Assor

Tony Cotton

Paul Edlin

Alex Faiman

Mark Fox

Danny Handler

Elliot Jebreel

Flo Kaufmann

Eric Moonman

Michael Reik

Robert Sacks

David Safir

Ivan Sloboda

David Sumberg

Marilyn Trovato

Gabriel Webber

Noemi Zell

South African Jewish Board of Deputies

Wendy Kahn – seminar coordinator, SAJBD National Director

Wayne Sussman – seminar moderator

Julie Berman - South Africa Zionist Federation, Cape Town

Michaela Browde – Habonim

Aharon Chemel – youth council chairman, Bnei Akiva

Michael Donen – SAJBD, Cape Town

Suzanne Edmunds – DBN

Isla Feldman - South Africa Zionist Federation

Reeva Forman – SAJBD, SAZF

Talya Gershoni - Bnei Akiva

Naomi Hadar – IUA UCF

Dani Hovsha – South African Union of Jewish Students

Harold Jacobs - South Africa Zionist Federation

Rabbi Kagan – Mizrachi

Jared Kay – Habonim

Mary Kluk – SAJBD

Philip Krawitz – SAJBD

Ori Leizer – Israel Center

Diane Levin – SAJBD

Ben Levitas – South Africa Zionist Federation, Cape Town

Eric Marx – SAJBD, Cape Town

Grant Maserow – DBN

Karen Milner – SAJBD

Marom Mishan - South African Union of Jewish Students

Marci Parness - South Africa Zionist Federation

Leon Reich – Likud

Anthony Rosmarin – South Africa Zionist Federation

David Saks - SAJBD

Gavi Saks - South Africa Zionist Federation

Benjamin Shulman - South Africa Zionist Federation

Marin Skudicky – Bnei Akiva

Ben Swartz - South Africa Zionist Federation

פדרציית הקהילה היהודית בהונגריה Mazsihisz
Federation of the Hungarian Jewish community

David Forras – coordinator, Mazsihisz Youth Council

ארגון הגג של הקהילה היהודית בקולומביה
CCJC Confederation of the Jewish Community of Colombia

Marcos Peckel – seminar coordinator, Executive Director CCJC

Jean Claude Bessudo - Entrepreneur

Israel Bluman - Industrialist

Vicky Chehebar - Social Activist

Guido Cohen - Rabbi

Hilda Demner - Journalist

Sandy Galewsky - Jewish Activist

Jack Goldstein - Hotelier

Karen Gritz - Student

George Levy - Industrialist

Jacqueline Szapiro - Teacher

Victor Varty - Employee

רשימת המשתתפים בכנס המכון למדיניות העם היהודי, גלן קוב ניו יורק, מאי 2015

ערכים יהודים ושימוש בכוח בעת לחימה: עמדות יהודי העולם

List of participants at the JPPI conference at Glen Cove, New York, May 2015

Jewish Values and the Use of Force during Armed Conflict: World Jewry Perspectives

Amb. Stuart Eizenstat – JPPI, Co Chairman

Amb. Dennis Ross – JPPI, Co-Chairman

Avinoam Bar-Yosef – JPPI, President and Founding Director

Ita Alcalay – JPPI, Projects Coordinator

Rabbi Daniel Allen – JFNA, Executive Vice Chairman

Prof. Steven Cohen – Director Berman Policy Archive

Abby Joseph Cohen – Partner and Chief US Investment Strategist, Goldman Sachs &Co.

Prof. Irwin Cotler – PC, OC, MP Canada

Dr. Michael Eizenstadt – The Washington Institute for Near East Policy

Prof. Shai Feldman – Brandeis University

Dr. Shlomo Fischer – JPPI, Senior Fellow

Rachel Fish – Brandeis University

Wendy Fisher – Kirsh Family Foundation

Prof. Sylvia Fishman-Barak – Brandeis University

Barry Geltman – JPPI, Fellow

Dr. Misha Galperin – Exec. Vice President & CEO, JAFI International Development

Eric Goldstein – CEO of UJA Federation of New York

Vera Golovensky – JAFI, Advisor of Chairman

Dr. Stanley Greenberg – Chairman and CEO, Greenberg Quinlan Rosner Research

Brig. Gen. (Res.) Mike Herzog – JPPI, Senior Fellow

Malcolm Hoenlein – Executive Vice-President, Conference of Presidents

Alan Hoffman – JAFI, Director General

Steve Hoffman – President of the Jewish Federation of Cleveland

Amb. Martin Indyk – Exec. Vice President, the Brookings Institute

Laura Kam – JPPI, Media Consultant

Yoni Komorov - Senior Vice President, Daniel Abraham Center for Middle East Peace
Dr. Alisa Rubin Kurshan - Exec. Vice President, UJA Federation of New York
Rabbi Vernon Kurtz - AZM President; North Suburban Synagogue Beth El
Dr. Dov Maimon – JPPI, Senior Fellow
Dr. David Makovsky – The Washington Institute for Near East Policy
Dan Mariaschin – Exec. Vice President, B'nai Brith International
Linda Mirels - Chairman of the Board, UJA Federation of New York
Dr. Shany Mor – Israel Project, Washington DC
Leonard Petlakh – AZM, Vice President
Dr. David Pollock - The Washington Institute for Near East Policy
Prof. Steven Popper - JPPI, Senior Fellow
Prof. Uzi Rebhun - JPPI, Senior Fellow
Gary Rosenblatt - Editor and Publisher, the Jewish Week
Shmuel Rosner - JPPI, Senior Fellow
John Ruskey - JPPI, Senior Fellow
Prof. Ted Sasson - Brandeis University
Prof. Leonard Saxe - Brandeis University
Rabbi Julie Schonfeld - Exec. Vice President, the Rabbinical Assembly
Natan Sharansky – JAFI, Chairman of the Executive
Jerry Silverman - President & CEO, The Jewish Federations of North America
Rabbi Chaim Seidler-Feller - Executive Director, Hillel at UCLA
Amb. Ron Prosor - Israeli ambassador to the UN
Jeff Solomon - President, Andrea and Charles Bronfman Philanthropies
Akiva Tor - Ministry of Foreign Affairs, Head of bureau World Jewish Affairs and World Religions
Mark Utay – Managing Partner, Clarion Capital Partners, LLC
Ronnie Vinnikov –The World Zionist Organization
Dr. Einat Wilf – JPPI, Senior Fellow
Prof. Ruth Wisse - Harvard University
Eli Saulson – William Davidson Foundation
Rabbi Eric Yoffie - Past president of the Union for Reform Judaism (URJ)

פרסומים מרכזיים של המכון למדיניות העם היהודי

Jewish Solidarity in an Age of Polarization: Background Policy Documents,
Brainstorming Conference, May 18-19, 2015, Glen Cove, NY

ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: עמדות יהודי העולם, ראשי הפרויקט: שמואל רוזנר ואבי גיל,
2014

Rise and Decline of Civilizations: Lessons for the Jewish People, Dr. Shalom Solomon
Wald, "Academic Studies Press", 2013

עלייתן ושקיעתן של ציביליזציות : לקחים לעם היהודי , ד"ר שלום סלומון ואלד, הוצאת "ידיעות
ספרים", 2013

**The Challenged Triangle: Washington, Jerusalem, and the American Jewish
Community, Background Policy Documents,** Glen Cove, New York 2014

Russian-Speaking Jews in North America, Jonathan Sarna, and **On Israelis Abroad,**
Yogev Karasenty, 2014

הודו, העם היהודי וישראל, ד"ר שלום סלומון ואלד ואריאל קנדל, 2013

צעירים יהודים-אמריקאים זיקתם לישראל: מדיניות בעידן "שיח ההתרחקות", שמואל רוזנר
וענבל הקמן, 2012

**21st Century Global Forces, Their Impacts on the Jewish People, Israel and the
United States,** Stuart E. Eizenstat, 2012

Uncharted Waters, Stuart E. Eizenstat, (a special edition for the 2011 Israeli President
Conference), 2011

**Jewish Demographic Policies, Population Trends and Options in Israel and in the
Diaspora,** Sergio DellaPergola, 2011

המכון למדיניות העם היהודי – הערכה שנתית 2004–2005: העם היהודי בין שגשוג לשקיעה,
מאת סגל המכון וכותביו, 2005.

הערכות שנתיות משנת 2004

מצב העם היהודי, דו"ח מנהלים, הערכה שנתית מס' 10, 2013–2014, 'יהודים על פי דת'
'יהודים חסרי דת' בארה"ב

2030: עתידים חלופיים לעם היהודי, אבי גיל ועינת וילף, 2010

העם היהודי 2006–2005: בין שגשוג לשקיעה, מהדורה מיוחדת בצרפתית של דו"חות המכון לתכנון מדיניות העם היהודי, סגל המכון וכותביו, 2006.

תכנית אסטרטגית לחיזוק ירושלים, סגל המכון, 2007

אנטישמיות מוסלמית, אתגר ודרכי תגובה אפשריות, עמנואל סיון, דב מימון, 2009

לקראת 2030: אסטרטגיות לעתיד העם היהודי, מסמכי רקע מדיניים, כנס המכון, 2010 (בשפה האנגלית)

מגמות על והשפעתם על העם היהודי, כנס המכון, 2010 (בשפה האנגלית)

עמיות בעידן של "שיח ההתרחקות", כנס המכון, 2012 (בשפה האנגלית)

סין והעם היהודי: תרבויות עתיקות בעידן חדש, מאת ד"ר שלום סלומון ואלד, 2004. זהו המסמך האסטרטגי הראשון בסדרה: "שיפור מעמד העם היהודי במעצמות עולות ללא מסורת תנ"כית".

אודות המכון למדיניות העם היהודי

המכון למדיניות העם היהודי (מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ) פועל במתכונת של צוות חשיבה (Think-Tank) ומאגד כחברה ללא מטרות רווח. באמצעות חשיבה אסטרטגית ותכנון ארוך טווח, ממקד המכון את מאמציו לתרום לשגשוגם של העם היהודי ושל הציביליזציה היהודית. המכון יושב בירושלים, אך מתייחס לכל הקהילות היהודיות ברחבי העולם בראייה גלובאלית.

הפעילות של המכון למדיניות העם היהודי מכוונת מעשה, מדגישה במיוחד את זיהוי החלופות הזמינות, ניתוח של השפעתן על העתיד, והצגת המלצות מדיניות וסדר קדימויות אופרטיבי. לשם כך, מפתח המכון היבטי מדיניות מקצועיים ואסטרטגיים, תוך בחינת הגורמים המרכזיים שמהווים אתגר לעתידו של העם היהודי. במסגרת זו מציג המכון למדיניות העם היהודי בפני מקבלי החלטות ומנהיגים:

- סקירות וניתוחים של מצבים מרכזיים ושל תהליכים דינאמיים;
- "התרעות" בדבר איומים והזדמנויות;
- הערכות על התרחשויות עכשוויות והתפתחויות צפויות;
- חלופות פעולה אסטרטגיות חדשניות;
- ניתוח חלופות לקביעת מדיניות;
- המלצות מדיניות, קביעת סדר יום, ועיצוב תכניות עבודה.

המכון למדיניות העם היהודי נהנה מעצמאות מקצועית מוחלטת. הוא פועל בהנחיית מועצה מקצועית המאוגדת כמועצת מנהלים והמורכבת רק מחברים בעלי ניסיון בתכנון מדיניות, בראשות השגרירים סטוארט אייזנשטאט ודניס רוס, לשעבר בעלי תפקידים בכירים ביותר בממשל האמריקאי וליאוניד נבזלין מישראל.

